

Број: 02-02-5-07-2/19
Тузла, 3.04.2019. године

B

PRIMLJENO: 04-04-2019			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01,02	50-18	747	1/19

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ДОМ НАРОДА

госп. Бакир Изетбеговић, предсједавајући Дома народа
госп. Драган Човић, први замјеник предсједавајућег Дома народа
госп. Никола Шпирић, други замјеник предсједавајућег Дома народа

ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ

гђа Борјана Кришто, предсједавајућа Представничког дома
госп. Денис Звиздић, први замјеник предсједавајуће Представничког дома
госп. Небојша Радмановић, други замјеник предсједавајуће Представничког дома

Поштовани,

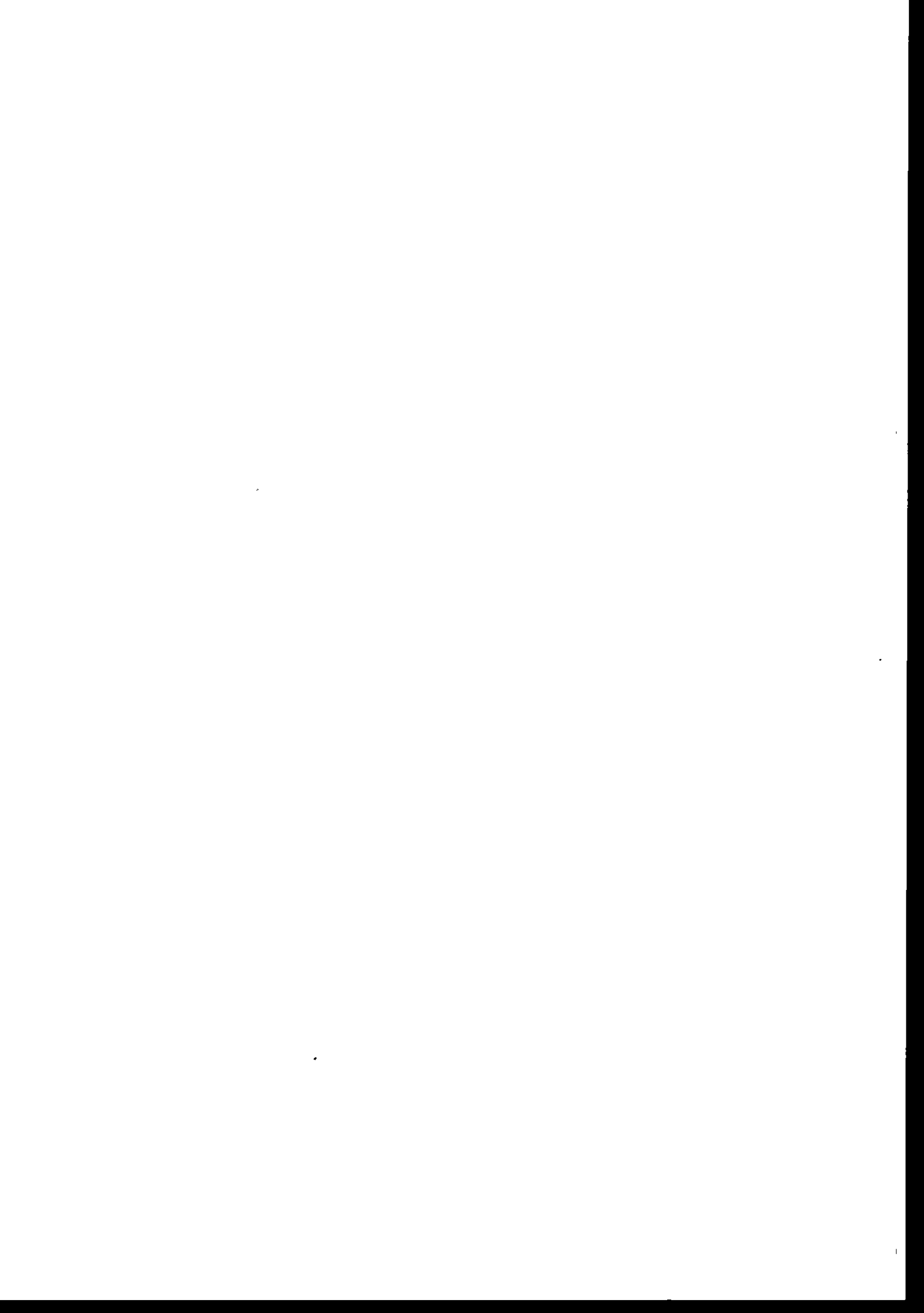
У складу са чланом 4.10. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11) у прилогу се доставља Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2018. години.

Извјештај је припремљен на службеним језицима у Босни и Херцеговини, а достава се врши у чврстој копији и електронском формату.

С поштовањем,

Предсједавајући Комисије
Милорад Тушевљак

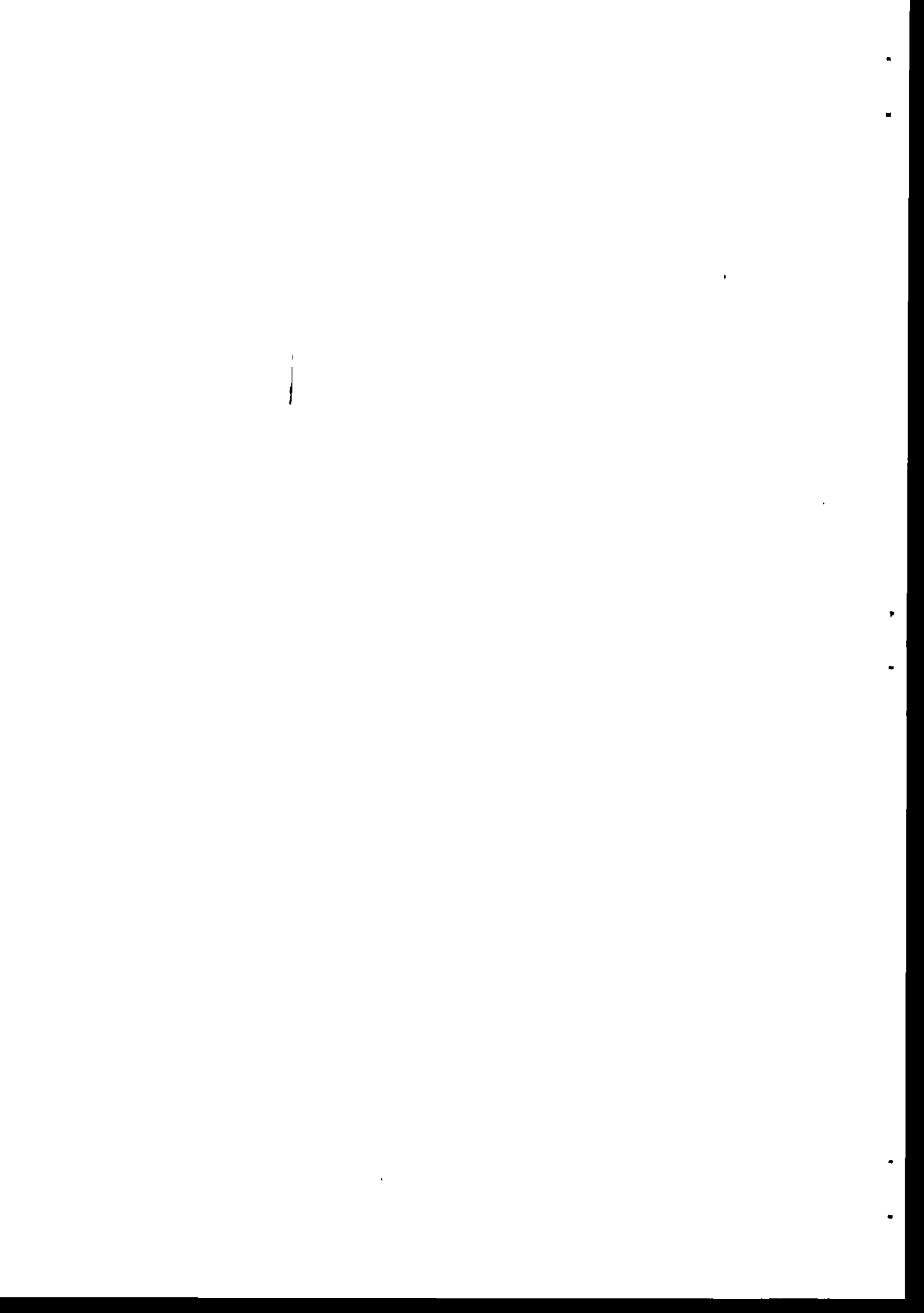
Прилог: као у тексту

BOSNA I HERCEGOVINA
DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

IZVEŠTAJ O RADU 2018

Bosna i Hercegovina
**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠTAJ O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2018. GODINI**

Tuzla, decembar 2018. godine

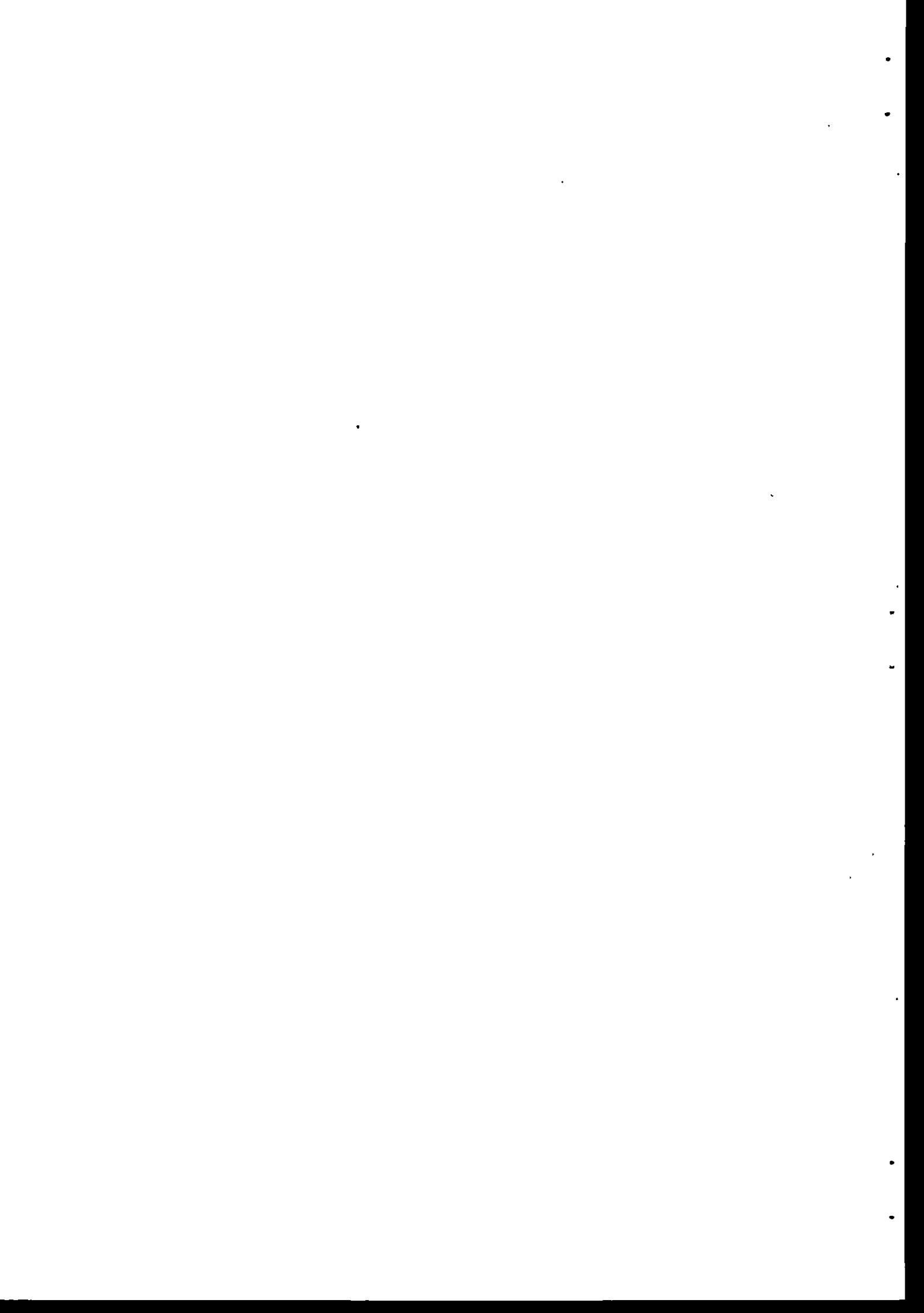
Izveštaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju slijedi pristup izvještavanja regulatornih tijela u Evropskoj uniji i zahtjeve Energetske zajednice, sa prilagođavanjima koja izražavaju specifičnosti regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini.

Mole se korisnici Izveštaja da prilikom upotrebe podataka obavezno navedu izvor.

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE.....	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI	7
3.1	Pravila i dokumenta DERK-a.....	7
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK	11
3.3	Postupci licenciranja	16
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata	18
3.5	Rješavanje sporova.....	21
3.6	Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema	22
3.7	Postupci određivanja tarifa.....	26
3.8	Tržište električne energije	29
3.9	Energetska statistika.....	39
3.10	Ostale ključne aktivnosti	42
4.	AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA	47
4.1	Energetska zajednica	47
4.2	Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA	53
4.3	Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG.....	54
4.4	Vijeće evropskih energetske regulatora – CEER.....	55
4.5	Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER.....	56
4.6	Međuregionalna saradnja	57
5.	REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ	59
6.	OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2019. GODINI	61
PRILOZI		
A:	Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine	65
B:	Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine.....	67
C:	Bilansne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.....	69
D:	Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine	71
E:	Acquis Energetske zajednice	73

1. UVOD

Održivi razvoj energetskeg sektora, na globalnom, regionalnom i lokalnom planu, imperativna je zadaća djelovanja kreatora politika i regulatora, kao i odgovornih kompanija i kupaca. Odluke koje se donose na nacionalnom i evropskom nivou utječu jedne na druge i određuju kako zadovoljavati potrebe za energijom, po kojoj ekonomskoj cijeni i kakvim utjecajem na okoliš. Promjene djeluju na način proizvodnje, transporta i potrošnje energije i utječu na današnje i buduće generacije. Ovi izazovi istovremeno su i novi potencijal sektora – omogućavaju se novi fleksibilni odnosi između pružalaca i korisnika usluga, snabdjevača i kupaca, koji nude efikasnije modalitete funkcioniranja tržišta. Energetska tranzicija jeste izazov, ali i prilika za novi zamah u razvoju sektora energije, privrede i društva u cjelini.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je nezavisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu sa principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sistema i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i snabdijevanjem električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i finansira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

Bosna i Hercegovina (BiH) je u 2018. godini napravila značajne korake na putu ka integraciji u Evropsku uniju. Odgovori na Upitnik i dodatna pitanja Evropske komisije za pripremu mišljenja o Zahtjevu za članstvo BiH u EU, koji su izrađeni za poglavlja *Energija, Transevropske mreže i Zaštita potrošača i zdravlja*, omogućit će detaljno identificiranje neophodnih daljnjih aktivnosti u primjeni energetske pravne tečevine Evropske unije o internom tržištu.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je tokom 2018. godine nastavila misiju regulatora u sektoru, kreirajući uvjete za slobodnu trgovinu i pouzdano snabdijevanje električnom energijom, uz kontinuirani nadzor licenciranih subjekata. Zajedno sa regulatorima iz regije, DERK je učestvovao u realizaciji konkretnih mjera za razvoj regionalnog tržišta električne energije i njegovu integraciju sa tržištem EU.

Tržišni principi u segmentu pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sistema su potpuno zaživjeli u BiH i služe kao primjer uspješnog modela u jugoistočnoj Evropi. Veleprodajno tržište, mada i dalje nije institucionalizirano, pokazuje impresivan obim trgovine. Na maloprodajnom tržištu kupci koji su promijenili snabdjevača nabavili su 14,7 % ukupne krajnje potrošnje. Pored toga, desetine hiljada kupaca promijenilo je uvjete snabdijevanja promjenom ugovora sa svojim ranijim tradicionalnim snabdjevačima, čime su na otvorenom tržištu izabrali ponudu za snabdijevanje koja im najbolje odgovara.

Elektroenergetski sistem BiH je u toku 2018. godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. U elektroprijenosni sistem uključen je novi dalekovod DV 110 kilovolti (kV) Tomislavgrad – Kupres, kao i više novih trafostanica TS 110/x kV. Trafostanica Gornji Brišnik izgrađena je radi priključenja vjetroelektrane Mesihovina na prijenosnu

mrežu. Ovaj, prvi vjetroпарк u Bosni i Hercegovini, čija je ukupna instalirana snaga 50,6 megavata (MW) pušten je u probni rad 14. marta 2018. godine. U aprilu 2018. godine u maloj hidroelektrani (MHE) Dub instalirane snage 9,4 MW izvršena je prva sinhronizacija generatora na elektroenergetski sistem, čime je počeo njen probni rad. MHE Dub je priključena na prijenosnu mrežu preko trafostanice TS 110/35 kV Dub. U novembru 2018. godine u pogon je puštena nova trafostanica TS 110/33 kV Jelovača, izgrađena radi priključenja vjetroelektrane Jelovača instalirane snage 36 MW, čije puštanje u rad se očekuje početkom 2019. godine.

U protekloj godini ostvarena je rekordna proizvodnja od 17.873 gigavatsati (GWh) električne energije, što je 2.721 GWh, odnosno 18,0 % više od proizvodnje u 2017. godini. Hidrološki izuzetno povoljna godina sa intenzivnim padavinama i dotocima, rezultirala je proizvodnjom od 6.300 GWh u hidroelektranama, što je povećanje 64,5 %. Proizvodnja u termoelektranama je iznosila rekordnih 10.954 GWh, što je 35 GWh, odnosno 3,0 % više nego u prethodnoj godini. Prva vjetroelektrana priključena na prijenosni sistem – Mesihovina, tokom prve godine svog rada je u mrežu injektirala 103,5 GWh. Proizvodnja u manjim obnovljivim izvorima (male hidroelektrane, vjetroelektrane priključene na distributivni sistem, solarne i elektrane na biogoriva) također je zabilježila značajno povećanje od 31,0 % i iznosila je 498,21 GWh. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 17,44 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije iznosila je 13.294 GWh, što je 0,5 % manje nego prethodne godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sistem povećana je 1,6 % i iznosila je 2.604 GWh, dok je distributivna potrošnja smanjena 0,4 % i iznosila je 10.139 GWh.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sistema u protekloj godini od 1.994 MW zabilježeno je 18. decembra 2018. godine u osamnaestom satu, što je manje od historijskog maksimuma od 2.207 MW iz istog sata 31. decembra 2014. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 20.326 GWh, što je 12,95 % više nego u 2017. godini. Prijenosni gubici iznosili su 399 GWh, odnosno 1,96 % od ukupne energije u prijenosnom sistemu. Distributivni gubici nastavljaju trend smanjenja i iznosili su 950 GWh ili 9,37 % u odnosu na bruto distributivnu potrošnju, što je najniži nivo u historiji elektroenergetskog sektora BiH.

U 2018. godini izvezeno je 6.472 GWh, što je 25,4 % više nego u prethodnoj godini, dok je uvoz električne energije iznosio 1.865 GWh, sa smanjenjem od čak 43,9 % u odnosu na 2017. godinu. Registrirani tranzit električne energije preko prijenosnog sistema BiH je iznosio 2.959 GWh, što je za 316 GWh ili 9,7 % manje nego prethodne godine.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je osnovala Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Suad Zeljković, sa mandatom od pet godina (od 11. juna 2016. godine), i
- Nikola Pejić, sa drugim mandatom od pet godina (od 11. juna 2016. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Milorad Tuševljak, sa mandatom od pet godina (od 10. augusta 2011. godine).

Uočljivo je da je istekao prvi petogodišnji mandat članu Komisije iz Republike Srpske. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, a slijedom dosadašnje prakse, Milorad Tuševljak obavlja funkciju člana Komisije do završetka procedure za imenovanje člana Komisije iz Republike Srpske u novom mandatu.¹

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na ravnopravnom osnovu rotiraju na funkciji predsjedavajućeg svake godine. Ovu funkciju do 30. juna 2018. godine je obavljao Nikola Pejić. Milorad Tuševljak aktuelni je predsjedavajući Komisije do 30. juna 2019. godine.

DERK je Zakonom uspostavljen kao nezavisna i neprofitna institucija Bosne i Hercegovine, uz obavezu djelovanja u skladu sa principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti. Navedeni principi ugrađeni su u sva akta DERK-a i provode se u svim postupcima. Takav način rada uvažava međunarodne primjere dobre prakse i u najvećoj mogućoj mjeri je usaglašen sa *Smjernicama Sekretarijata Energetske zajednice o nezavisnosti nacionalnih regulatornih tijela*. Ugrađena u pravila i permanentno praktično primjenjivana nezavisnost Državne regulatorne komisije pokazuje se i dokazuje u svim sferama, uključujući političku, pravnu, sociološku i finansijsku dimenziju.

Energetski propisi Evropske unije (EU), koji putem mehanizama uspostavljenih prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice postaju obavezujući i za Bosnu i Hercegovinu, posebno naglašavaju korelaciju regulatorne nezavisnosti i provođenja reformi, te uvode povećana ovlaštenja i pojačavaju nezavisnost regulatora, naročito u nadzoru tržišta i sankcioniranju netržišnog djelovanja.

¹ U vrijeme izrade ovog Izvještaja postupak izbora člana Komisije iz Republike Srpske nalazi se u proceduri u Vijeću ministara BiH. Prethodno je Vlada Republike Srpske utvrdila svoj prijedlog koji je potvrdila Narodna skupština Republike Srpske. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine predlaže imenovanje člana Komisije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

U skladu sa Zakonom, temeljne odredbe o nadležnosti, organizaciji i načinu rada, finansiranju, transparentnosti rada i zaštiti povjerljivih informacija regulira *Statut Državne regulatorne komisije za električnu energiju*, donesen 2003. godine, neposredno po osnivanju DERK-a, uz izmjene iz 2004. i 2009. godine. U decembru 2017. godine donesena je *Odluka o izmjeni Statuta* kojom se decidirano propisuje isključiva organizacijska i protokolarna funkcija predsjedavajućeg Komisije, bez ikakvih dodatnih ovlaštenja u predstavljanju, zastupanju ili donošenju odluka DERK-a u odnosu na druga dva člana Komisije. Konzekventno tome se izbjegava prekomjerni formalizam daljnje prijave izmjene podataka u statističkim, poreznim i drugim registrima.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju organiziran je u četiri sektora:

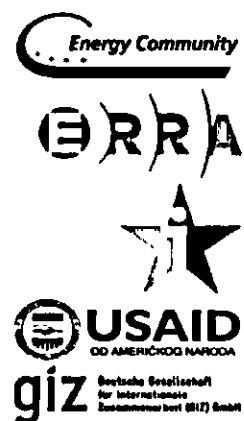
- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove,
- Sektor za finansijsko-administrativne poslove.

U funkciji efikasnijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu učestvuju zaposlenici iz različitih sektora.

Korištenjem raznovrsnih oblika nadgradnje znanja i iskustva, odnosno jačanjem svojih stručnih kapaciteta DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stječu se na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima, u zemlji i inostranstvu, kao i učenjem na daljinu (eng. *distance e-learning*), koje je postalo dominantno u praksi Komisije. Sistematičnost obuke radi kontinuiranog usklađivanja znanja, vještina i prakse sa potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Sekretarijata Energetske zajednice, obrazovne programe Regionalne asocijacije energetskih regulatora (ERRA), te seminare Direkcije za evropske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

Poseban doprinos stručnom usavršavanju u 2018. godini dali su Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) kroz projekt *Investiranje u sektor energije* (EIA) i Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) kroz projekt *Poticanje obnovljivih izvora energije u BiH*, u okviru kojih je organizirano više edukacijskih radionica različitog tematskog sadržaja.

DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te upotrebu savremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i informatička, komunikacijska i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja

Izveštaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2018. godini razmatran je

- *na 61. sjednici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH održanoj 17. maja 2018. godine, i*
- *na 42. sjednici Doma naroda održanoj 5. juna 2018. godine.*

Oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine usvojila su Izveštaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2018. godini.

znanja i iskustva uspješno izlažu na domaćim i međunarodnim strukovnim skupovima.

Pored stručnog usavršavanja svojih zaposlenika, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je na adekvatan način informirala i prenosila iskustva iz regulatorne prakse zaposlenicima reguliranih kompanija, a učestvovala je i u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela u regiji. DERK je, također, pružao kvalitetne stručne informacije o energetsom sektoru i njegovoj reformi, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti, uz posebno organiziranu edukaciju predstavnika sredstava javnog informiranja.

U radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registratorske građe DERK kao njen stvaralac organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim principima, znanjima i preporukama i kroz međusobno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom periodu DERK je koristio mogućnost da u svom radu primijeni savremeni način organizacije uredskog poslovanja, te je, uz poštovanje propisanih standarda i pravila Vijeća ministara BiH, nastavio vođenje elektronskog protokola. Pored efikasnog unosa i pretraživanja, kao i pohranjivanja velikog broja dokumenata u digitalnom obliku, uvedeni sistem je stvorio pretpostavke za savremeno upravljanje poslovnim procesima, kao i za integraciju sa drugim poslovnim sistemima. Pri tome se vodilo računa o dobroj praksi koju u izvještajima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Prepoznajući važnost slobodnog pristupa informacijama, kao suštinskog obilježja transparentnog i odgovornog rada bilo kojeg javnog organa, i ostajući opredjeljen da trajno djeluje u tom pravcu, DERK omogućava široj javnosti puni uvid u rad i procese odlučivanja, ne zadržavajući se samo u okvirima obaveza na ovom polju koje stipulira *Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini*.

Ova svoja nastojanja DERK realizira pravovremenim objavljivanjem svih relevantnih informacija na zvaničnoj internet prezentaciji, ali i u pisanim medijima, kroz prezentacije nacrtu svojih akata, te obavijesti i pozive javnosti da učestvuje u njihovom kreiranju.

Potvrđuje to i postupanje DERK-a po svim podnesenim zahtjevima za pristup informacijama u zakonom propisanim rokovima. U I i II kvartalu 2018. godine, DERK-u nisu upućivani zahtjevi za pristup informacijama. U III kvartalu obrađeno je pet, a u IV kvartalu jedan takav zahtjev. Niti u

jednom od šest podnesenih zahtjeva nije utvrđen izuzetak od objavljivanja traženih informacija, nije bilo ponovnog obraćanja podnosioca po istim pitanjima, a nakon ustupanja traženih podataka izražena je zahvalnost na promptnim i potpunim odgovorima DERK-a.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tokom 2018. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 14 redovnih sjednica, 25 internih sastanaka i organizirala devet javnih rasprava, od čega je šest imalo opći, a tri formalni karakter.

U izvještajnom periodu, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojima su pored subjekata iz elektroenergetskog sektora svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije grupisane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konsultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu međusobne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetsom sektoru Bosne i Hercegovine.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Pravila za rad mreža u vezi priključivanja

Harmonizacija, odnosno jednoznačno uređenje cijelog skupa pravila za rad mreža prepoznato je u Trećem energetsom paketu EU.² Shodno tome, zemlje članice EU, kroz puno angažiranje Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E), Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za gas (ENTSO-G) i Agencije za saradnju energetske regulatora (ACER), provele su kompleksnu aktivnost donošenja pravila i smjernica za rad mreža (mrežna pravila EU – eng. *Network Codes*). Skup ovih pravila u domenu električne energije uključuje pravila o tržištu, radu sistema i priključivanju:

Pravila o tržištu

- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. jula 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima (CACM),
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. septembra 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (FCA), i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. novembra 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja (EB).

² Uspostavljanje pravila i smjernica za rad mreža definirano je članom 6. Uredbe (EZ) br. 714/2009, odnosno Uredbe (EZ) br. 715/2009.

Na redovnim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlaštenjima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne prirode.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih lica i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću javnu raspravu. U cilju rješavanja tehničkih pitanja u toku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja, održava se tehnička javna rasprava. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na osnovu kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna javna rasprava.

Redovne sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

Pravila o radu sistema

- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. augusta 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sistema (SO), i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. novembra 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sistema (ER).

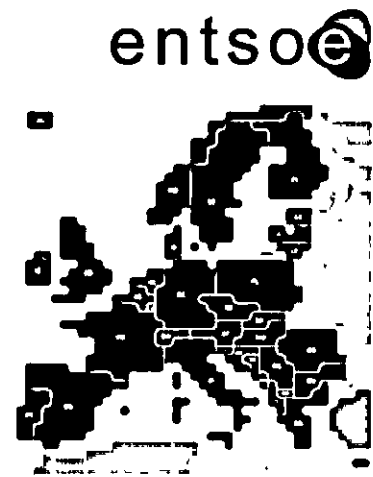
Pravila o priključivanju

- Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca (DCC),
- Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. aprila 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu (RfG), i
- Uredba Komisije (EU) 2016/1447 od 26. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka (HVDC).

Pravila i smjernice za rad mreža su tehnički propisi donijeti u cilju utvrđivanja zajedničkih pravila za siguran rad sistema, te funkcioniranje i integraciju tržišta. Ovi pravni akti dopunjuju postojeći *acquis* Evropske unije o električnoj energiji i direktno se primjenjuju u njenim članicama. Oni predstavljaju ključni element za efikasno funkcioniranje panevropskog tržišta, koje u prvi plan stavlja kupce energije.

U Energetskoj zajednici tokom prethodne dvije godine vođene su aktivnosti na donošenju odluka Stalne grupe na visokom nivou (PHLG) prema kojima ova pravila postaju dio *acquis*-a. PHLG je 12. januara 2018. godine donio odluke kojima su u *acquis* Energetske zajednice u sektoru električne energije uključena pravila o priključivanju, odnosno Uredba Komisije (EU) 2016/631, Uredba Komisije (EU) 2016/1388 i Uredba Komisije (EU) 2016/1447. Stoga se problematika transpozicije i implementacije pravila i smjernica za rad mreža nametnula kao jedna od ključnih aktivnosti u radu nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, uključujući DERK i NOS BiH.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija je u junu 2018. godine donijela *Odluku o transponiranju pravila za rad mreža u vezi priključivanja*, kojom su za sektor električne energije u Bosni i Hercegovini definirani načini i rokovi transponiranja tri navedene uredbe Evropske komisije, koje su odlukama PHLG-a prilagođene pravnom okviru Energetske zajednice. Tom prilikom ove uredbe objavljene su na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Navedenom odlukom Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini pozvan je da bez odlaganja dostavi Mrežni kodeks i inovira pravila kojima se osigurava primjena dijelova koji imaju skraćeni rok za implementaciju, te da u narednom periodu osigura usklađenost svojih pravila sa svim zahtjevima sadržanim u predmetnim uredbama. DERK je svojom odlukom pozvao Regulatornu komisiju za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske i druga nadležna tijela da osiguraju usklađenost svojih relevantnih akata sa zahtjevima sadržanim u uredbama o priključenju.

DERK je tokom 2018. godine, koordinirajući svoje djelovanje sa NOS-om BiH, utvrdio *Nacrt pravilnika o radu mreža u vezi priključivanja*, kojim se vrši transpozicija dijela pravila o radu mreža u vezi priključivanja koja su u njegovoj nadležnosti, a čija provedba se vrši bez odlaganja. Opća javna rasprava o ovom dokumentu bit će održana sredinom januara 2019. godine. Donošenje Pravilnika planirano je tokom februara 2019. godine, kada se planira i odobrenje novog Mrežnog kodeksa, kojim će se izvršiti transpozicija dijela pravila o priključenju koja su u nadležnosti NOS-a BiH.

Pravila o pomoćnim i sistemskim uslugama i balansiranju elektroenergetskog sistema BiH

Tokom proteklih nekoliko godina, svjesna važnosti pomoćnih usluga i balansiranja (uravnoteženja) elektroenergetskog sistema, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u saradnji sa Nezavisnim operatorom sistema u BiH i drugim elektroprivrednim kompanijama, provela niz aktivnosti kojima je ustanovljen novi način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine.

Koncept pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine, utvrđen u martu 2014. godine, definirao je temeljna rješenja, ilustrirao značajan broj procedura koje je trebalo izraditi, te strateški trasirao daljnje pravce upotpunjavanja postojećeg regulatornog okvira pružanja pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema. Koncept uključuje rješenja za energetske i finansijske obračun debalansa, odnosno odstupanja od dnevnog rasporeda balansno odgovornih strana, a uvođenjem tarife za sistemsku uslugu omogućeno je finansijsko poravnanje između NOS-a BiH kao operatora balansnog tržišta i tržišnih učesnika koji na tom tržištu pružaju svoje usluge.

Brojne aktivnosti DERK-a i NOS-a BiH, detaljno opisane u prethodnim izvještajima o radu regulatorne komisije, rezultirale su skupom pravila i odluka kojim su tržišni principi od 1. januara 2016. godine uvedeni u ranije potpuno regulirani način pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroener-

getskog sistema BiH. Time je povećana svrhovitost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini (vidjeti dio 3.8).

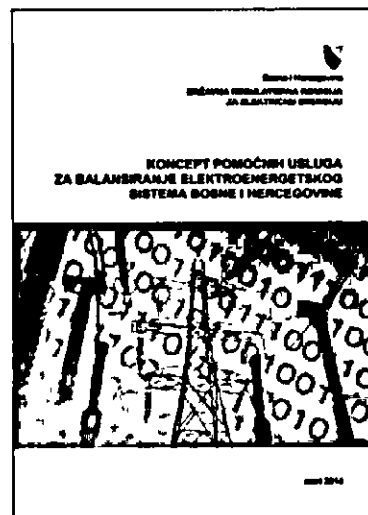
Tokom protekle tri godine, balansno tržište električne energije u Bosni i Hercegovini je uspješno funkcioniralo i primjer je uspješnog modela u jugoistočnoj Evropi. Ipak, uvažavajući ranu fazu primjene i dinamičnost prirode ovog tržišta, DERK je kontinuirano pažljivo pratio njegovo funkcioniranje, a po potrebi mijenjana su akta koja uređuju njegovo djelovanje.

U tom smislu je i NOS BiH u više navrata doradivao prateće dokumente Tržišnih pravila (*Procedure za pomoćne usluge i Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije*). Dorade Procedura za 2018. godinu vršene su u dijelovima koji se odnose na nominiranje i praćenje kvaliteta rada sekundarne regulacije. Inovirani Pravilnik, koji je u primjeni od januara 2018. godine, dodatno animira pružaoce pomoćnih usluga u nominiranju dobrovoljnih ponuda balansne energije (uvedene su različite vrste ponuda, minimalno vrijeme angažiranja dobrovoljnih ponuda skraćeno je na 30 minuta, izvršene su izmjene u unutardnevnim aktivnostima itd.). Također, u Pravilnik je uključeno poglavlje *Određivanje cijene debalansa* u kojem je definirano određivanje cijene u slučaju kada nema realizovanih ponuda za kapacitet sekundarne regulacije i nije aktivirana tercijarna regulacija.

U cilju daljnjeg unapređenja funkcioniranja balansnog tržišta i sistema pomoćnih usluga, u junu 2018. godine održan je sastanak sa svim pružaočima pomoćnih usluga. Tom prilikom prepoznata je potreba izrade posebnog dokumenta koji će obraditi obračun debalansa balansno odgovorne strane (BOS) kada je isti uzrokovan razvojem događaja na koje BOS ne može direktno utjecati, na primjer u slučaju ispada proizvodnih objekata zbog problema u elektroprijenosnom sistemu (ispadi dalekovoda, transformatora i sl.). U tom smislu inicirana je izrada studije za unapređenje balansnog mehanizma, odnosno balansnog tržišta električne energije i pripremu revizije Tržišnih pravila.

Uspješnim razvojem balansnog tržišta značajno je povećana ponuda usluga, te su već na godišnjim tenderima koje je krajem 2018. godine organizirao NOS BiH, potrebe za pomoćnim uslugama u 2019. godini u značajnoj mjeri osigurane (električna energija za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu, kao i rezervni kapaciteti za tercijarnu regulaciju 'nagore' i 'nadolje' u potpunosti su osigurani, dok je sekundarna regulacija u vršnom periodu osigurana u potpunosti, a u nevršnom 78,5 %). Nedostajuće količine rezervi kapaciteta sekundarne regulacije u nevršnom periodu bit će nabavljene na mjesečnoj osnovi.

Povećanje cijena na regionalnom veleprodajnom tržištu se odrazilo na kretanje cijena na balansnom tržištu u BiH, te

prosječna cijena energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu koja je postignuta na tenderu za 2019. godinu iznosi 135,96 KM/MWh, što je 34,4 % više od iste vrijednosti za 2018. godinu. Za razliku od energije, cijene kapaciteta u sekundarnoj i tercijarnoj regulaciji su smanjene, pa je npr. tercijarna rezerva nabavljena po prosječnoj cijeni od 3,54 KM/MW/h, što je 15,6 % manje nego u prethodnoj godini.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

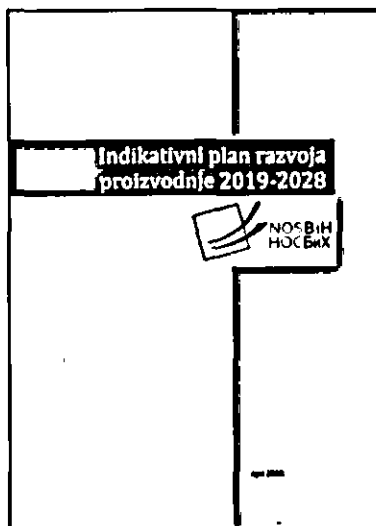
Indikativni plan razvoja proizvodnje

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje svake godine za desetogodišnji period. Svrha plana je da informira sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sistema o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istovremeno, ovaj plan se koristi i kao jedan od osnova za izradu Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže u Bosni i Hercegovini, koji se, obuhvatajući i problematiku novih prekograničnih vodova, također, izrađuje svake godine pokrivajući desetogodišnji period.

Osnovni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilansa snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obaveza prema Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E).

Nezavisni operator sistema u BiH, kao i svi drugi operatori sistema udruženi u ENTSO-E, ima obavezu da da svoj doprinos u izradi *Evropskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNDP) koji se, u skladu sa Uredbom (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, priprema svake druge godine.³ U tom smislu, NOS BiH ima obavezu dostavljanja planova razvoja elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine baziranih na potrošnji i proizvodnji koja uključuje i nove izvore, kao i planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnom nivou, uz analizu mogućih zagušenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

Prognoza potrošnje električne energije za period od 2019. do 2028. godine je izrađena uz korištenje stečenog iskustva u pripremi ove vrste planova, uvažavajući postojeće trendove kao i procjene različitih međunarodnih i domaćih institucija. Pored

³ TYNDP 2018, odnosno najnoviji *Evropski plan razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* revidiran je nakon javnih konsultacija i objavljen 19. novembra 2018. godine, kada je i dostavljen Agenciji za saradnju energetskih regulatora (ACER) u skladu sa Uredbom (EZ) br. 714/2009.

navedenog, vrijedan faktor pri prognoziranju potrošnje električne energije je kretanje bruto društvenog proizvoda, pri čemu se koriste podaci i procjene međunarodnih finansijskih institucija.

Za izradu *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2019. – 2028. godina* osigurani su adekvatni ulazni podaci, mada pojedini korisnici prijenosnog sistema ne dostavljaju podatke prema odredbama Mrežnog kodeksa, prvenstveno u domenu potrošnje. Također, evidentno je da pojedini investitori nerealno procjenjuju godinu ulaska objekta u pogon, u kom slučaju NOS BiH vrši svoju procjenu. U smislu informiranja o dinamici realizacije priključenja novih proizvodnih objekata na prijenosnu mrežu prepoznata je potreba značajnijeg doprinosa entitetskih resornih ministarstava i regulatornih komisija.

Javna rasprava o dokumentu, održana u martu 2018. godine, usredotočila se na prognozu potrošnje, nove proizvodne kapacitete i bilanse snage i energije na prijenosnoj mreži. Bilansi snage i energije za narednih deset godina upućuju na potrebu izgradnje novih proizvodnih kapaciteta.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u maju 2018. godine donijela *Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2019. – 2028. godina*.

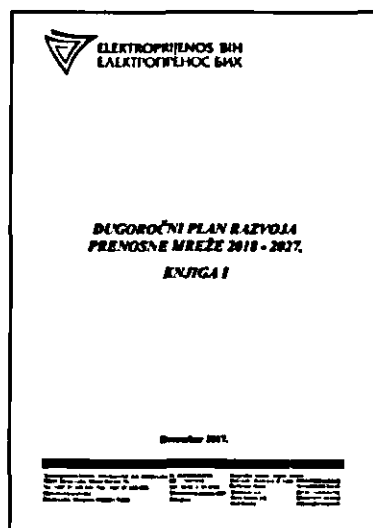
Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže

Izradom Dugoročnog plana omogućava se kvalitetnije ispunjavanje obaveza prema Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) u pogledu doprinosa izradi Evropskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina.

Prema važećim zakonskim odredbama, Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže izrađuje se svake godine i pokriva naredni desetogodišnji period. Dugoročni plan za naredni desetogodišnji period treba biti dostavljen DERK-u na odobrenje do kraja oktobra. Značaj pripreme Dugoročnog plana ogleda se u činjenici da Elektroprijenos BiH na osnovu ovog plana izrađuje godišnji investicijski plan i dostavlja ga DERK-u na odobrenje do kraja novembra za narednu godinu.

Početkom novembra 2017. godine Elektroprijenos BiH je dostavio NOS-u BiH *Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za period 2018. – 2027. godina* na pregled i reviziju. Nakon što je dobio Izvještaj NOS-a BiH o pregledu Plana, Elektroprijenos BiH je krajem 2017. godine dostavio NOS-u BiH korigirani Dugoročni plan, koji je Upravni odbor NOS-a BiH odobrio 9. februara 2018. godine.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za period 2018. – 2027. godina dostavljen je DERK-u na odobrenje sredinom februara 2018. godine, uz višemjesečno zakašnjenje. Ovaj planski dokument definiše potrebna pojačanja postojećih i

izgradnju novih objekata prijenosne mreže kako bi se pravovremeno pokrenule aktivnosti na projektovanju, izgradnji i puštanju u pogon infrastrukture neophodne za kontinuirano snabdijevanje i pouzdan i stabilan rad prijenosnog sistema. Prijenosna mreža planirana na ovaj način obezbjeđuje jednake uvjete za već priključene korisnike i one koji će se priključiti na prijenosnu mrežu. To podrazumijeva ujednačene uvjete vezane za stanje prijenosne mreže po pitanju starosti i obnavljanja opreme, izgradnje novih objekata i pogonske spremnosti objekata u funkciji prijenosa električne energije.

Potrebna sredstva za realizaciju predviđenih investicija u periodu od 2018. do 2027. godina iznose 678,86 miliona KM. Od toga se 193,15 miliona KM odnosi na izgradnju novih objekata, uključujući 172,65 miliona KM za nove trafostanice i dalekovode, te 20,5 miliona KM za nove međudržavne dalekovode. Za rekonstrukciju, odnosno sanaciju i potrebna proširenja potrebno je 472,01 miliona KM, od čega je za rekonstrukciju i proširenje trafostanica potrebno 301,55 miliona KM, za rekonstrukciju dalekovoda 126,46 miliona KM, za zamjenu SCADA sistema (Sistem za nadzor, upravljanje i prikupljanje podataka) 8 miliona KM, za obnavljanje telekomunikacijske opreme 36 miliona KM, te ugradnju prigušnica za poboljšanje naponskih prilika u elektroenergetskom sistemu 13,7 miliona KM.

Nakon provedenih analiza, u martu 2018. godine DERK je donio *Odluku o odobravanju Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za period 2018. – 2027. godina*. Tom prilikom usvojen je Zaključak koji sadrži zapažanja i stavove DERK-a proistekle iz razmatranja Dugoročnog plana, te zahtjeve regulatora prema NOS-u BiH i Elektroprijenosu BiH, kao reguliranim kompanijama.

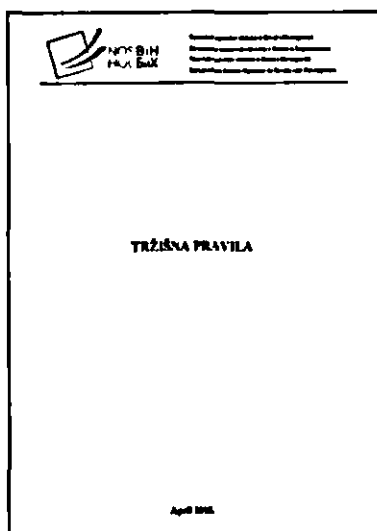
Tržišna i mrežna pravila

Državna regulatorna komisija je tokom 2017. godine pažljivo pratila primjenu Tržišnih pravila i Mrežnog kodeksa.

Tržišnim pravilima uređuju se odnosi između NOS-a BiH i licenciranih učesnika na tržištu električne energije. Cilj pravila je kreiranje uvjeta za siguran rad elektroenergetskog sistema BiH, uključujući efikasnu nabavku pomoćnih usluga i pružanje systemske usluge, uravnoteženje sistema BiH uz što manje troškove, te efikasno funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

Tržišna pravila su izuzetno zahtjevan tehnički dokument koji uključuje osnovni koncept dizajniranja tržišta, zakonodavno-pravni regulatorni okvir uređenja tržišta, tehničke preduvjete za funkcioniranje tržišta i navodi niz procedura kojima se uređuju tehnički i komercijalni odnosi među učesnicima na tržištu.

Važeća Tržišna pravila DERK je odobrio u maju 2015. godine, uz početak efektivne primjene od 1. januara 2016. godine.

Mrežni kodeks je jedan od ključnih dokumenata za funkcioniranje elektroenergetskog sistema i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Njime se uređuje način planiranja i razvoja prijenosnog sistema, uvjeti za priključenje (procedure, ugovori, kriteriji), način operativnog planiranja (predviđanje potrošnje, upravljanje mrežnim ograničenjima) i operativnog rada (dispečing, procedure, komunikacije), mjere u nepredviđenim situacijama (kontrola potrošnje, obnova rada sistema nakon potpunog ili djelimičnog raspada), način na koji se obavlja obračunsko mjerenje u elektroenergetskom sistemu i ostale neophodne tehničke mjere za kvalitetan i pouzdan rad prijenosnog sistema.

Cilj Mrežnog kodeksa je da definiira elemente za sigurno i pouzdano funkcioniranje elektroenergetskog sistema BiH, te da omogući razvoj, održavanje i upravljanje prijenosnom mrežom u skladu sa primjenjivim pravilima i pozitivnom evropskom praksom.

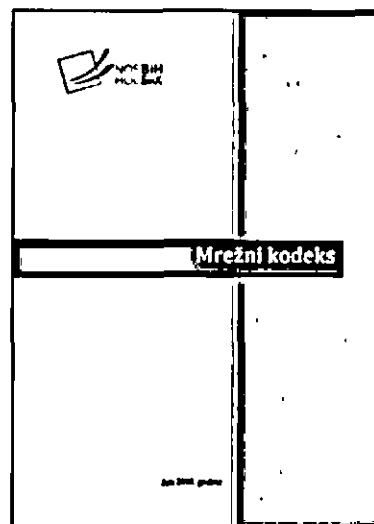
Novi Mrežni kodeks, odobren septembra 2018. godine, predstavlja kvalitativni iskorak u strukturalnom i normativnom smislu, dodatno determinira pripremu planskih dokumenata i procedure priključenja, te u značajnoj mjeri uključuje standarde definirane Evropskim mrežnim pravilima, uključujući inovirane obime naponskih nivoa u normalnom i poremećenom pogonu.

Pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO) čije sjedište je u Podgorici, formalno je uspostavljen 27. marta 2014. godine, uz početak operativnog djelovanja od 27. novembra 2014. godine, kada su organizirane godišnje aukcije na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska.

Tokom 2018. godine SEE CAO je svoj rad organizirao u skladu sa pravilima za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta koja su svojim pojedinačnim odlukama odobrili nadležni regulatoru u regiji, uključujući Državnu regulatorna komisija za električnu energiju. Ova pravila uključuju:

- Usklađena pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa shodno članu 51. Uredbe Komisije (EU) 2016/1719 od 26. septembra 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta,
- Posebni aneks Usklađenih pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa na granicama zone trgovanja koje opslužuje Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO),
- Pravila za eksplicitnu dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO,

- Sporazum o učešću, između Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi d.o.o. Podgorica (Platforma za dodjelu) i registriranog učesnika,
- Finansijski uvjeti za učešće u postupcima koje organizira Platforma za dodjelu u skladu sa Sporazumom o učešću,
- Pravila nominacije SEE CAO, i
- Pravila o informacijskom sistemu SEE CAO.

DERK je u više prilika, na domaćim i međunarodnim skupovima, izražavao svoju podršku uspješnom radu SEE CAO, uz očekivanje da će u geografski obuhvat u skoroj budućnosti biti uključeni operatori iz svih zemalja jugoistočne Evrope.

S obzirom da Srbija ne učestvuje u radu ovog Ureda, i dalje postoji potreba reguliranja pravila za dodjelu prekograničnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjem, mjesečnom i dnevnom nivou. Stoga je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, 18. decembra 2018. godine odobrio:

- *Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja EMS AD Beograd (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH), i*
- *Pravila za dnevne aukcije za dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja EMS AD Beograd (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Kako SEE CAO ne pokriva unutarodnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjev NOS-a BiH istom odlukom DERK-a odobrena i:

- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i EMS AD Beograd (EMS),*
- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektroprijenosnog sistema AD (CGES), i*
- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Hrvatskog operatora prijenosnog sistema (HOPS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Dodjelu prijenosnih kapaciteta i u 2019. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih i mjesečnih aukcija provodit će Elektromreža Srbije (EMS), a dnevne i unutarodnevne aukcije NOS BiH. Unutarodnevne aukcije na granici sa Hrvatskom provodit će HOPS, a na granici sa Crnom Gorom NOS BiH.

Prekogranična tercijarna regulacija

Tokom 2017. godine NOS BiH je sa susjednim operatorima sistema pokrenuo aktivnosti na uspostavi modela koji omogućava prekograničnu razmjenu tercijarne regulacijske električne energije. Nakon što je u tom smislu registriran virtualni prekogranični dalekovod, NOS BiH je podnio DERK-u na odobrenje *Ugovor o međusobnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi obezbjeđivanja sistemskih usluga iz inostranstva za elektroenergetske sisteme Bosne i Hercegovine i Srbije*. Državna regulatorna komisija za električnu energiju odobrila je ovaj Ugovor 11. oktobra 2017. godine.

Početakom 2018. godine pripremljen je *Ugovor o međusobnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi obezbjeđivanja sistemskih usluga iz inostranstva za elektroenergetske sisteme Bosne i Hercegovine i Crne Gore*, koji DERK odobrio 13. marta 2018. godine.

Predmet ovih ugovora je pružanje pomoći u vidu međusobne isporuke prekogranične tercijarne regulacijske energije u cilju povećanja sigurnosti i pouzdanosti rada susjednih elektroenergetskih sistema. Na ovaj način se formalizira prekogranična razmjena jednog od proizvoda na balansnom tržištu za koji je prema ranijoj terminologiji korišten naziv 'havarijska energija'. Za obračun transakcija koristi se virtualni dalekovod registriran na SCADA sistemima dva operatora sistema preko kojeg se simulira razmjena, što je u skladu sa odredbama *Operativnog priručnika ENTSO-E za kontinentalnu Evropu*. Za potrebe razmjene energije u fizičkom smislu koristi se preostali raspoloživi prekogranični kapacitet, nakon završetka unutardnevne alokacije kapaciteta. Primjenom ovih ugovora ispunjava se dio obaveza Bosne i Hercegovine iz *Mape puta za implementaciju inicijative 'Zapadni Balkan 6'* (tzv. *WB6 inicijativa*), koji se odnosi na prekograničnu razmjenu usluga balansiranja.

3.3 Postupci licenciranja

Tokom 2018. godine DERK je izdao šest licenci za različite djelatnosti, a u vrijeme izrade ovog Izvještaja, intenzivno radi na rješavanju zahtjeva koji je radi obnove licence za djelatnost međunarodne trgovine podnijela Ezpada d.o.o. Mostar.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdane licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence sa periodom važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- Erdal d.o.o. Sarajevo (maj 2018. godine),
- Energy Financing Team d.o.o. Bileća (maj 2018. godine), i
- G-Petrol d.o.o. Sarajevo (august 2018. godine).

Privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom sa periodom važenja od dvije godine su dodijeljene sljedećim subjektima:

- Vitol Adriatik d.o.o. Sarajevo (mart 2018.),
- Aluminij Trade d.o.o. Mostar (maj 2018.), i
- LE Trading BH d.o.o. Banja Luka (august 2018.).

Sve licence za djelatnost međunarodne trgovine koje su izdane nakon januara 2016. godine koriste se u skladu sa *Standardnim uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom*. Donošenjem ovih uvjeta, kao standardnog i unaprijed poznatog skupa regula o pravima i obavezama vlasnika licence (čije se prihvatanje potvrđuje podnošenjem pisane izjave već uz sam zahtjev za dobijanje licence), DERK je dodatno pojednostavio i ubrzao postupak izdavanja ove vrste licence koji je u praksi najbrojniji. Time je značajno reducirana i količina dokumenata koja je ranije iz formalno-proceduralnih razloga cirkulirala kako unutar DERK-a tako i u komunikaciji sa podnosiocem zahtjeva i zainteresiranim trećim licima.

U februaru 2018. godine donesene su odluke o nastavku korištenja licenci zbog promjene naziva vlasnika licence (Prvo plinarsko društvo d.o.o. Sarajevo u Erdal d.o.o. Sarajevo i HEP-Trade d.o.o. Mostar u HEP Energija d.o.o. Mostar). Nakon prijave izvršene promjene adrese Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, donesena je odluka o nastavku korištenja licence na novoregistriranoj adresi za ovog licenciranog subjekta (novembar 2018. godine).

Na zahtjev vlasnika licence, u februaru 2018. godine donesena je odluka o ukidanju licence za Proenergy d.o.o. Mostar.

Pored kompanija koje su već navedene u ovom dijelu izvještaja kao vlasnici licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, u prethodnom periodu u istom statusu registrirani su i Comsar Energy Trading d.o.o. Banja Luka, Axpo d.o.o. Sarajevo, Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo, Interenergo d.o.o. Sarajevo, Danske Commodities BH d.o.o. Sarajevo, GEN-I d.o.o. Sarajevo, Alpiq Energija BH d.o.o. Sarajevo, HSE BH Energetsko preduzeće d.o.o. Sarajevo, EFT-Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o. Stanari, JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar, MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično preduzeće, a.d. Trebinje i JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo. Dakle, licencu za međunarodnu trgovinu na kraju 2018. godine posjeduje 20 subjekata.

Licencu za obavljanje djelatnosti nezavisnog operatora sistema ima Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za djelatnost prijenosa električne energije Elektroprivreda Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka. JP Komunalno Brčko

d.o.o. Brčko je u posjedu licence za distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH i licence za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je svake godine, pa i ove, u odnosu na stanje prethodne godine ažurirao i prijavljivao promjene u pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije, kao i u pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH, o čemu je DERK u aprilu 2018. godine donio odgovarajuće zaključke. U istom mjesecu donešen je Zaključak o ažuriranju priloga Uvjeta za korištenje licence za djelatnost distribucije električne energije, odnosno pregleda objekata koji se koriste za tu djelatnost.

3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Tokom godine u okviru svojih redovnih aktivnosti Državna regulatorna komisija za električnu energiju prati usklađenost rada licenciranih subjekata sa propisanim uvjetima korištenja licenci. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovnih i vanrednih izvještaja koje podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci, sa ili bez najave. Vlasnici licenci podnose godišnje, polugodišnje, mjesečne i dnevne izvještaje o pojedinim aktivnostima, kako onim finansijske, tako i tehničke i organizacijske prirode. Također, dostupni su i izvještaji vlasnika licenci o vanrednim pogonskim događajima u sistemu.

Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju direktan uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, naročito prilikom analize finansijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa.

Tokom oktobra i novembra 2018. godine obavljene su posjete sljedećim reguliranim subjektima:

- Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini,
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, i
- JP Komunalno Brčko.

Nakon obavljene posjete u funkciji regulatornog nadzora DERK je podsjetio Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini da je finansijska dimenzija poslovanja regulirane kompanije predmetom posebne pažnje, naglašavajući da je potpuno i blagovremeno informiranje nadležnog regulatora prevashodno u interesu reguliranih subjekata, te da propuštanje dostavljanja relevantnih informacija može značajno utjecati na odluke koje donosi DERK u okviru tarifnih postupaka.

Ukazano je na obavezu poštovanja rokova za reviziju i dostavu Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže (do kraja oktobra tekuće godine za period koji pokriva narednih deset godina), te

konstatirano kašnjenje u dostavi inoviranog prijedloga granične snage integracije neupravljivih izvora energije na prijenosnu mrežu.

Naloženo je praćenje kvaliteta napona u skladu sa standardima EN 50160 i IEC 60038, uz naglašenu potrebu održavanja granične vrijednosti napona na visokonaponskoj mreži u skladu sa veličinama utvrđenim novim Mrežnim kodeksom, odnosno poduzimanja neophodnih aktivnosti kako bi se višegodišnji problem previsokih napona što prije riješio. Također, iskazana je potreba da NOS BiH izradi statistički pregled događaja koji su za posljedicu imali beznaponsko stanje sabirnica u trafostanicama Elektroprijenosa BiH, sa prijedlogom mogućih mjera za poboljšanje, a u cilju smanjenja broja beznaponskih stanja, obzirom da je evidentno da se broj ovakvih događaja iz godine u godinu povećava.

Naglašena je neophodnost pravovremenog i potpunog izvještavanja o međunarodnim aktivnostima NOS-a BiH uključujući aktivnosti u okviru Centra za koordinaciju sigurnosti (SCC), Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO), Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E), kao i o aktuelnom statusu i provođenju sporazuma na nivou Kontrolnog bloka SHB (Slovenija – Hrvatska – Bosna i Hercegovina).

U cilju povećanja transparentnosti, uključujući informiranje i kvalitetnu interakciju učesnika na tržištu, istaknut je značaj pravovremene objave pravila, propisa, formulara i drugih dokumenata, kao i ažuriranja energetske pokazatelja i drugih informacija u okviru internet prezentacije NOS-a BiH, kako na jezicima koji su u službenoj upotrebi u BiH, tako i na engleskom jeziku.

U okviru regulatornog nadzora DERK je posebno ukazao na obaveze Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine u izradi dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za period od 10 godina, kao i u izradi i usvajanju godišnjeg investicionog plana. Tom prilikom DERK je izrazio zabrinutost zbog značajnih kašnjenja u dostavljanju ovih planskih dokumenata, čime se onemogućava realizacija potrebnih investicija i ugrožava pouzdan rad sistema i kvalitet snabdijevanja električnom energijom. Posebno zabrinjava indolentan odnos Kompanije zbog potpunog odsustva informiranja DERK-a o razlozima propuštanja izvršenja ovih obaveza ili pokretanju aktivnosti u ovom pogledu.

DERK već duži niz godina ukazuje da su naponske prilike u elektroenergetskom sistemu BiH često iznad propisanih vrijednosti. Državna regulatorna komisija konstatirala je da u Kompaniji postoji svijest o neophodnosti rješavanja ovog problema, ali i dalje izostaju konkretne aktivnosti u tom smjeru. S tim u vezi, DERK je ukazao na neophodnost sinhronizacije aktivnosti sa susjednim operatorima sistema, kao i aktivnog angažiranja u okviru projekta u organizaciji WBIF (eng. *Western Balkan Investment Framework*),

kako bi se u što skorijoj budućnosti naponi na prijenosnoj mreži doveli u tehnički prihvatljive opsege.

Elektroprijenosu BiH je naloženo da blagovremeno i u potpunosti izvještava DERK o svim važnim pitanjima koja se odnose na tok i ishode sudskih sporova. Naime, Elektroprijenos BiH je jedna od strana u više finansijski značajnih procesa, koji u slučaju negativnog ishoda za Kompaniju mogu ugroziti njeno poslovanje i imati negativne implikacije na funkcioniranje elektroenergetskog sektora u cjelini.

Regulirana kompanija je pozvana da pruži kompletnu informaciju u vezi prava vlasništva nad informaciono-telekomunikacionom opremom, kao i prava služnosti pojedinih kompanija nad sredstvima Elektroprijenosa BiH, te da dostavi dodatne informacije o planiranim investicijama u informaciono-telekomunikacionu opremu.

Nakon obavljene posjete u funkciji regulatornog nadzora JP Komunalnog Brčko, Državna regulatorna komisija je još jednom ukazala na neophodnost razvoja zakonskog okvira u Brčko Distriktu BiH, odnosno usvajanja novog zakona o električnoj energiji, u skladu sa Trećim energetske paketa, kao i zakona o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji, te zakona o energetskej efikasnosti. Izostanak donošenja navedenih zakona koči kvalitetne i blagovremene napore na sve promjene koje se dešavaju u energetskej sektoru na području Distrikta.

Komunalno Brčko je pozvano da do donošenja novog zakonskej okvira, primjenjujući važeću legislativu, kreira privremena rješenja radi omogućavanja priključenja novih proizvodnih objekata na mrežu, i da time pored razvoja obnovljivih izvora električne energije, doprinese i povećanju sigurnosti snabdijevanja električnom energijom.

DERK je podsjetio Komunalno Brčko na neophodnost rješavanja vlasničkih odnosa nad osnovnim sredstvima u funkciji distribucije i snabdijevanja električnom energijom, a koja se vode kao osnovna sredstva Vlade Brčko Distrikta BiH, dok Komunalno Brčko ima pravo služnosti. DERK je još jednom naglasio neophodnost ispunjavanja obaveza koje se odnose na potpuno računovodstveno razdvajanje djelatnosti distribucije i snabdijevanja, kao i ovih djelatnosti u odnosu na druge djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponiranje komunalnog otpada).

Komunalno Brčko je pozvano da, pored zahtjeva za ažuriranje priloga licence za distribuciju električne energije koji se dostavlja po isteku godine, obavještava DERK o svim izmjenama u distributivnoj mreži u vrijeme njihovog nastanka. Također, zatražena je dostava svih zapisnika i rješenja nadležnih inspekcija.

JP "Komunalno Brčko" d.o.o.
Brčko distrikt BiH
JP "Комунално Брчко" д.о.о.
Брчко дистрикт БиХ

Obzirom na postojanje kvalitetne baze podataka o pokazateljima kontinuiteta isporuke, Komunalno Brčko je pozvano da izradi pregled ovih pokazatelja tokom prethodnih pet godina (tabelarno i grafički), kao i pregled podataka o planiranim i neplaniranim prekidima. Također, zatražena je dostava pokazatelja koji se odnose na komercijalni kvalitet snabdijevanja električnom energijom na području Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

3.5 Rješavanje sporova

Rješavanje sporova među korisnicima prijenosnog sistema dio je nadležnosti i ovlaštenja Državne regulatorne komisije za električnu energiju. Imajući to u vidu, Prevent BH d.o.o. Sarajevo se u maju 2018. godine obratio DERK-u sa traženjem poduzimanja konkretnih radnji na rješavanju zahtjeva za sticanje statusa kupca direktno priključenog na prijenosnu mrežu, odnosno 'kupca na 110 kV naponu' za svoje objekte na lokaciji Topuzovo polje u Općini Visoko. Spor je nastao zbog nepostupanja Elektroprijenosu BiH po ranijim obraćanjima Preventa BH za dodjelu traženog statusa.

Smatrajući da raspolaže sa dovoljno dokaza na osnovu kojih se može pravilno i potpuno utvrditi činjenično stanje, DERK je spor riješio po skraćenom postupku, poštujući unaprijed propisana pravila i poduzimajući sve procesnopravne radnje takvog postupka koje obuhvataju pružanje mogućnosti stranama u sporu i javnosti da prigovaraju toj namjeri DERK-a.

Odluka DERK-a kojom se Elektroprijenosu BiH nalaže da sa Preventom BH zaključi ugovor o korištenju prijenosne mreže i poduzme druge neophodne radnje kojima će se urediti tehnički, pravni i ekonomski uvjeti za sticanje traženog statusa, donesena je 26. jula 2018. godine. Razmatrajući sve dokaze podnesene od strane Preventa BH i rješavajući predmetni spor, DERK je utvrdio da među stranama u ovom postupku, u osnovi, nema spornih činjenica jer ni Elektroprijenos BiH u postupku pred DERK-om nije dovodio u pitanje podneseni zahtjev i relevantnost priloženih dokaza, niti problematizirao mogućnost sticanja statusa kupca na 110 kV naponu za Prevent BH. Stoga je u svjetlu konkretnih činjeničnih okolnosti utvrđenih u ovom postupku, DERK postupio u skladu sa svojim regulatornim obavezama osiguravanja fer i nediskriminirajućeg pristupa prijenosnoj mreži, te zaštite i ravnopravnog tretmana potrošača.

Pomenuta Odluka DERK-a je *ex lege* konačna i izvršna, ali ne isključuje pravo bilo koje strane u sporu za pokretanje postupka pred nadležnim sudom. Međutim, u zakonom ostavljenom roku niti jedna od strana u ovom postupku nije tražila njeno preispitivanje pred Sudom Bosne i Hercegovine, a po odluci DERK-a je u cijelosti postupljeno, budući da Prevent BH od 1. oktobra 2018. godine, na lokaciji Topuzovo polje, koristi status kupca koji je i tražio pokretanjem ovog postupka.

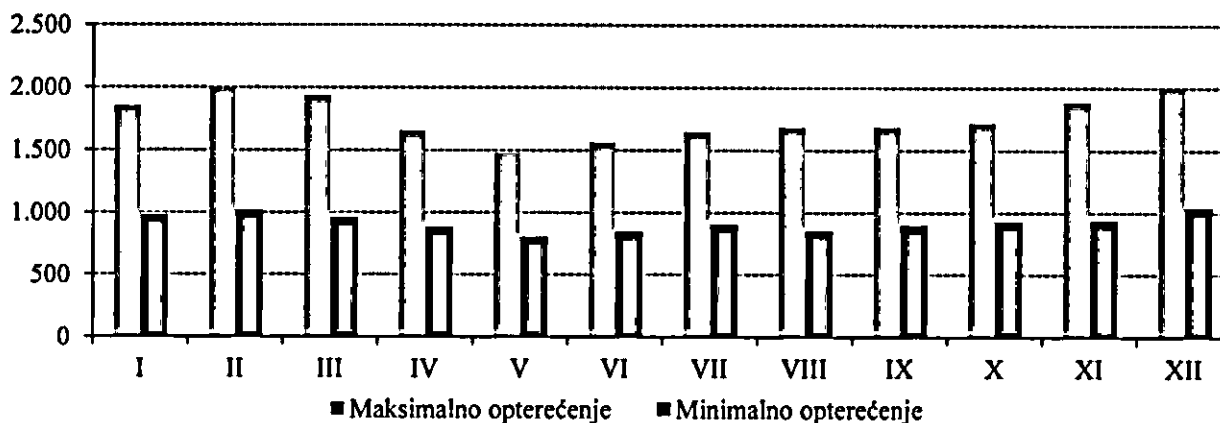
3.6 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema

Elektroenergetski sistem BiH je u toku godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Izvršeni su svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji tekućeg i investicijskog održavanja.

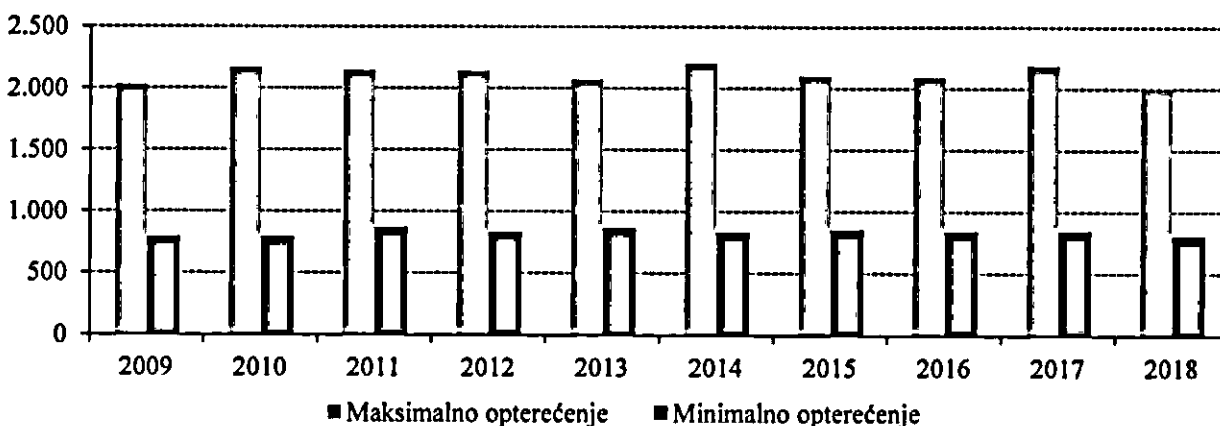
Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sistema od 1.994 MW zabilježeno je 18. decembra 2018. godine u osamnaestom satu, dok je maksimalna dnevna potrošnja od 40.634 MWh električne energije ostvarena 27. februara 2018. godine. Minimalno opterećenje od 805 MW zabilježeno je 2. maja 2018. godine u četvrtom satu, a minimalna dnevna potrošnja u iznosu od 24.576 MWh ostvarena je 1. maja 2018. godine. Maksimalno i minimalno opterećenje tokom 2018. godine prikazano je na slici 1, a za prethodnih deset godina na slici 2.

Neželjena odstupanja od deklariranih programa razmjene u Kontrolnom bloku SHB (Slovenija – Hrvatska – Bosna i Hercegovina) u 2018. godini iznosila su ukupno 49 GWh za sate u kojima je registriran manjak u regulacijskom području BiH, a za sate kada je registriran višak električne energije

Slika 1. Maksimalno i minimalno mjesečno opterećenje tokom 2018. godine (MW)

Slika 2. Maksimalno i minimalno godišnje opterećenje u periodu 2009. – 2018. godina (MW)

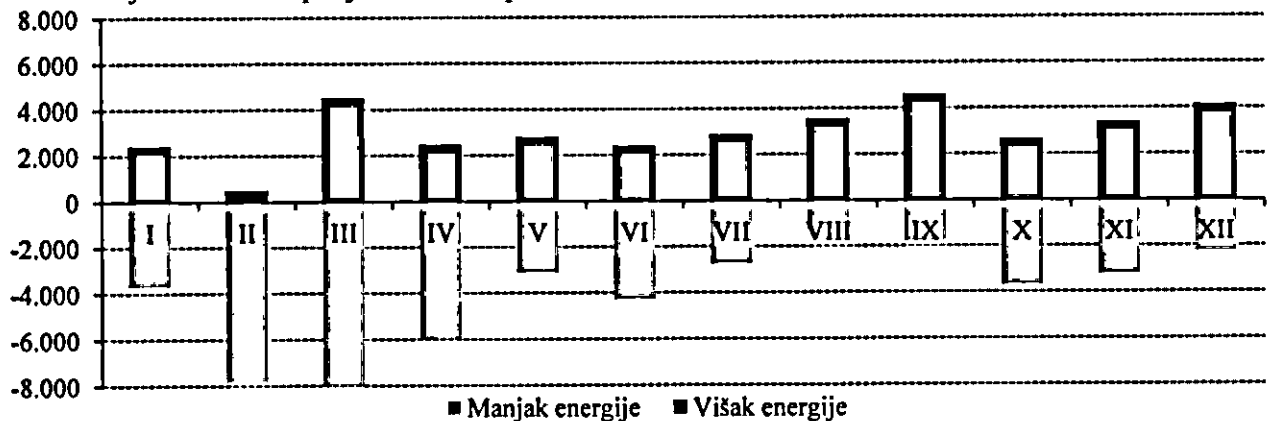
ukupno 36 GWh. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sistema BiH prema Kontrolnom bloku SHB u 2018. godini prikazana su na slici 3. Maksimalni satni manjak električne energije (odstupanje prema dolje) zabilježen je u martu u iznosu od 190 MWh/h, a maksimalni višak (odstupanje prema gore), u augustu 2018. godine u iznosu 199 MWh/h.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 20.326 GWh, što je 12,95 % više nego u 2017. godini. Prijenosni gubici iznosili su 399 GWh, odnosno 1,96 % od ukupne energije u prijenosnom sistemu. Distributivni gubici nastavljaju trend smanjenja i iznosili su 950 GWh ili 9,37 % u odnosu na bruto distributivnu potrošnju, što je najniži nivo u historiji elektroenergetskog sektora BiH. Procenat prijenosnih i distributivnih gubitaka prikazan je na slici 4.

U 2018. godini PHE Čapljina je iz prijenosnog sistema preuzela 137,4 GWh, a ukupna proizvodnja ove elektrane iznosila je 437,5 GWh električne energije.

Podaci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (eng. *Energy Not Supplied*) usljed neplaniranih prekida snabdijevanja (ENS_{nepl}), kao i o neisporučenoj električnoj energiji usljed

Slika 3. Mjesečna odstupanja EES BiH prema Kontrolnom bloku SHB u 2018. godini (MWh)

Slika 4. Prijenosni i distributivni gubici

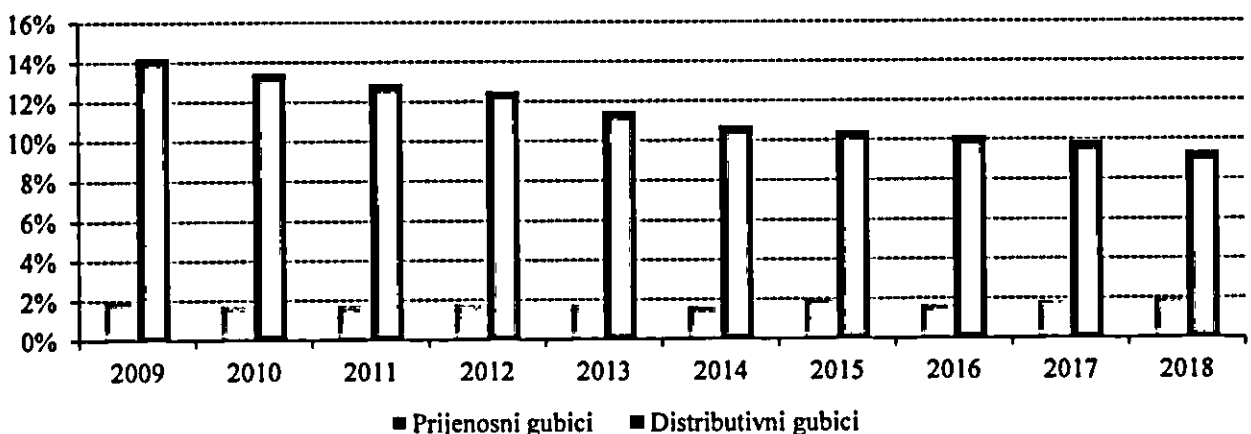

Tabela 1. Neisporučena električna energija usljed zastoja na prijenosnoj mreži

	2014		2015		2016		2017		2018	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{nepI}	420,75	35.458	467,22	21.017	528,46	15.975	1.362,35	16.594	1.181,83	13.661
ENS _{pl}	1.328,79	25.646	1.244,37	58.363	287,16	25.032	1.633,75	24.817	1.377,39	24.297
Ukupno	1.749,54	61.104	1.711,59	79.380	815,62	41.007	2.996,10	41.411	2.559,22	37.958

Tabela 2. Prosječno trajanje prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	LX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₄	4,0226	0,9460	7,6195	7,8256	1,4890	21,1840	4,1355	5,0214	14,1595	5,8988	7,6719	2,8193
AIT ₂₀₁₅	0,3656	1,4387	9,7107	8,5098	12,3043	11,2509	5,9257	6,2781	6,6186	9,7405	5,1279	2,1100
AIT ₂₀₁₆	0,3549	1,0903	0,1659	0,0799	0,9460	4,6876	13,4773	5,6841	5,9238	0,8767	1,8523	2,3055
AIT ₂₀₁₇	5,3071	2,7625	3,0089	11,4069	4,2718	10,4772	9,7140	4,2352	8,5023	15,9486	3,2145	4,8497
AIT ₂₀₁₈	0,2046	9,5267	3,2354	1,7183	2,2664	6,3035	3,0782	5,2013	3,3805	0,1153	3,1875	0,2781

planiranih prekida (ENS_{pl}) u elektroenergetskom sistemu BiH u prethodnih pet godina, dati su u tabeli 1. Ukupna neisporučena energija, nakon rastućeg trenda u prethodnih par godina bilježi značajan pad u 2018. godini.

Tabela 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (eng. *Average Interrupted Time*).

Tokom 2018. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata. Početkom marta 2018. godine u pogon je puštena nova trafostanica TS 110/x kV Gornji Brišnik koja je na prijenosnu mrežu priključena po sistemu ulaz – izlaz na 110 kV dalekovod Posušje – Tomislavgrad, čime su formirana dva nova dalekovoda, DV 110 kV Posušje – Gornji Brišnik i DV 110 kV Gornji Brišnik – Tomislavgrad. Navedena trafostanica izgrađena je radi priključenja vjetroelektrane Mesihovina na prijenosnu mrežu. Ovaj, prvi vjetroпарк u Bosni i Hercegovini, čija je ukupna instalirana snaga 50,6 MW (22×2,3 MW) pušten je u probni rad 14. marta 2018. godine.

U aprilu 2018. godine u maloj hidroelektrani (MHE) Dub instalirane snage 9,4 MW izvršena je prva sinhronizacija generatora na elektroenergetski sistem, čime je počeo njen probni rad. MHE Dub je priključena na prijenosnu mrežu preko trafostanice TS 110/35 kV Dub.

Tokom septembra 2018. godine u probni rad je pušten 110 kV dalekovod Tomislavgrad – Kupres.

U novembru 2018. godine u pogon je puštena nova trafostanica TS 110/33 kV Jelovača, izgrađena radi priključenja vjetro-

elektrane Jelovača instalirane snage 36 MW (18×2 MW), čije puštanje u rad se očekuje početkom 2019. godine. I ova trafostanica priključena je po sistemu ulaz – izlaz na 110 kV dalekovod, u konkretnom slučaju na 110 kV dalekovod Tomislavgrad – Prozor/Rama, čime su formirana dva nova dalekovoda DV 110 kV Tomislavgrad – Jelovača i DV 110 kV Jelovača – Prozor/Rama.

Usluge sekundarne regulacije u 2018. godini su pružali JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, MH Elektroprivreda Republike Srpske, a.d. Trebinje i JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar. Tokom godine tercijarna regulacija angažirana je 161 put, kao tercijarna regulacija 'nagore' 100 puta, te kao tercijarna regulacija 'nadolje' 61 put, od čega 37 puta u aprilu 2018. godine. Ipak, nominirana količina tercijarne regulacije često nije bila u potrebnom opsegu.

U 2018. godini, dogodila su se 622 ispada na 400, 220 i 110 kV prijenosnoj mreži, od čega 55 ispada 400 kV dalekovoda, 265 ispada 220 kV dalekovoda, 259 ispada 110 kV dalekovoda, 19 ispada transformatora 400/220 kV, 400 MVA, pet ispada transformatora 400/110 kV, 300 MVA i 19 ispada transformatora 220/110 kV, 150 MVA.

U protekloj godini registrirana su 63 ispada termoblokova i 33 ispada hidrogenatora. Nedostajuća energija u sistemu nadoknađena je angažiranjem tercijarne rezerve.

Kao i prethodnih godina, i u 2018. godini naponske prilike u elektroenergetskom sistemu su često bile iznad vrijednosti propisanih Mrežnim kodeksom, posebno u 400 kV i 220 kV mreži. Najviši naponi u 400 kV mreži registrirani su u trafostanici TS Trebinje tokom maja i oktobra, kada su izmjereni naponi od 441,75 kV. U maju je, u trafostanici TS Prijedor 2, izmjerena najviši napon u 220 kV mreži (253,92 kV), a u istom mjesecu je u trafostanici TS Sarajevo 10 izmjerena najviši napon u 110 kV mreži (125,47 kV).

Glavni uzrok nastanka i trajanja previsokih napona su slabo opterećeni 400 kV dalekovodi u periodima niskog opterećenja konzuma, koji generiraju veliku količinu reaktivne energije. Pojava previsokih napona je problem regionalnog karaktera, te se stoga i rješenja ovog problema traže na nivou regije.

Kvalitet rada elektroenergetskog sistema prati se analizom podataka Elektroprijenosa BiH o tehničkim aspektima rada prijenosnog sistema, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji SAIFI i SAIDI se dobijaju praćenjem broja i trajanja zastoja u objektima Elektroprijenosa BiH, koji su za posljedicu imali prekid snabdijevanja kupaca direktno priključenih na

SAIFI (eng. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tokom godine

SAIDI (eng. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tokom godine

Tabela 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu

	2014	2015	2016	2017	2018
Planirani zastoji	0,72	0,65	0,55	0,92	0,76
SAIFI Neplanirani zastoji	0,80	0,90	0,97	0,81	0,69
<i>Ukupno</i>	1,52	1,56	1,52	1,73	1,45
Planirani zastoji (min/kupcu)	143,84	108,53	92,92	114,66	94,68
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	277,15	76,00	68,61	48,55	53,31
<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	421,01	184,52	161,53	163,21	147,99

Tabela 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu uključujući i ispade srednjenaponskih odvoda uzrokovane zastojima u distributivnoj mreži

	2014	2015	2016	2017	2018
Planirani zastoji	3,99	4,12	3,53	3,93	3,33
SAIFI Neplanirani zastoji	7,61	7,76	5,78	7,01	4,96
<i>Ukupno</i>	11,60	11,88	9,31	10,94	8,29
Planirani zastoji (min/kupcu)	671,60	365,77	399,12	324,97	255,11
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	678,42	532,99	371,99	465,81	314,55
<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	1.350,02	898,76	771,18	790,78	569,66

prijenosnu mrežu i/ili beznaponsko stanje srednjenaponskih odvoda u trajanju dužem od tri minute.

U tabelama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tabela 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenosa BiH, a tabela 4 i zastoje na srednjenaponskim odvodima u transformatorskim stanicama Elektroprijenosa BiH uzrokovane poremećajima u distributivnoj mreži, koji su znatno nepovoljniji, s obzirom na razgranatost i veličinu distributivne mreže, i njenu češću podložnost različitim vrstama kvarova.

Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu BiH dati su u Prilogu A, a karta sistema u Prilogu B.

3.7 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je u novembru 2017. godine podnio zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije kojim su predloženi zahtjevi za prihode i rashode, kao i troškovi koje Kompanija namjerava zaračunavati za svoje usluge. Svojom zahtjevom Elektroprijenos BiH zatražio je povećanje prosječne tarife za usluge prijenosa električne energije na iznos od 1,0098 feninga/kWh, odnosno povećanje za 13,6 %.

Tarife se određuju u skladu sa kriterijima navedenim u *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i Metodologiji za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*. Pri tome, DERK u najvećoj mogućoj mjeri poštuje osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način.

Formalna javna rasprava na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku održana je 18. januara 2018. godine. Razvojem tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini povećan je interes tržišnih učesnika da neposredno učestvuju u tarifnim postupcima u svojstvu umješaka. U ovom postupku pored regulirane kompanije, aktivno učestvuje i pet subjekata kojima je DERK odobrio status umješaka, čime im je omogućeno da u zaštiti svojih prava i interesa neposredno učestvuju u postupku pred regulatorom.

Konačna odluka u ovom postupku nije donesena, te je tokom 2018. godine važila Odluka DERK-a koja je u primjeni od 1. maja 2017. godine. Dakle, dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju i dalje iznosi 0,578 feninga/kWh, a dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na snagu iznosi 1,472 KM/kW (prosječna prijenosna mrežarina iznosi 0,889 feninga/kWh).

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine do kraja 2018. godine nije podnio novi zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije.

Tarifa za rad nezavisnog operatora sistema; tarife za sistemsku i pomoćne usluge

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je na vlastitu inicijativu 22. novembra 2017. godine pokrenula postupak određivanja tarife za rad nezavisnog operatora sistema i tarifa za sistemsku i pomoćne usluge. Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini nakon toga je dostavio potrebnu dokumentaciju koja sadrži analitički prikaz svih ostvarenih, procijenjenih i planiranih prihoda i rashoda za 2017. i 2018. godinu, prema kojoj bi tarifa za rad nezavisnog operatora sistema i dalje iznosila 0,0592 feninga/kWh.

DERK je i ovaj tarifni zahtjev rješavao u skladu sa kriterijima i načelima primijenjenim u prethodnim tarifnim postupcima. Formalna javna rasprava na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku održana je 17. januara 2018. godine, na kojoj je omogućeno učešće pet subjekata u statusu umješaka.

Na osnovu izvedenih analiza zahtijevanih troškova i rashoda podnosioca zahtjeva i svih drugih dostupnih materijala, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. aprila 2018.

godine donijela odluku kojom je okončan ovaj tarifni postupak. Donesenom odlukom tarifa za rad nezavisnog operatora sistema smanjena je za 12 % i utvrđena u iznosu od 0,0521 feninga/kWh koji u periodu od 1. maja do 30. novembra 2018. godine plaćaju kupci za aktivnu energiju preuzetu iz prijenosne mreže. Odlukom je definirano da od 1. decembra 2018. godine tarifu za rad nezavisnog operatora sistema plaćaju proizvođači za energiju injektiranu u prijenosni sistem u iznosu od 0,0039 feninga/kWh, a kupci za energiju preuzetu iz prijenosne mreže plaćaju tarifu u iznosu od 0,0469 feninga/kWh.

Ovakvim rješenjem uvedena je tzv. *G* komponenta u tarifu za rad nezavisnog operatora sistema, što je u skladu sa članom 15. *Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*, prema kojem dio potrebnog prihoda koji se odnosi na mrežarine koje plaćaju proizvođači može iznositi do 10 % potrebnog prihoda regulirane kompanije.

Na istoj sjednici donesena je *Odluka o produženju važenja Odluke o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge*, čime je tarifa za sistemsku uslugu zadržana na vrijednosti od 0,3187 feninga/kWh, koja je u primjeni od 1. jula 2017. godine. Time je okončan tarifni postupak pokrenut na inicijativu DERK-a.

U skladu sa zakonom propisanom obavezom da svake godine podnosi na uvid zahtjeve za prihode i rashode za narednu godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati svojim tarifama, Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini je u oktobru 2018. godine podnio takav zahtjev u okviru kojeg je predočio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2019. godinu. Potrebni prihod za 2019. godinu zatražen je iznosu 9.657.336 KM, tražena tarifa za rad nezavisnog operatora sistema koju plaćaju kupci iznosi 0,070203 feninga/kWh, a tarifa koju plaćaju proizvođači 0,007796 feninga/kWh. Predložena tarifa za sistemsku uslugu iznosi 0,647 feninga/kWh.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, na kojoj je omogućeno učešće šest subjekata u statusu umješača, održana je 11. decembra 2018. godine. Tom prilikom regulirana kompanija dodatno je obrazložila planirane rashode i troškove za 2019. godinu, korigirajući svoj zahtjev prema kojem se traži tarifa koju plaćaju kupci u iznosu 0,072241 feninga/kWh, tarifa koju plaćaju proizvođači 0,006217 feninga/kWh, te tarifa za sistemsku uslugu u iznosu od 0,599 feninga/kWh.

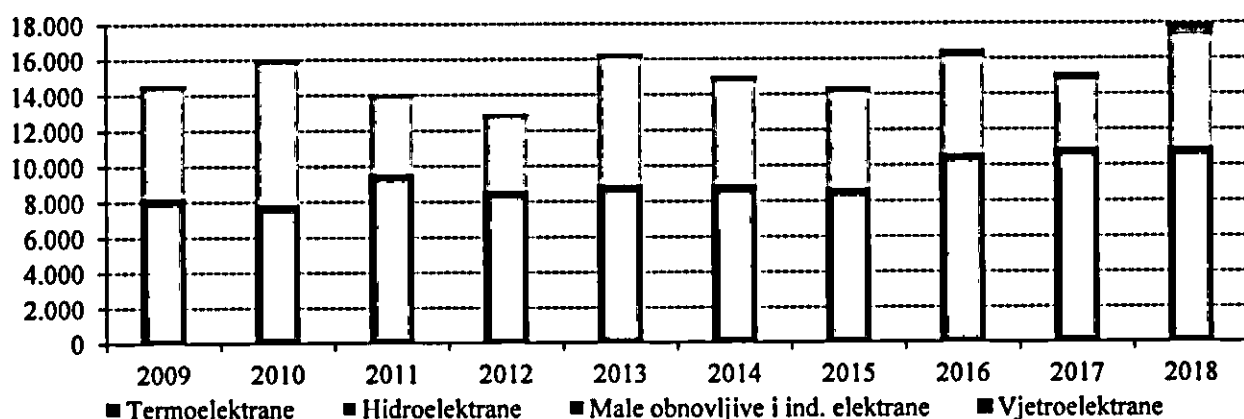
Krajem decembra 2018. godine, reguliranoj kompaniji i svim umješačima dostavljen je *Izveštaj voditelja postupka* na komentar. Postupak određivanja tarife za rad nezavisnog operatora sistema i tarifa za sistemsku i pomoćne usluge nastavit će se u 2019. godini.

3.8 Tržište električne energije

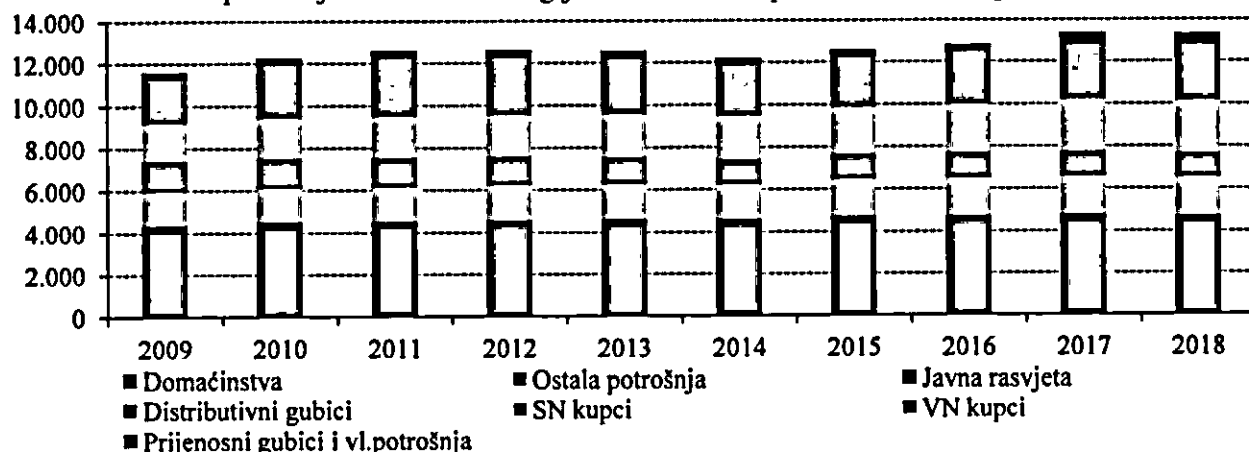
U Bosni i Hercegovini je 2018. godine ostvarena rekordna proizvodnja električne energije u iznosu od 17.873 GWh, što je 2.721 GWh, odnosno 18,0 % više u odnosu na prethodnu godinu. Najveći utjecaj na povećanje proizvodnje imala je izuzetno povoljna hidrološka situacija sa intenzivnim padavinama i dotocima, posebno u prvoj polovini godine. Kako je tokom 2017. godine hidrološka situacija bila izrazito loša, to je porast proizvodnje u hidroelektranama iznosio 64,4 %, odnosno 2.469 GWh, te je proizvedeno 6.300 GWh. Proizvodnja u termoelektranama i u 2018. godini bilježi novi rekord, dostižući iznos od 10.954 GWh koji je 3,0 % viši nego prethodne godine.

U martu 2018. godine puštena je u rad vjetroelektrana Mesihovina instalirane snage 50,6 MW, prvi objekat ove vrste priključen na prijenosni sistem. Tokom prve godine svog rada ova vjetroelektrana je u mrežu injektirala 103,5 GWh. Proizvodnja iz manjih obnovljivih izvora iznosila je 498,21 GWh, što je 31,0 % više u odnosu na 2018. godinu. Dominantan udio u ovoj kategoriji i dalje imaju male hidroelektrane (469,39 GWh, odnosno 94,2 %), dok je u solarnim elektranama proizvedeno 20,65 GWh (4,1 %), u elektranama na biomasu i biogas 8,15 GWh (1,6 %) i

Slika 5. Struktura proizvodnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina (GWh)

Slika 6. Struktura potrošnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina (GWh)

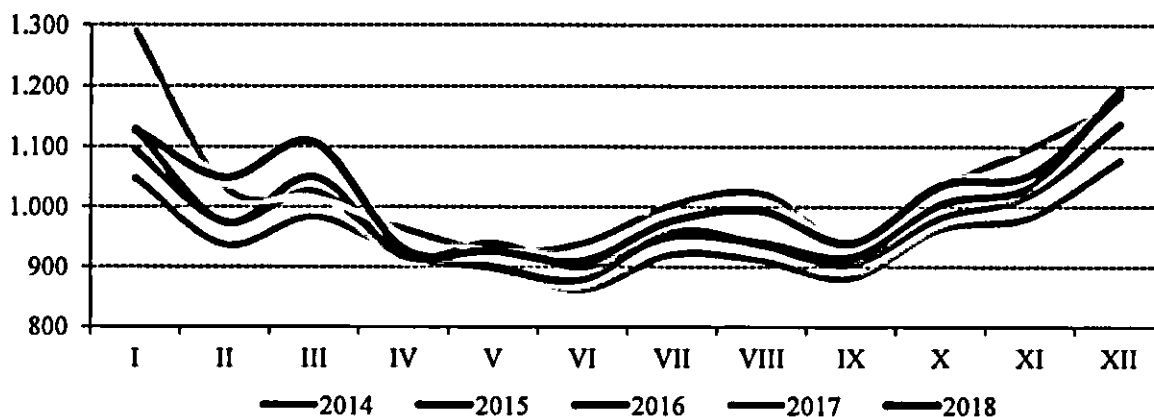

u vjetroelektranama priključenim na distributivni sistem 0,02 GWh. Značajan dio proizvodnje iz manjih obnovljivih izvora imaju nezavisni proizvođači u čijim objektima je proizvedeno 384,17 GWh (77,1 %), dok je ostatak proizveden u elektranama u vlasništvu elektroprivreda. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 17,44 GWh. Struktura proizvodnje tokom prethodnih deset godina prikazana je na slici 5, a na slici 6 struktura potrošnje električne energije u BiH.

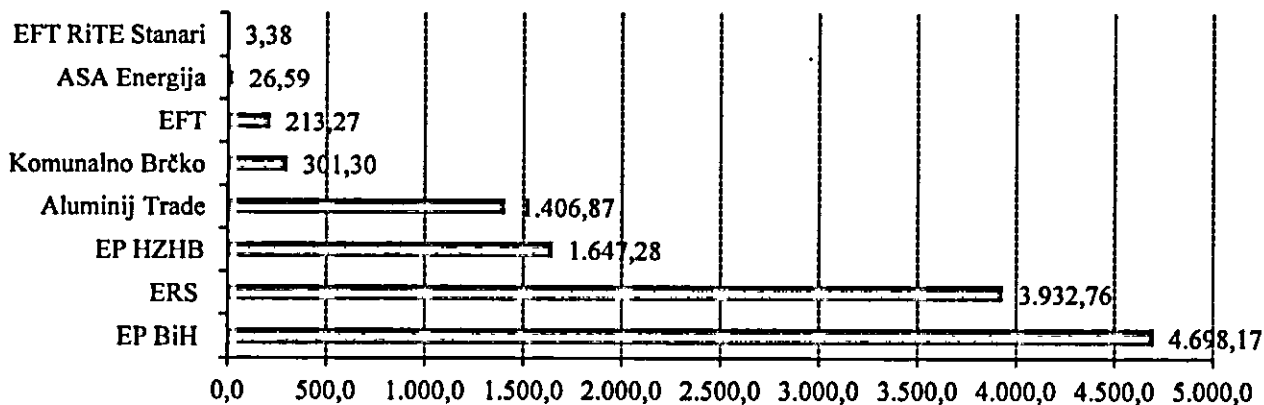
Ukupna potrošnja električne energije u BiH tokom 2018. godine iznosila je 13.294 GWh, što je 0,5 % manje nego prethodne godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sistem (VN kupci) povećana je 1,6 % i iznosila je 2.604 GWh, dok je distributivna potrošnja smanjena 0,4 % i iznosila je 10.139 GWh. Posmatrano po kategorijama krajnjih kupaca priključenih na distributivni sistem, najveće povećanje potrošnje (3,3 %) zabilježeno je kod kupaca na naponu 35 kV, zatim kod kupaca na 10 kV (3,0 %), te u kategoriji javna rasvjeta (1,5 %) i ostala potrošnja, odnosno mali komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV (0,5 %). Potrošnja domaćinstava smanjena je 1,5 %.

Ukupno preuzimanje električne energije iz prijenosnog sistema iznosilo je 12.230 GWh, što je 1,7 % manje u odnosu na 2017.

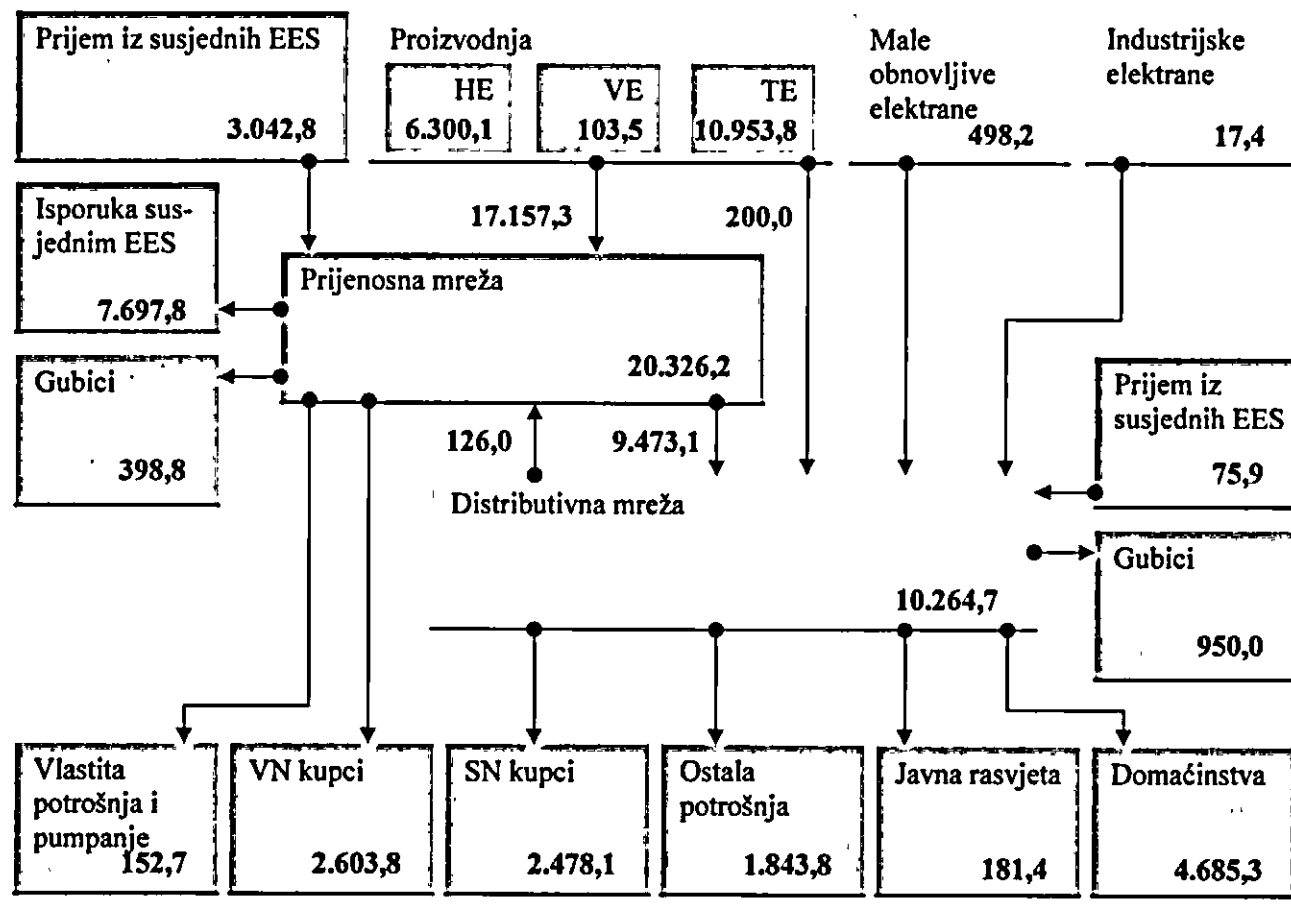
Slika 7. Energija preuzeta u BiH sa prijenosne mreže – mjesečni podaci (GWh)

Slika 8. Energija preuzeta sa prijenosne mreže u 2018. godini, po snabdjevačima (GWh)

Slika 9. Ostvarene bilansne veličine u 2018. godini (GWh)

godinu. Ovakav rezultat je u najvećoj mjeri posljedica smanjenja rada PHE Čapljina u pumpnom režimu (137 GWh u 2018. godini na prema 266 GWh u 2017. godini). Podaci o energiji preuzetoj iz prijenosnog sistema prikazani su na slici 7, po mjesecima, te na slici 8 po snabdjevačima.

Razlika ukupne proizvodnje i potrošnje u BiH, odnosno bilansni suficit u 2018. godini iznosio je 4.579 GWh, što je za 2.794 GWh više nego u prethodnoj godini. Bilansne elektroenergetske veličine ostvarene u 2018. godini pregledno su prikazane na slici 9. Detaljne bilansne veličine i elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine dati su u prilogima C i D.

Tržište električne energije u regiji

Na tržištu električne energije u jugoistočnoj Evropi, koje je od direktnog interesa za elektroprivredne subjekte iz BiH, niz godina bio je prisutan trend pada veleprodajnih cijena. U 2017. godini ovaj trend je zaustavljen, da bi u 2018. godini cijene električne energije zabilježile značajan rast. Osnovni razlog za ovu promjenu je deficit energije u regiji, koji se tokom cijele godine na satnom nivou kretao od 3 do 4 GW. Prema pokazateljima Mađarske energetske berze (HUPX), u većem

Tabela 5. Cijene električne energije na berzama (€/MWh)

<i>Berzovni indeksi</i>	<i>Prosječna cijena</i>	<i>Maksimalna cijena</i>	<i>Minimalna cijena</i>
Phelix	44,45	80,33	-25,30
EXAA	42,74	86,48	-30,10
SIPX	51,11	89,05	-7,30
HUPXDAM	50,93	87,29	6,57
OPCOM	46,42	87,29	3,01
SEEPEX	51,42	84,64	8,07
CROPEX	53,17	92,78	-1,18

Phelix – Indeks Evropske berze za energiju (EEX) za Njemačku

EXAA – Indeks Evropske berze za energiju (EEX) za Austriju

SIPX – Indeks Slovenačke berze

HUPXDAM – Indeks Mađarske energetske berze (HUPX) za dan unaprijed

OPCOM – Rumunski berzovni indeks

SEEPEX – Srpski berzovni index

CROPEX – Hrvatski berzovni index

dijelu 2016. godine cijene na veleprodajnom tržištu bile su manje od 40 €/MWh, tokom 2017. godine kretale se se u opsegu 45 – 55 €/MWh, a u decembru 2018. godine prosječna cijena na tržištu dan unaprijed iznosila je 65 €/MWh. Istovremeno su rasle i cijene za isporuke električne energije u 2019. i 2020. godini, te su u decembru 2018. godine dostigle nivo od 62 €/MWh za isporuke u 2019. godini. U tabeli 5 prikazane su cijene električne energije na značajnijim berzama sa aspekta regije jugoistočne Evrope.

Tržište električne energije u BiH

Ukupna potrošnja električne energije u BiH u 2018. godini iznosila je 13.294 GWh ili 0,5 % manje nego u prethodnoj godini. Kupci priključeni na prijenosni sistem su preuzeli 2.604 GWh ili 1,6 % više, a kupci priključeni na distributivni sistem 10.139 GWh ili 0,4 % manje nego u prethodnoj godini. Od ovog iznosa 9.189 GWh odnosi se na preuzimanje krajnjih kupaca, a 950 GWh na gubitke u distribuciji. Ukupna prodaja krajnjim kupcima iznosila je 11.792 GWh i veća je za 57 GWh, odnosno 0,5 %.

Broj kupaca električne energije u BiH nastavlja rasti – tokom godine povećao se za 11.471 i na kraju godine iznosio je 1.553.439 (tabela 6). Pri tome se broj kupaca u kategoriji domaćinstva povećao (za 12.516), dok se u nekim kategorijama primjetno smanjio ('ostala potrošnja', javna rasvjeta).

Nadležne regulatorne komisije u BiH više ne utvrđuju tarifne stavove za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema

Tabela 6. Broj kupaca električne energije u BiH

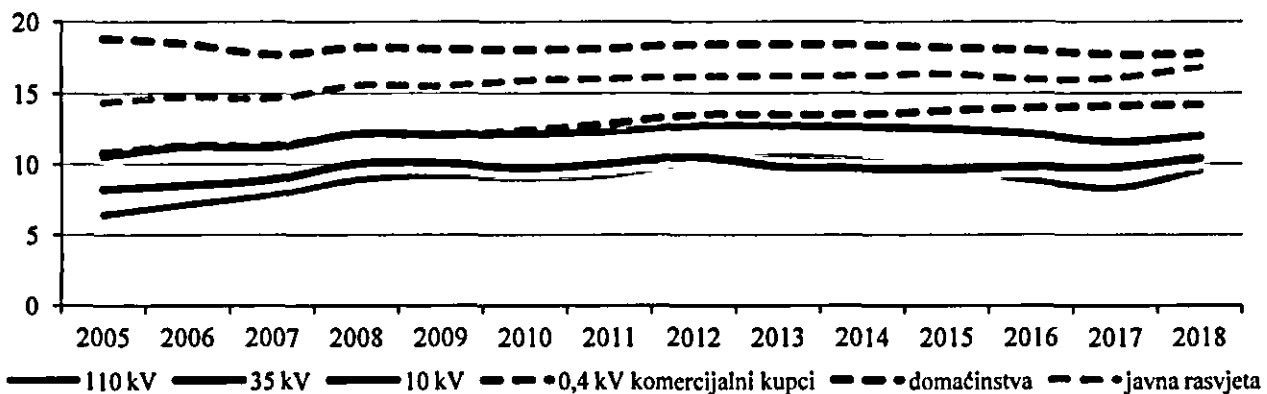
Snabdjevač	110 kV	35 kV	10 kV	Ostala potrošnja	Domaćinstva	Javna rasvjeta	Ukupno
Elektroprivreda BiH	4	64	883	64.252	695.079	4.460	764.742
Elektroprivreda RS	5	37	1.038	33.778	523.489	862	559.209
Elektroprivreda HZHB	3		218	14.908	177.062	1.692	193.883
Komunalno Brčko		1	52	3.786	31.301	434	35.574
Ostali snabdjevači	3		21	7			31
Ukupno	15	102	2.212	116.731	1.426.931	7.448	1.553.439

prihvaćenoj i važećoj legislativi o otvaranju tržišta, više ne mogu biti regulirane. Još istekom 2014. godine prestala je regulacija tarifa za snabdijevanje za sve kupce, osim za domaćinstva i kupce iz kategorije 'ostala potrošnja' (mali kupci, odnosno komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV), a praksa regulacije tarifa za usluge distribucije je zadržana. Od 1. januara 2015. godine svi kupci električne energije u BiH imaju mogućnost da biraju svog snabdjevača na tržištu. Kupci koji ne odaberu snabdjevača na tržištu mogu se snabdijevati kod javnih snabdjevača po cijenama za javno snabdijevanje, a domaćinstva i mali kupci u okviru univerzalne usluge po reguliranim cijenama.

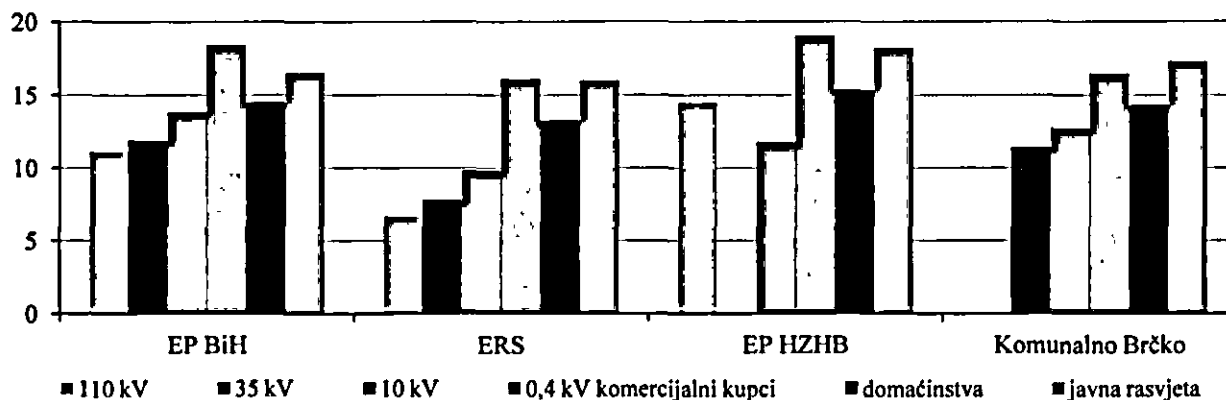
Mogućnost snabdijevanja u okviru univerzalne usluge tokom 2018. godine koristila su sva domaćinstva u BiH i najveći broj kupaca iz kategorije 'ostala potrošnja'. Prosječna cijena električne energije za te kupce iznosila je 15,18 feninga/kWh i nešto je veća nego u 2017. godini kada je iznosila 15,10 feninga/kWh. Pri tome je prosječna cijena za domaćinstva iznosila 14,20 feninga/kWh sa porastom od 0,6 %, dok je prosječna cijena za kupce iz kategorije 'ostala potrošnja' bila 17,69 feninga/kWh i veća je za 0,2 % u odnosu na 2017. godinu.

I iz ovih podataka vidljivo je da regulatorne komisije u Bosni i Hercegovini djeluju na postepenom uklanjanju naslijeđenih unakrsnih subvencija između pojedinih kategorija kupaca električne energije, koje se odvija u skladu sa najboljom međunarodnom regulatornom praksom, uz izbjegavanje tzv. 'tarifnih šokova'. Takav evidentan trend smanjenja odnosa prosječne cijene za male komercijalne kupce i domaćinstava u prethodnih nekoliko godina u BiH jasno je vidljiv na slici 10. Prema podacima iz 2018. godine unakrsna subvencija između malih komercijalnih kupaca i domaćinstava u prosjeku iznosi 24,6 %, bilježeći najmanju vrijednost u slučaju kupaca koje snabdijeva Komunalno Brčko, a najveću kod kupaca Elektroprivrede BiH. Jasna je potreba da se se unakrsne subvencije daljnjim mjerama regulatornih komisija i efikasnim funkcioniranjem tržišta električne energije nastave smanjivati, čime će se ispoštovati osnovni regulatorni princip odražavanja stvarnih troškova u formiranju cijena. Time će se omogućiti tržišno

Slika 10. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV (fening/kWh)

Slika 11. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV (fening/kWh)

nadmetanje i u snabdjevanju domaćinstava, odnosno otvoriti mogućnosti tržišnim snabdjevačima da ponude povoljnije cijene i budu konkurentni i u tom segmentu tržišta.

Kretanje prosječnih prodajnih cijena električne energije za krajnje kupce u BiH prikazano je na slici 10, a na slici 11 date su prosječne cijene električne energije po javnim snabdjevačima i kategorijama kupaca u 2018. godini.

Na maloprodajnom tržištu od 1. januara 2016. godine registrirane su prve promjene snabdjevača kod kupaca priključenih na distributivni sistem, od kada iz mjeseca u mjesec njihov broj varira. U 2018. godini najveći dio kupaca se snabdjeva kod svojih tradicionalnih snabdjevača (tzv. 'inkubenti'). Pored inkubenata na maloprodajnom tržištu bila su aktivna još četiri snabdjevača: HEP Energija d.o.o. Mostar, Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo, ASA Energija d.o.o. Sarajevo i ICT d.o.o. Široki Brijeg (koji je ranije poslovao pod nazivom Proenergy). Oni su 10 kV kupcima isporučili 89,03 GWh i kupcima u kategoriji 'ostala potrošnja' 1,93 GWh. Pored toga na prijenosnom sistemu je registrirano 1.406,87 GWh koje je Aluminij Trade d.o.o. Mostar (Al Trade) prodao Aluminiju d.d. Mostar, 213,27 GWh koje je Energy Financing Team d.o.o.

Bileća prodao Društvu BSI d.o.o. Jajce, kao i 26,59 GWh koje je ASA Energija d.o.o. Sarajevo prodala Željezari Ilijaš d.d. Ilijaš i Preventu CEE d.o.o. Sarajevo. Sumirajući ove nabavke, u 2018. godini kupcima koji su promijenili snabdjevača isporučeno je 1.737,69 GWh, odnosno 14,7 % od ukupno preuzete energije krajnjih kupaca u BiH. Pored toga, desetine hiljada kupaca promijenilo je uvjete snabdijevanja promjenom ugovora sa svojim ranijim tradicionalnim snabdjevačima, čime su na otvorenom tržištu izabrali ponudu za snabdijevanje koja im najbolje odgovara. Kupcima koji se snabdijevaju u okviru univerzalne usluge isporučeno je 6.527,22 GWh (55,4 % od ukupne potrošnje krajnjih kupaca), a kupcima za koje cijene nisu regulirane isporučeno je 5.265,27 GWh (44,6 %)

Značajno dinamičnije je trgovanje na veleprodajnom tržištu u BiH, koje se zasniva na bilateralnim aranžmanima kupovine i prodaje električne energije između snabdjevača. Premda ovo tržište i dalje nije institucionalizirano, rezultat brojnih bilateralnih ugovora je impresivan – u 2018. godini bilo je aktivno 20 licenciranih subjekata, ostvarujući promet od 7.395.467 MWh (slika 12). Time je, nakon višegodišnjeg rasta prometa, evidentiran pad fizičkog obima transakcija od 11,4 %. Ipak, uvažavajući značajan rast cijena na veleprodajnom tržištu, procjenjuje se da je ukupni finansijski obim transakcija povećan u odnosu na prethodnu godinu.

Pored veleprodajnog i maloprodajnog tržišta u Bosni i Hercegovini je funkcionalno i balansno tržište kojim upravlja Nezavisni operator sistema u BiH. U biti radi se o monopsonom tržištu, gdje na strani potražnje postoji samo jedan subjekt – NOS BiH, dok na strani ponude egzistiraju uglavnom proizvođači koji pružaju pomoćne usluge (kapacitet i energija u sekundarnoj i tercijarnoj regulaciji i energija za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu). Na balansnom tržištu se također obavlja i

Slika 12. Pregled trgovanja na veleprodajnom tržištu u BiH u 2018. godini (MWh)

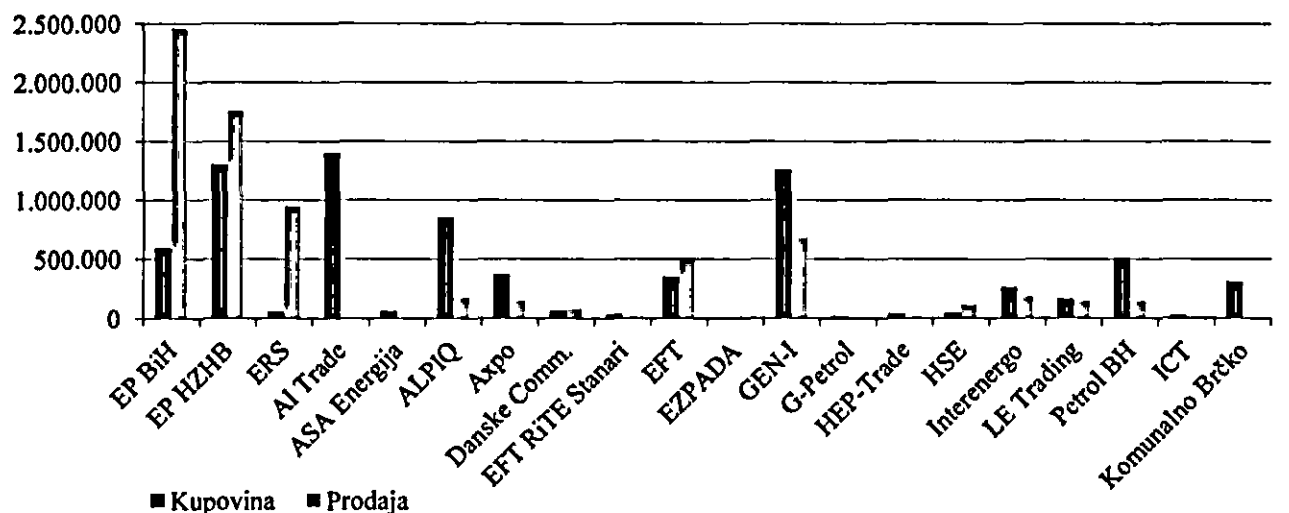

Tabela 7. Vrijednost nabavljenih pomoćnih usluga

Pomoćna usluga	2017 (KM)	2018 (KM)	Promjena (%)
Sekundarna regulacija – kapacitet	9.322.081	11.222.100	20,4
Tercijarna regulacija – kapacitet	10.161.152	5.757.789	-43,3
Balansna energija ‘nagore’	7.781.442	6.312.347	-18,9
Balansna energija ‘nadolje’	-1.438.734	-3.255.391	126,3
Gubici u prijenosnom sistemu i kompenzacije	26.371.616	40.990.171	55,4
Ukupno	52.197.558	61.027.016	16,9

obračun odstupanja (debalansa) balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda u energetskom i finansijskom smislu. Cijene debalansa se određuju na osnovu cijena balansne energije na satnom nivou. Sve transakcije između ponuđača sa jedne strane i NOS-a BiH sa druge strane obavljaju se na tržišnom principu putem godišnjih i mjesečnih tendera, dok se cijene balansne energije formiraju putem ponuda pružalaca sekundarne i tercijarne regulacije na satnoj osnovi dan unaprijed.

Vrijednost ukupno nabavljenih pomoćnih usluga na balansnom tržištu u 2018. godini iznosi preko 61 miliona KM, od čega se približno 2/3 odnose na nabavku energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu. Rast veleprodajnih cijena električne energije utjecao je na značajno povećanje ovog troška u 2018. godini, prema strukturi navedenoj u tabeli 7.

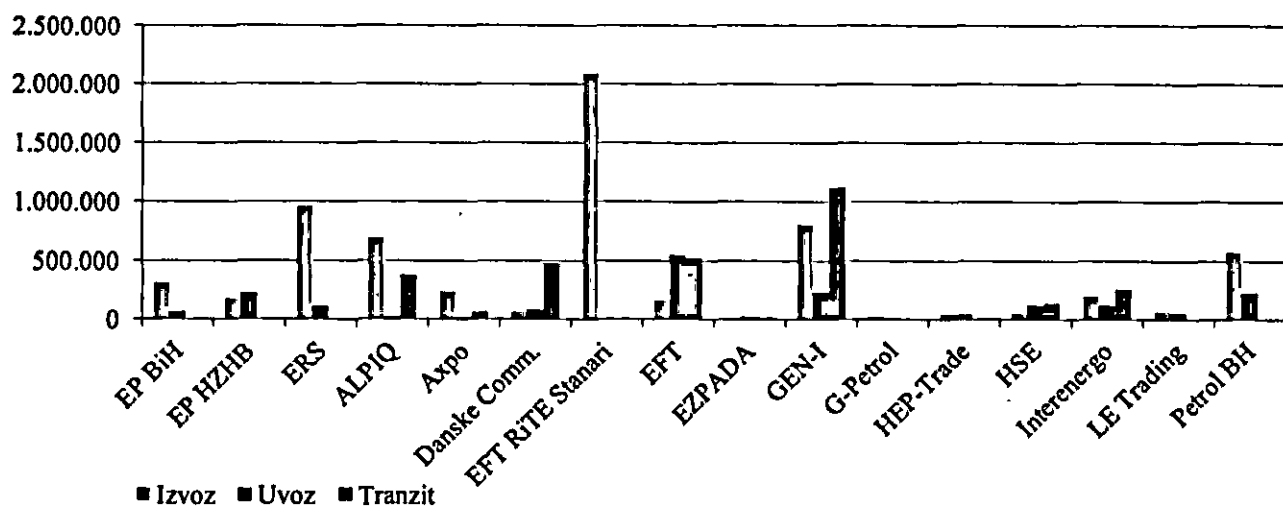
Istovremeno, NOS BiH je pružanjem systemske usluge od snabdjevača koji preuzimaju energiju iz prijenosnog sistema i kroz obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda, ukupno naplatio 50,628 miliona KM, od čega 38,976 miliona KM prema tarifi za systemsku uslugu i 11,652 miliona KM za debalanse. Pored toga, evidentiran je izvoz prekograničnih balansnih usluga u vrijednosti 0,640 miliona KM i uvoz od 0,207 miliona KM.

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sistema Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sistemima omogućava visok nivo razmjene električne energije sa susjednim zemljama. U 2018. godini izvezeno je 6.472 GWh, što je 25,4 % više nego u prethodnoj godini. Šesnaest subjekata izvezilo je električnu energiju, a po obimu izvoza na prvom mjestu je bio EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari sa 2.090 GWh, a zatim slijede MH Elektroprivreda Republike Srpske sa 963 GWh, GEN-I sa 810 GWh, Alpiq Energija BH sa 693 GWh, Petrol BH Oil Company sa 575 GWh itd. (slika 13).

Uvoz električne energije je iznosio 1.865 GWh, sa smanjenjem od čak 43,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Među 15

Slika 13. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2018. godini (MWh)

subjekata koji su obavljali uvoz električne energije najveću realizaciju imali su Energy Financing Team (548 GWh), GEN-I (230 GWh), Petrol BH Oil Company (224 GWh), Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne (222 GWh) i HSE BH Energetsko preduzeće (119 GWh), slika 13.

Najveći obim trgovine električnom energijom tradicionalno se obavlja sa Hrvatskom, zatim sa Srbijom i Crnom Gorom (tabela 8).

Tokom 2018. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosnog sistema BiH u iznosu od 2.959 GWh, što je smanjenje od 316 GWh ili 9,7 % u odnosu na 2017. godinu. Tranzitni tokovi imaju specifičan značaj jer se koriste kao osnovni element kod obračuna prihoda u okviru *Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema* (ITC mehanizam), što je detaljnije opisivano u ranijim godišnjim izvještajima o radu DERK-a. Ukupan prihod koji je BiH ostvarila po tom osnovu u prvih devet mjeseci 2018. godine iznosi 1.132.633 KM, što je značajno manje od prihoda u istom periodu prethodne godine, kao posljedica snažnog rasta izvoza električne energije. Prema pravilima obračuna ITC mehanizma povećani tranzitni tokovi uvećavaju prihod, dok povećanje izvoznih i uvoznih tokova utječe na smanjenje prihoda.

Tabela 8. Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)

Zemlja	Izvoz	Uvoz
Hrvatska	5.160,7	1.211,1
Srbija	3.116,2	2.337,1
Crna Gora	1.154,1	1.268,2
Ukupno	9.431,0	4.823,8

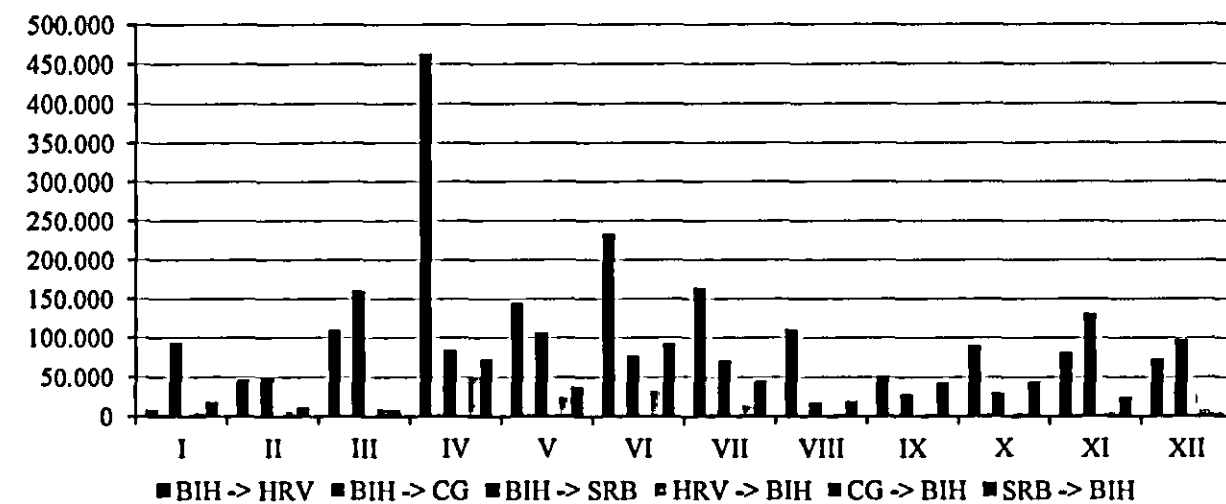
Tabela 9. Prihod ostvaren na godišnjim aukcijama

Godina	Prihod (KM)
2013	2.036.125
2014	2.905.655
2015	1.091.719
2016	952.030
2017	2.021.274
2018	1.171.731
2019	2.683.896

Dodjelu prekograničnih kapaciteta na granicama BiH sa Crnom Gorom i Hrvatskom putem aukcija i u 2018. godini organizirao je Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO), a na granici BiH sa Srbijom organizirane su zajedničke aukcije dva operatora (vidjeti dio 3.2). Ukupan prihod BiH po osnovu godišnjih aukcija prekograničnih prijenosnih kapaciteta za 2019. godinu iznosi 2.683.896 KM. Najviša cijena, kao i ranije, postignuta je na granici sa Hrvatskom, u smjeru iz BiH prema Hrvatskoj, u iznosu od 4.468 KM/MW, čime se više oko 2/3 prihoda na godišnjoj aukciji prikupi u ovom smjeru.

Prihodi Bosne i Hercegovine ostvareni na dosadašnjim aukcijama za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta na godišnjem nivou dati su u tabeli 9, a na slici 14 prikazani su prihodi po osnovu mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima. Korisnik svih prihoda po osnovu aukcija za dodjelu prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda koji se ostvaruju primjenom Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema (ITC mehanizam) je Elektroprijenos Bosne i Hercegovine.

Slika 14. Prihod po osnovu mjesečnih i dnevnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

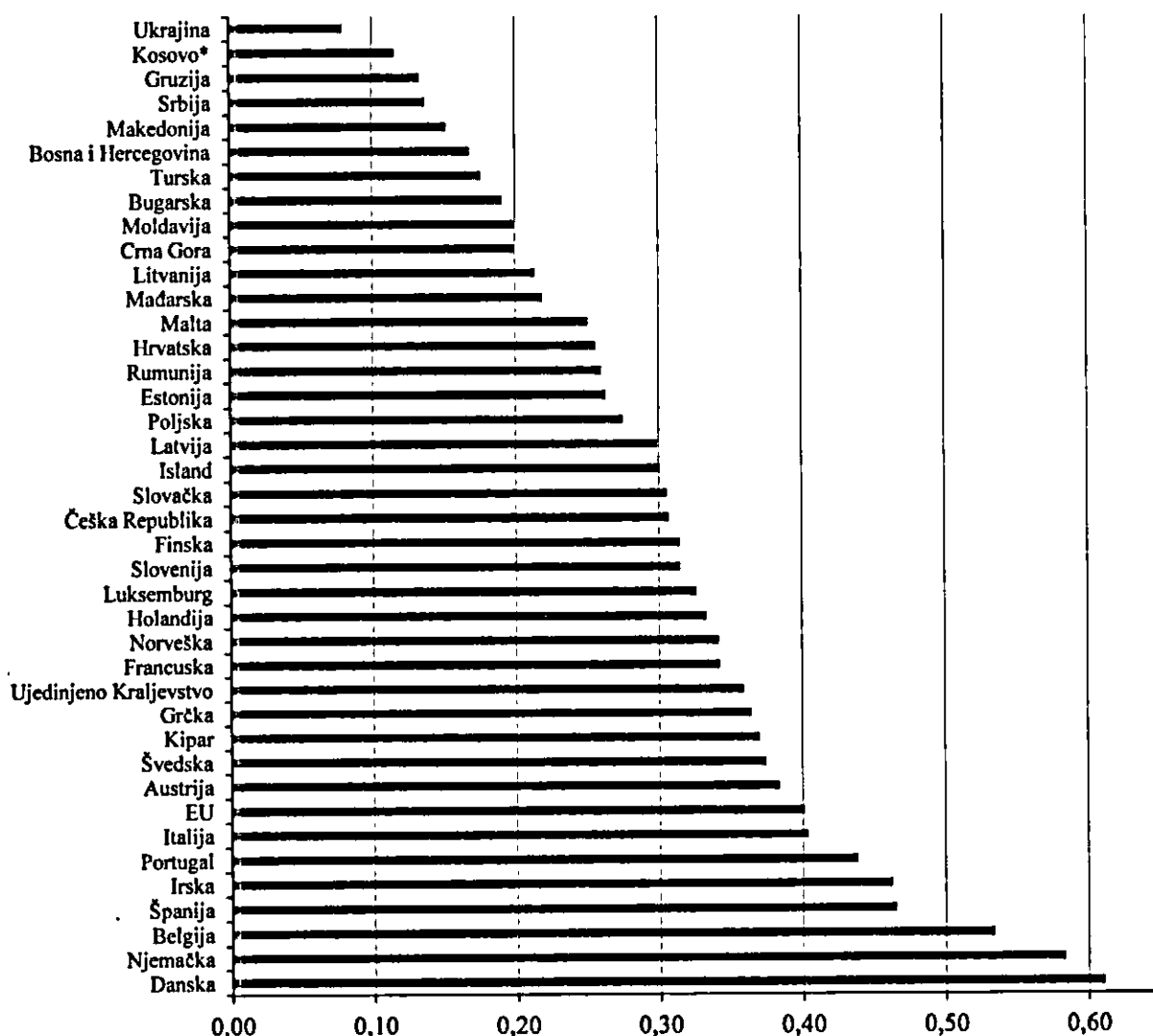

3.9 Energetska statistika

Svjestan značaja objektivnosti prikaza podataka o energetske veličinama i cijenama električne energije, DERK je i tokom 2018. godine posebnu pažnju posvetio unapređenju svog djelovanja u segmentu energetske statistike. Ključni partner u razmjeni energetske veličina i podataka je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, sa kojom DERK dugi niz godina saraduje, naročito u ispunjavanju obaveze izvještavanja prema međunarodnim tijelima, slijedeći propisane metodologije i dinamiku izvještavanja. Saradnja dvije institucije pridonosi razvoju energetske statistike i harmonizaciji sistema službene statistike Bosne i Hercegovine i statistike zemalja Evropske unije u svim oblastima, a posebno u oblasti energije.

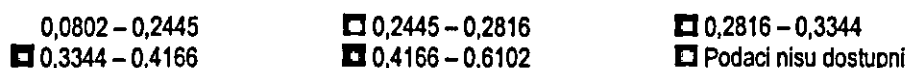
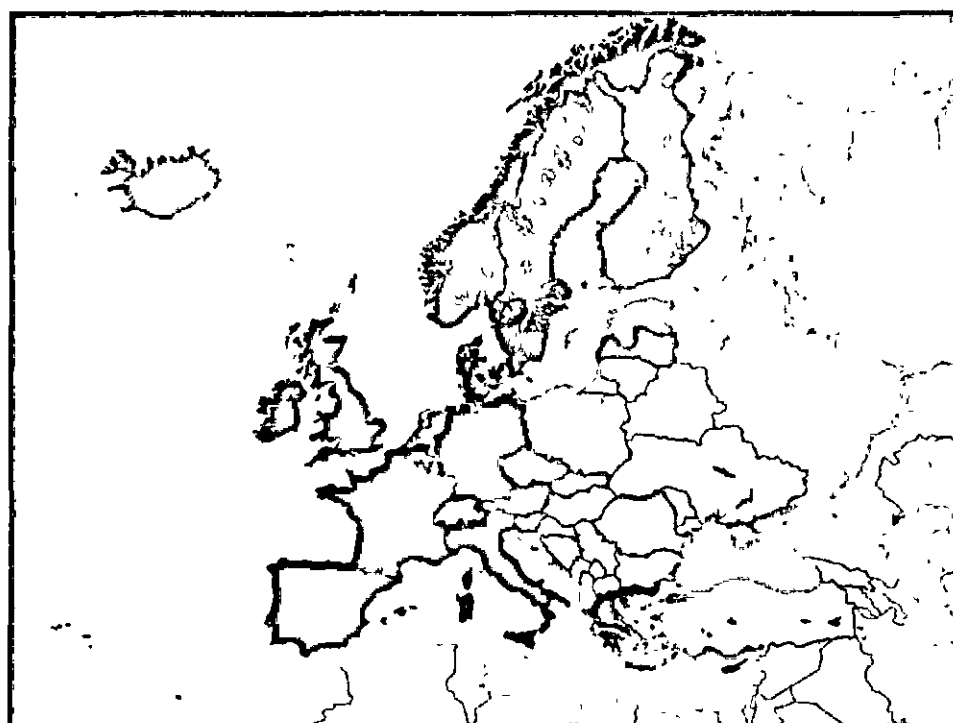
Slika 15. Cijene električne energije u KM/kWh za domaćinstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u prvj polovini 2018. godine, po metodologiji Eurostata

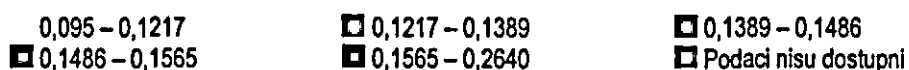
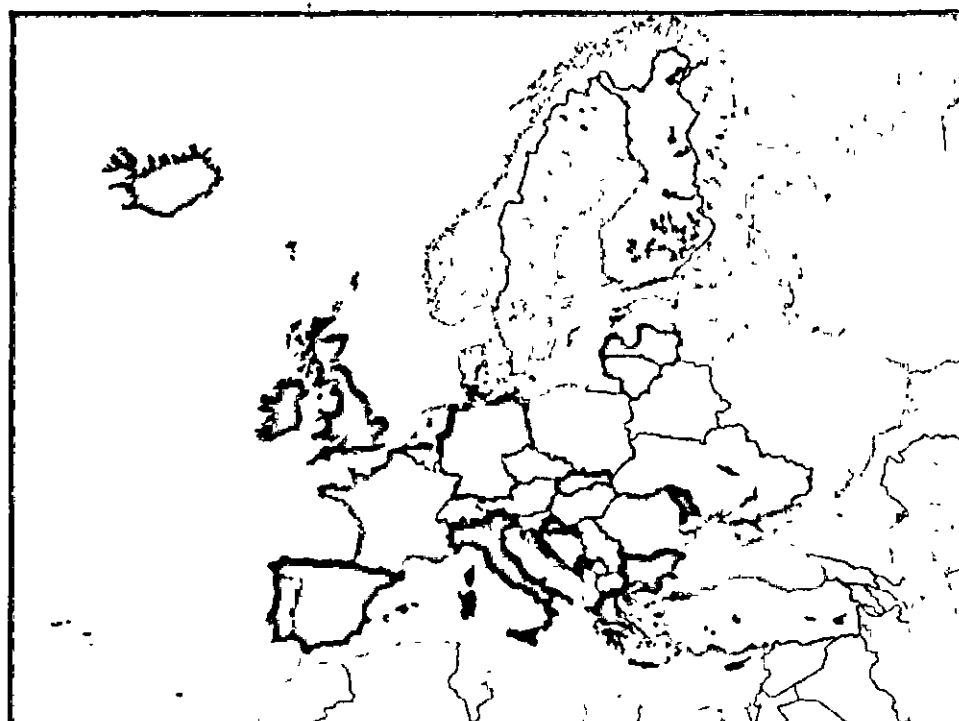
Napomena: navedeni iznosi uključuju sve poreze i naknade

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Slika 16. Geografski prikaz cijena električne energije za domaćinstva (u KM/kWh) u prvoj polovini 2018. godine, po metodologiji Eurostata

Slika 17. Geografski prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u prvoj polovini 2018. godine, po metodologiji Eurostata

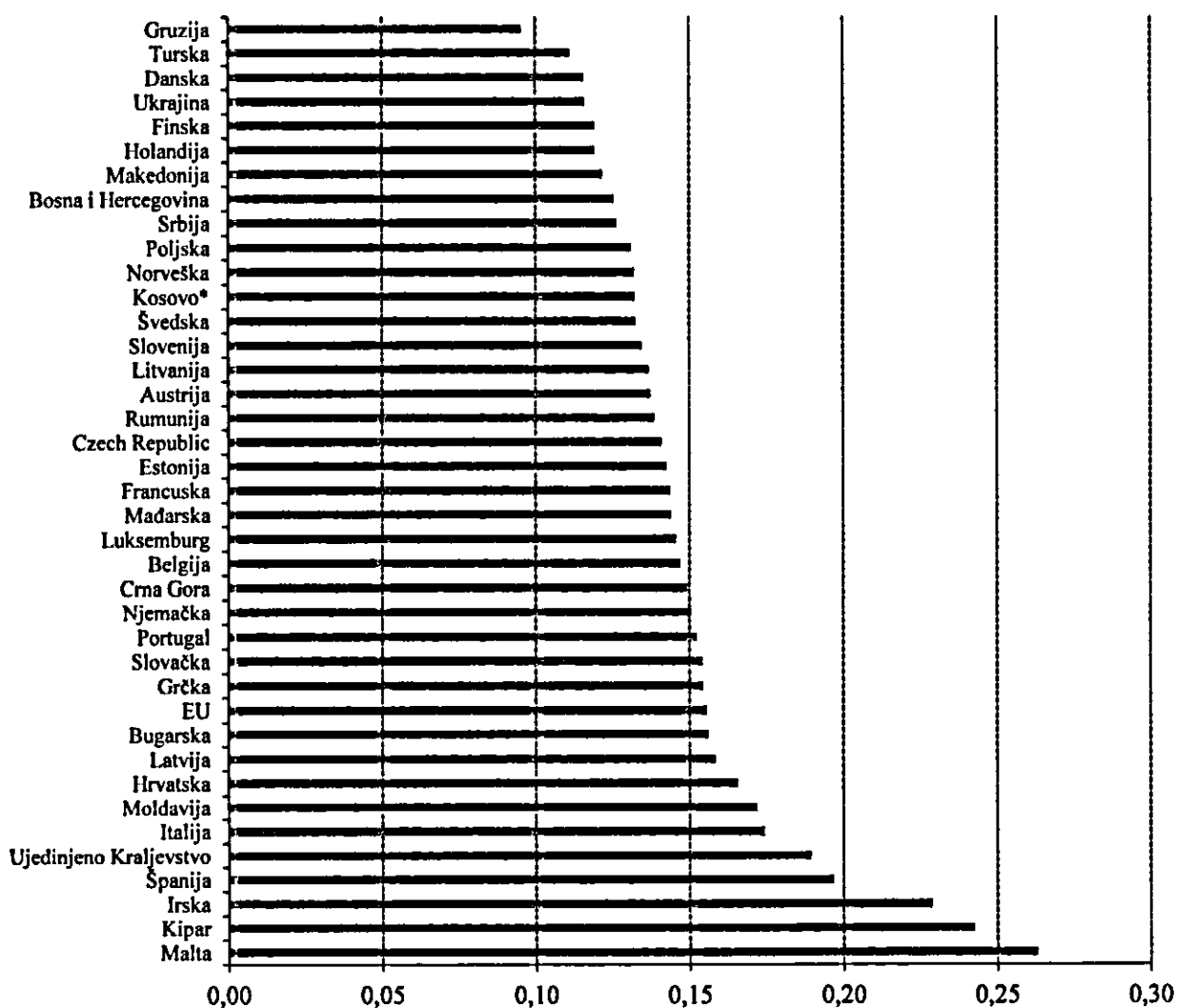
Eurostat je statistička institucija Evropske unije smještena u Luksemburgu. Njen zadatak je da osigura statistike Evropskoj uniji na evropskom nivou koje omogućuju poređenja između zemalja i regija.

Rezultati saradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvještajima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije u BiH, što omogućuje njihovu uporedbu sa zemljama Evropske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU (slike 15 – 18).

Pored analize podataka o elektroenergetskom sektoru BiH, DERK kontinuirano prikuplja i analizira podatke o regionalnom tržištu, uključujući podatke berzi električne energije sa sjedištima u Leipzigu, Budimpešti, Bukureštu, Ljubljani, Beogradu i Zagrebu (tabela 5).

Na osnovu sistematiziranog pristupa prema brojnim elektroenergetskim pokazateljima, DERK je i tokom 2018. godine kvalitetno odgovarao na brojne upite različitih domaćih i međunarodnih institucija prezentirajući statističke podatke o elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Slika 18. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u prvoj polovini 2018. godine, po metodologiji Eurostata

Napomena: navedeni iznosi isključuju sve poreze i naknade

3.10 Ostale ključne aktivnosti

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je i tokom 2018. godine razmjenjivala podatke sa većim brojem državnih institucija, među kojima se izdvajaju Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH,⁴ te pripremala različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj, kao i u izradi odgovora na Upitnik i dodatna pitanja Evropske komisije za pripremu mišljenja o Zahtjevu za članstvo BiH u EU. Ovo se posebno odnosi na pitanja iz poglavlja 15: Energija, poglavlja 21: Transevropske mreže, poglavlja 28: Zaštita potrošača i zdravlja, te na određenu problematiku iz Ekonomskih kriterija.

DERK, u skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, u svom radu saraduje i sa Vladom Distrikta.

Državna regulatorna komisija i entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS), saraduju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnivanja.

Svoj puni doprinos DERK je dao u provođenju brojnih aktivnosti i pripremi različitih dokumenata u sektoru energije, uključujući izradu *Okvirne energetske strategije Bosne i Hercegovine do 2035. godine*, koju je Vijeće ministara BiH usvojilo 29. augusta 2018. godine, podršku realizaciji tehničke pomoći BiH u uspostavljanju institucionalnog okvira za organizirano tržište za dan unaprijed i pripremu drugih dokumenata kojima se realiziraju dogovorene mjere iz akcijskog plana, odnosno *Mape puta za implementaciju inicijative 'Zapadni Balkan 6'* (tzv. *WB6 inicijativa*). DERK je time nastavio svoj proaktivan pristup u reformi i razvoju elektroenergetskog sektora u BiH.

Djelujući kao nacionalni regulator u zastupanju interesa Bosne i Hercegovine, DERK je učestvovao u više regionalnih projekata koji su se odvijali tokom 2018. godine. U tom smislu, u okviru WB6 inicijative, DERK je uzeo učešće u projektima tehničke pomoći *Integracija tržišta dan unaprijed na Zapadnom Balkanu* i *Prekogranično balansiranje na Zapadnom Balkanu*. Također, DERK je učestvovao u nekoliko regionalnih projekata koje su organizirali Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacija regulatora SAD (NARUC): *Plan razvoja*

⁴ Memorandume o saradnji Državna regulatorna komisija za električnu energiju potpisala je sa Agencijom za statistiku BiH 19. aprila 2011. godine i sa Konkurencijskim vijećem BiH 28. maja 2014. godine.

prijenosne mreže u jugoistočnoj Evropi za narednih deset godina, Alati za poređenje cijena i komunikacija s kupcima, Efikasno reguliranje cyber sigurnosti, te kao posmatrač, u skladu sa činjenicom da DERK nema nadležnosti u sektoru gasa, u projektu Mrežna pravila za transport i distribuciju prirodnog gasa. Pored toga, DERK je učestvovao u realizaciji regionalnog projekta Integracija tržišta električne energije, kojeg su organizirali USAID i Asocijacija za energiju SAD (USEA), regionalnog projekta Balkanski digitalni autoput, kojeg je u cilju optimalnog korištenja infrastrukture kojom raspolažu elektroprijenosne kompanije u regiji organizirala Svjetska banka, te u izradi Regionalne strategije za održivu hidroenergiju na Zapadnom Balkanu, koji je organizirala Evropska komisija.

Investiranje u sektor energije

Tokom 2018. godine odvijale su se aktivnosti Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) u okviru projekta *Investiranje u sektor energije* (EIA). Projekt čije je trajanje planirano od septembra 2014. do septembra 2019. godine, usmjeren je na saradnju i pomoć svim ključnim subjektima energetske sektora u Bosni i Hercegovini u pristupanju i integraciji u Evropsku uniju (ministarstva, regulatori, privredni subjekti i dr.). Projekt USAID EIA organiziran je kroz sljedeće komponente:

- Uklanjanje prepreka za investiranje u sektor energije,
- Razvoj maloprodajnog tržišta u BiH,
- Postizanje ušteta u potrošnji energije, koristeći regulatorne poticaje kroz finansijske mehanizme – obligacione šeme za energetske efikasnost,
- Korištenje proizvodnog otpada (biomase) za proizvodnju električne i toplotne energije,
- Smanjenje emisija štetnih gasova iz velikih uređaja za loženje, i
- Odnosi s javnošću, uključujući razvoj aplikacije za poređenje cijena električne energije.

Predstavnici Državne regulatorne komisije prate aktivnosti organizirane u okviru projekta i učestvuju u realizaciji pojedinih komponenti, a naročito onih koje su u funkciji rada regulatora. Tokom 2018. godine DERK je pokazao poseban interes i neposredno učestvovao u realizaciji aktivnosti iz domena investiranja u sektor, integracije obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti, poslovnih procesa operatora distributivnog sistema i razmjene podataka u sektoru, kao i odnosa s javnošću i razvoju alata za poređenje cijena električne energije.

Slijedeći uspješnu organizaciju Energetskog samita u prethodne tri godine kojim je uspostavljen novi model dijaloga o aktuelnim temama iz sektora energije, Projekt USAID EIA je zajedno sa

jednom mjestu pruža osnovne informacije o ulogama različitih subjekata u sektoru električne energije, te daje upute za promjenu snabdjevača. Pored toga, aplikacija omogućava uvid u trenutne cijene električne energije, informacije o svim aktivnim snabdjevačima na elektroenergetskom tržištu, kao i savjete kako racionalno koristiti, odnosno uštedjeti električnu energiju, te pruža niz drugih edukativnih i korisnih informacija.

Poticanje obnovljivih izvora energije u BiH

Početakom 2016. godine *Njemačko društvo za međunarodnu saradnju* (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH) pokrenulo je projekt *Poticanje obnovljivih izvora energije u BiH* u cilju kreiranja preduvjeta za njihovo značajnije korištenje.

Glavni partneri u implementaciji projekta koji traje do kraja 2019. godine su nadležna državna i entitetska ministarstva i regulatori, te operatori za obnovljive izvore energije, odnosno za sisteme poticaja.

Projekt pruža tehničku asistenciju u domenu općeg unapređenja okvirnih uvjeta za proizvodnju toplotne i električne energije iz obnovljivih izvora energije (OIE), sa naglaskom na korištenje bioenergije i poboljšanje tehnologija malih hidroelektrana (instalirane snage do 10 MW).

Koncept projekta prepoznaje različite segmente djelovanja, uključujući strateški, zakonski i regulatorni okvir, administrativne procedure i šeme poticaja, inovativne tehnologije, te jačanje kapaciteta i razvoj konkretnih alata. Projekt je koncipiran kroz četiri područja djelovanja:

- Opći okvirni uvjeti za sektor obnovljivih izvora energije,
- Razvoj sektora bioenergije i inovativnih tehnologija,
- Unapređenje sektora malih hidroelektrana,
- Šeme poticaja i načini finansiranja projekata OIE.

Dugoročni karakter projekta doprinosi daljnjem održivom razvoju obnovljivih izvora energije i potrebnoj diverzifikaciji izvora energije, čime se povećava energetska sigurnost zemlje.

Projekt je organiziran na način koji osigurava punu koordinaciju sa aktivnostima koje se vode u okviru projekta Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) *Zapošljavanje i sigurno snabdijevanje energijom korištenjem biomase* i Projekta USAID-a *Investiranje u sektor energije*.

U septembru 2018. godine objavljen je *Finalni izvještaj o konceptu za reformu sistema poticaja za obnovljive izvore energije u Bosni i Hercegovini (Faza A)*, koji je pripremila međuresorna radna grupa čiji su članovi predstavnici ključnih zakonodavnih i regulatornih tijela u energetskom sektoru u BiH,

naročito u kontekstu šema poticaja za OIE. Ovaj dokument predstavlja analizu sistema poticaja za obnovljive izvore energije u Bosni i Hercegovini, odnosno njenim entitetima, te skicira koncept reforme sistema poticaja za OIE, koji će biti detaljno razrađen tokom Faze B, u periodu od oktobra 2018. godine do septembra 2019. godine.

Aktuelni i riješeni sudski sporovi

Svih pet dosadašnjih presuda Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo zakonitost odluka DERK-a koje su bile sudskim putem osporene od pravnih lica o čijim zahtjevima je odlučivao nakon provedenih tarifnih postupaka. U periodu od 2009. do 2016. godine, kao ni tokom 2018. godine, nije bilo novih zahtjeva od aktivno legitimiranih subjekata za preispitivanje odluka iz regulatorne prakse Državne regulatorne komisije za električnu energiju.

Pred Sudom Bosne i Hercegovine još uvijek je u toku upravni spor koji je 2017. godine pokrenula Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne osporavajući odluku DERK-a donosenu 26. januara 2017. godine, kojom se Elektroprivredi HZHB nalaže da Elektroprijenosu BiH plati fiksni dio naknade za priključak Hidrelektreane Mostarsko blato na prijenosnu mrežu.⁵ Čvrsto uvjeren u ispravnost svog stava iznesenog u ovom postupku, DERK je poduzeo sve procesnopravne radnje na osporavanju navoda iz tužbe. Rješenjem Suda Bosne i Hercegovine od 4. aprila 2017. godine odbijen je zahtjev Elektroprivrede HZHB za odgodu izvršenja odluke DERK-a, dok presuda u ovom predmetu do vremena pripreme ovog Izvještaja nije donesena.

Ne nailazeći na saradnju sa ranijim vlasnikom licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom – Društvom KTG d.o.o. Zenica u pogledu izvršenja obaveze plaćanja regulatorne naknade, a nakon poduzimanja svih parničnih radnji u kojima je dokazano postojanje dugovanja ovog svojevremeno licenciranog subjekta, na osnovu donesene presude u ovom postupku, DERK je pokrenuo izvršni postupak pred nadležnim sudom. Budući da izvršenik trenutno nema sredstava na računu, DERK je kao tražilac izvršenja svrstan u red čekanja prema zakonskim prioritetima izvršenja naloga prinudne naplate.

---

⁵ Postupak rješavanja spora opisan je u Izvještaju o radu DERK-a u 2017. godini.

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. oktobra 2005. godine i stupio na snagu 1. jula 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i gas na svijetu, u kojem efektivno učestvuje Evropska unija sa jedne strane i sljedećih devet Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Gruzija, Kosovo*, Makedonija, Moldavija, Srbija i Ukrajina.⁶

U skladu sa izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice učestvuju: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Italija, Kipar, Latvija, Litvanija, Mađarska, Njemačka, Poljska, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Ovih 20 tzv. zemalja učesnica iz Evropske unije direktno učestvuje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasanja izražava Evropska komisija.

Status posmatrača u Energetskoj zajednici imaju Armenija, Norveška i Turska. Tokom 2016. godine Bjelorusija je podnijela zahtjev za stjecanje statusa posmatrača.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdano snabdijevanje energentima i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog gasa. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca snabdijevanja i poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora.

Zaključivanjem ovog ugovora, Ugovorne strane iz regije se obavezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU sa kojim će se integrirati. To se postiže postepenim preuzimanjem dijelova *acquis*-a EU, odnosno implementacijom odgovarajućih direktiva i uredbi EU u područjima električne energije, gasa, sigurnosti snabdijevanja, zaštite okoliša, konkurencije, obnovljivih izvora, energetske efikasnosti, nafte, statistike i infrastrukture (Prilog E).

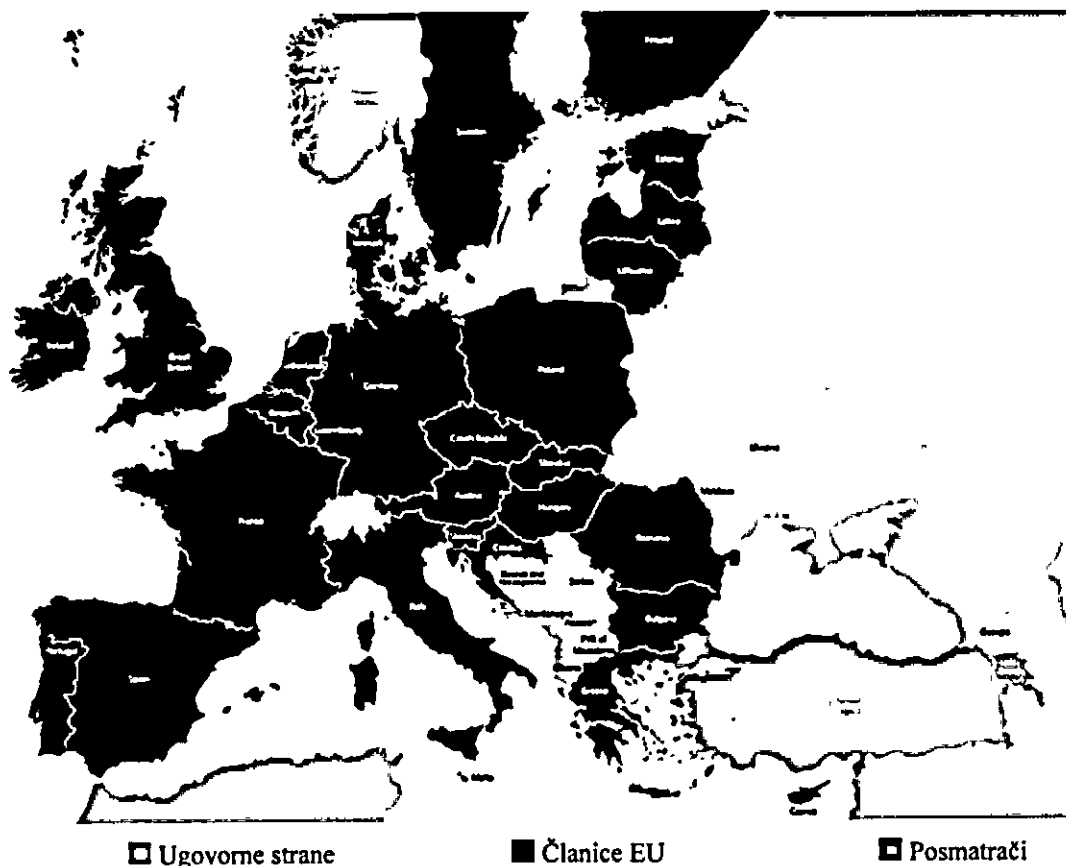
Ugovor o uspostavi Energetske zajednice važi do jula 2026. godine.

---

⁶ Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. decembra 2018. godine. Moldavija ima status Ugovorne strane od 1. maja 2010. godine, Ukrajina od 1. februara 2011. godine, a Gruzija od 1. jula 2017. godine.

Ugovorne strane u vrijeme stupanja na snagu bile su i Bugarska i Rumunija, koje su pristupile Evropskoj uniji 1. januara 2007. godine, kao i Hrvatska koja je članica EU od 1. jula 2013. godine

Slika 19. Geografski obuhvat Energetske zajednice

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, osnovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna grupa na visokom nivou, Regulatorni odbor, Forum za električnu energiju (Atinski forum), Forum za gas, Forum za naftu i Sekretarijat.

Ministarsko vijeće, kao najviše tijelo Energetske zajednice osigurava postizanje ciljeva utvrđenih Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice. Ministarsko vijeće čine po jedan predstavnik svake Ugovorne strane i dva predstavnika Evropske unije.

Stalna grupa na visokom nivou (PHLG), koja okuplja visoke dužnosnike Ugovornih strana i dva predstavnika Evropske komisije, osigurava kontinuitet sastanaka Ministarskog vijeća i provođenje dogovorenih aktivnosti, te odlučuje o provođenju mjera u određenim oblastima.

Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), sa sjedištem u Atini, čine predstavnici državnih regulatornih tijela zemalja regije, a Evropsku uniju predstavlja Evropska komisija, uz pomoć po jednog regulatora iz zemalja učesnica iz EU, te jednog predstavnika Agencije za saradnju energetskih regulatora (ACER). ECRB razmatra pitanja regulatorne saradnje i može prerasti u tijelo koje donosi regionalne regulatorne odluke i služi

kao institucija za rješavanje sporova. Regulatorni odbor ima glavnu ulogu u radu proširenog tržišta. Prema mišljenju Evropske komisije ovo nadnacionalno regulatorno tijelo može postati model za druge dijelove svijeta.

Forumi Energetske zajednice okupljaju sve zainteresirane aktere – predstavnike vlada, regulatora, kompanija, kupaca, međunarodnih finansijskih institucija i dr.

Sekretarijat Energetske zajednice, sa sjedištem u Beču, predstavlja ključni administrativni faktor i zajedno sa Evropskom komisijom osigurava neophodnu saradnju i pruža podršku za rad drugih institucija. Sekretarijat je odgovoran za nadgledanje odgovarajuće provedbe obaveza Ugovornih strana i podnosi godišnji izvještaj o napretku Ministarskom vijeću. U tom smislu, Sekretarijat djeluje kao 'čuvar' Ugovora, dok Evropska komisija ima ulogu generalnog koordinatora.

U proteklom periodu Energetska zajednica je izrasla u organizaciju koja osigurava čvrst institucionalni okvir za saradnju, međusobnu podršku i razmjenu iskustava i stoga služi kao model za regionalnu saradnju u vezi energetskih pitanja.

Efikasnim radom *Centra za rješavanje sporova i pregovaranje*, koji je uspostavljen 2016. godine, poboljšane su provedbene mjere i pravila za rješavanje sporova, čime se pojačava primjena pravnog okvira i smanjuju investicijski rizici. Kroz funkcioniranje *Parlamentarnog plenuma* osnažena je uloga nacionalnih parlamenata, uz paralelno povećanje transparentnosti u institucijama Energetske zajednice.

Tokom 2018. godine u Energetskoj zajednici nastavljene su aktivnosti u razvoju pravnog okvira i implementaciji nacionalnih zakona koji se odnose na tržišta energije, obnovljive izvore, energetsku efikasnost i zaštitu okoliša. Posebna pažnja posvećena je saradnji sa predstavnicima civilnog društva i poslovnih subjekata.

Značajnu podršku razvoju regije daju mjere koje su defnirane u okviru 'Berlinskog procesa', odnosno inicijative za šest zemalja Zapadnog Balkana (WB6 inicijativa) u koju su uključene Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Makedonija i Srbija. U domenu električne energije one se prije svega odnose na otklanjanje nedostataka u primarnoj i sekundarnoj legislativi, razvoj organiziranog veleprodajnog tržišta i tržišta uravnoteženja, tržišnu alokaciju prekograničnih kapaciteta, deregulaciju cijena, razdvajanje tržišnih od djelatnosti koje karakterizira prirodni monopol, te na jačanje nezavisnosti regulatora. U okviru ovog procesa predstavnici operatora prijenosnog sistema, berzi, regulatora i ministarstva su u Beču 27. aprila 2016. godine potpisali *Memorandum o razumijevanju* koji utvrđuje opća načela saradnje, kao i konkretne mjere za razvoj regionalnog tržišta električne energije.

Nakon samitâ održanih u Berlinu, Beču, Parizu i Trstu, Peti samit Zapadnog Balkana održan je u Londonu 10. jula 2018. godine. Uoči Samita, 4. jula 2018. godine u Beču, Austrija i Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske bili su domaćin sastanka ministara ekonomije Zapadnog Balkana u okviru Berlinskog procesa. Predmet diskusije bila je energetska tranzicija, uz fokus na zaštiti okoliša i potencijalima hidroenergije u tranziciji i smanjenju zavisnosti od uvoza energije. Berlinski proces ima za cilj jačanje regionalne saradnje između zemalja Zapadnog Balkana i njihovu evropsku integraciju. Programi povezivanja u različitim sektorima, koji se fokusiraju na regionalnu transportnu i energetska infrastrukturu i reforme, ističući da dobro povezane i funkcionalne infrastrukturne mreže pokreću ekonomski rast, pružaju poslovne prilike, privlače investicije i generiraju nova radna mjesta.

Ministarsko vijeće Energetske zajednice, koje je neformalno zasjedalo u periodu od 22. do 24. juna 2018. godine, održalo je zvanični sastanak 29. novembra 2018. godine. Tom prilikom usvojena je *Lista projekata od regionalnog značaja*, čijom realizacijom se podržava integracija regionalnog tržišta energije, jača sigurnost snabdijevanja, povećava energetska efikasnost i korištenje obnovljivih izvora energije. Dogovoren je nastavak pregovora o amandmanima na Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji su u funkciji ubrzanja integracije tržišta između Ugovornih strana Energetske zajednice i država članica EU.

Ovom prilikom na sastanku su se okupili ministri iz resorâ energije i zaštite okoliša, što odražava snažnu posvećenost Energetske zajednice u tranziciji ka korištenju obnovljive, odnosno 'zelene' energije. Ministarsko vijeće je usvojilo *Opće smjernice politike za energetske i klimatske ciljeve do 2030. godine*, koje prepoznaju potrebu utvrđivanja ciljeva za energetska efikasnost, obnovljive izvore energije i smanjenje emisije stakleničkih gasova. Ovi ciljevi trebaju biti usklađeni sa ciljevima Evropske unije, odnosno biti jednako ambiciozni, uz uvažavanje relevantnih socio-ekonomskih razlika, tehnološkog razvoja i obaveza po *Pariškom sporazumu o klimatskim promjenama*.

Istovremeno, dogovoreno je da u 2019. godini u *acquis* budu uključene nova Uredba o upravljanju, inovirana Direktiva o energetska efikasnosti, kao i inovirana Direktiva o obnovljivoj energiji⁷, koja će za Ugovorne strane definirati ciljeve u korištenju obnovljive energije do 2030. godine. Na istom sastanku, odlukama Ministarskog vijeća u *acquis* su uključene Uredba (EU) br. 2017/1369 o utvrđivanju okvira za označavanje energetska efikasnosti i stavljanju van snage Direktive 2010/30/EU i Uredba (EU) br. 1227/2011 o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (REMIT).

⁷ Uredba (EU) 2018/1999, Direktiva (EU) 2018/844 i Direktiva (EU) 2018/2001

Odlukama Stalne grupe na visokom nivou (PHLG) u *acquis* su 12. januara 2018. godine uključene tri uredbe o pravilima o radu mreža u sektoru električne energije i jedna u sektoru gasa, te izmijenjen i dopunjen Prilog I Uredbe (EZ) br. 715/2009. PHLG je 28. novembra 2018. godine u *acquis* uključio još dvije uredbe u gasnom sektoru.

U najavi svog predsjedavanja Energetskom zajednicom od 1. januara 2019. godine, predstavljajući prioritete za naredni period, Moldavija je najavila finaliziranje višegodišnjih pregovora o amandmanima na Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, kojima bi se osiguralo da Energetska zajednica ostvari svoje ciljeve i ispuni zahtjeve jedinstvenog energetskog tržišta. Bit će istaknuta važnost osiguravanja dosljednije politike o održivoj proizvodnji i potrošnji energije. Ključni prioritet za 2019. godinu je usvajanje ciljeva do 2030. godine koji se odnose na obnovljivu energiju, energetske efikasnost i smanjenje emisije stakleničkih gasova u Energetskoj zajednici kroz transpoziciju novog paketa energetskih propisa Evropske unije za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji (*Čista energija za sve Evropljane*) i u Ugovornim stranama.

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredjeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike sa članicama Evropske unije.

Evidentno je da u samoj Bosni i Hercegovini, na različitim administrativnim nivoima treba učiniti dodatne napore u transpoziciji i implementaciji *acquis*-a Energetske zajednice. Za realizaciju brojnih obaveza rokovi su već prošli, a za značajan broj obaveza preostalo je relativno kratko vrijeme (Prilog E).

Na ovo ukazuje i šest otvorenih slučajeva za rješavanje sporova koje je inicirao Sekretarijat Energetske zajednice, kao i dvije odluke Ministarskog vijeća Energetske zajednice koje su donešene 29. novembra 2018. godine. Tom prilikom uz konstatacije da BiH ne ispunjava svoje obaveze propuštanjem transpozicije i implementacije Direktive 2006/32/EZ o energetske efikasnosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama zatvoren je slučaj ECS-1/14, ali je naglašena obaveza Bosne i Hercegovine u provođenju ovih aktivnosti bez daljnjeg odlaganja i Sekretarijat je pozvan da u slučaju nepostupanja BiH inicira postupak iz člana 92. Ugovora.

Drugom odlukom zatvoren je slučaj ECS-3/18 u vezi izostanka transpozicije Uredbe (EU) 347/2013 o smjernicama za trans-evropsku energetske infrastrukturu i izostanak obavještanja Sekretarijata o mjerama transpozicije. I ovom prilikom Ministarsko vijeće je naglasilo obavezu provođenja ovih aktivnosti bez daljnjeg odlaganja, te pozvalo Sekretarijat da u slučaju ne-

postupanja BiH do 1. jula 2019. godine, inicira postupak iz člana 92. Ugovora o uspostavi Energetske zajednice.

Dodatno, Sekretarijat je registrirao slučaj ECS-10/18, postupajući po žalbi organizacija nevladinog sektora zbog donošenja Odluke Vijeća za državnu pomoć BiH kojom se utvrđuje da državna pomoć korisniku JP Elektroprivreda BiH, u obliku garancije za kreditno zaduženje u iznosu od 614 miliona eura u svrhu izgradnje Bloka 7 TE Tuzla, ne predstavlja državnu pomoć u smislu Zakona o sistemu državne pomoći u BiH. Prema preliminarnom razumijevanju Sekretarijata, ista odstupa od *acquis*-a Energetske zajednice o konkurenciji i predstavlja kršenje odredaba člana 18. i 19. Ugovora o uspostavi Energetske zajednice. Po žalbi će se dalje postupati u skladu sa pravilima Energetske zajednice o rješavanju sporova.

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu saradnju sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz podršku i doprinos realizaciji različitih projekata u funkciji razvoja Energetske zajednice i naročito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koje su planirale i provodile različite grupe šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Evropske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), koji je uspostavljen 11. decembra 2006. godine u Atini. Sve od tada DERK aktivno učestvuje u njegovom radu, predstavljajući i zastupajući interese Bosne i Hercegovine. Afirmaciji BiH doprinosi predsjedavanje Radnom grupom ECRB-a za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, od 2007. godine.

Tokom 2018. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domenu regulatornih inicijativa za promociju investicija u mreže, tretmana interkonektora između Ugovornih strana Energetske zajednice i članica Evropske unije, te razvoja nezavisnosti regulatora. U protekloj godini ECRB je nastavio zajedničke aktivnosti sa Agencijom za saradnju energetskih regulatora (ACER), Vijećem evropskih energetskih regulatora (CEER) i Asocijacijom mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG).

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz svoje radne grupe (Radna grupa za električnu energiju, Radna grupa za gas i Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta) djelujući uz podršku odgovarajućeg odjela Sekretarijata.

4.2 Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA

Regionalna asocijacija energetskih regulatora (eng. *Energy Regulators Regional Association – ERRA*) je organizacija nezavisnih regulatornih tijela za energiju iz Evrope, Azije, Afrike i Amerike. Promjenama Statuta u 2015. godini uklonjene su barijere za pridruživanje regulatora iz novih regija i omogućena aktivna uloga svih članica. ERRA ima 33 punopravne i deset pridruženih članica, koje dolaze iz 39 zemalja (slika 20).

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetskih djelatnosti u zemljama članicama, podsticanje razvoja nezavisnih i stabilnih regulatora, poboljšanje saradnje između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, te bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetskih djelatnosti.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. maja 2004. godine. Na Generalnoj skupštini u maju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i dvije entitetske regulatorne komisije iz Bosne i Hercegovine – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

Predstavnici DERK-a aktivno učestvuju u radu Generalne skupštine i Investicijske konferencije. Zapaženo je angažiranje predstavnika Državne regulatorne komisije u radu stalnih komiteta i radnih grupa, od kojih se izdvajaju Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, Stalni komitet za

Slika 20. Članstvo u ERRA-i

tarife i cijene i Stalni komitet za licence i konkurenciju. Od 2010. godine predsjedavanje ovim komitetom doprinosi afirmaciji BiH u ERRA-i.

Pored aktivnog rada u tijelima ERRA-e, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava ulogu članice ove regionalne asocijacije pružanjem relevantnih informacija o energetskom sektoru i regulatornoj praksi Bosne i Hercegovine.

U institucijama ERRA-e primjetna je historijska evolucija tema za koje su članice zainteresirane. Široko zastupljeno prestrukturiranje energetskog sektora i tržišta uzrokovalo je da konkurentno orijentirana održiva rješenja budu predmet posebnog zanimanja i djelovanja regulatornih tijela.

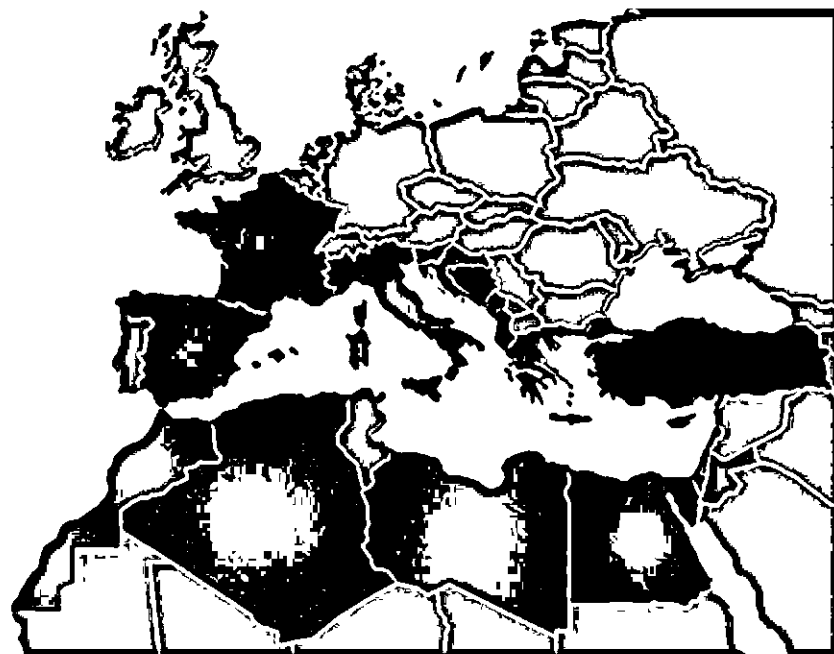
4.3 Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora – MEDREG

Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) osnovana je 2007. godine radi promoviranja saradnje energetskih regulatora iz zemalja na sjevernoj, južnoj i istočnoj obali Mediteranskog bazena. MEDREG okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Kipra, Libana, Libije, Malte, Maroka, Palestinske uprave, Portugala, Slovenije, Španije, Tunisa i Turske (slika 21).

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira radi omogućavanja investicija u energetsku infrastrukturu i podrške integraciji tržišta. Stoga, MEDREG promovira stalnu razmjenu znanja, iskustva i

Slika 21. Geografski obuhvat MEDREG-a

*g. Güleşan Demirbaş
(Gilefšan Demirbaš),
predsjednica MEDREG-a:
"Naša organizacija će i
dalje imati vodeću ulogu u
Mediterranu u jačanju
regulatorne stabilnosti i
doprinosu socioekonomskom
napretku regije kroz davanje
podrške uspostavljanju
sigurnih, održivih i
konkurentnih mediteranskih
energetskih tržišta."*

*Iz pozdravnog govora,
Istanbul, 29. novembar 2018.*

stručnosti, prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvještaje sa preporukama, te specijalizirane obuke u sferi energetske regulacije. Asocijacija je posvećena zaštiti kupaca, fokusirajući se na pristup informacijama i podizanje svijesti o promjenama u sektoru.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvata Generalnu skupštinu, Sekretarijat sa sjedištem u Milanu i pet radnih grupa za: (1) institucionalna pitanja, (2) električnu energiju, (3) gas, (4) okoliš, obnovljive izvore energije i energetske efikasnost i (5) problematiku kupaca. MEDREG svoje aktivnosti obavlja uz efikasne procese interne i vanjske saradnje, kreirajući uvjete za uspostavljanje Mediteranske energetske zajednice.

Predstavnici DERK-a neposredno učestvuju u radu Generalne skupštine, a u aktivnostima radnih grupa upotrebom različitih telekomunikacijskih alata, te dostavljanjem traženih informacija i komentara tokom pripreme različitih izvještaja i drugih dokumenata.

4.4 Vijeće evropskih energetskih regulatora – CEER

Vijeće evropskih energetskih regulatora (CEER) je neprofitna asocijacija nezavisnih, zakonom propisanih tijela odgovornih za reguliranje energije na državnom nivou. Vijeće okuplja 37 nacionalnih regulatornih tijela (29 punopravnih članova i osam posmatrača) iz država članica Evropske unije, Evropske slobodne trgovinske zone (EFTA) i zemalja u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, uključujući Ugovorne strane Energetske zajednice.

Vijeće evropskih energetskih regulatora posvećeno je aktivnostima u razvoju konkurentnih energetskih tržišta i jačanju uloge kupaca. Radeći zajedno kroz CEER, nacionalna regulatorna tijela daju napredne preporuke na evropskom nivou, šireći najbolje prakse i dajući rješenja u okviru nacionalnih regulatora.

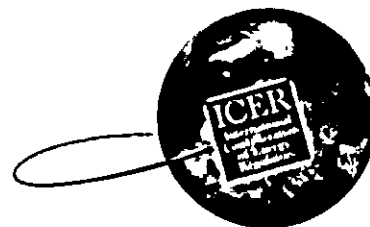
Krajem 2015. godine Vijeće evropskih energetskih regulatora otvorilo je svoja vrata Ugovornim stranama Energetske zajednice. Državna regulatorna komisija za električnu energiju status posmatrača u CEER-u ima od 1. januara 2017. godine. U tom svojstvu predstavnici DERK-a učestvuju u radu Generalne skupštine i radnih grupa CEER-a. Također, Državna regulatorna komisija ima pristup CEER-ovoj afirmiranoj regulatornoj mreži i instrumentima saradnje, uz mogućnost detaljnog razumijevanja energetskih politika i praksi Evropske unije. U tom pogledu, učešće u radu Vijeća evropskih energetskih regulatora je korisno i na putu Bosne i Hercegovine ka članstvu u Evropskoj uniji, i ispunjavanju obaveza koje ono povlači u smislu provedbe *acquis*-a u oblasti energije.

4.5 Međunarodna konfederacija energetskih regulatora – ICER

Osnovana u oktobru 2009. godine, Međunarodna konfederacija energetskih regulatora (ICER) predstavlja dobrovoljni okvir za saradnju na svjetskom nivou. Cilj ICER-a je da poboljša informiranost javnosti i kreatora političkih odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja.

Preko 250 regulatornih tijela sa šest kontinenata, putem 11 regionalnih regulatornih asocijacija i dva nacionalna energetska regulatorna tijela ostvaruju članstvo u ICER-u (slika 22). DERK učestvuje i prati rad ICER-a putem ERRA-e, MEDREG-a i CEER-a.

ICER-ove aktivnosti su usmjerene na nekoliko ključnih područja, u skladu sa temama koje definira Svjetski energetski regulatorni forum, vodeća međunarodna konferencija o reguliranju energije koja se održava svake tri godine. Sedmi Svjetski energetski regulatorni forum, održan u Kankunu, Meksiko, tokom marta 2018. godine, usredotočio se na značajne inovacije koje širom svijeta mijenjaju osnove energijskog lanca. U fokusu su bila i najvažnija aktuelna regulatorna pitanja, uključujući jačanje uloge kupaca, problematiku dinamičnih tržišta i održivost infrastrukture. Forum je promovirao osnaživanje uloge žena u oblasti energije kroz ujednačavanje rodne perspektive u svim aktivnostima, što

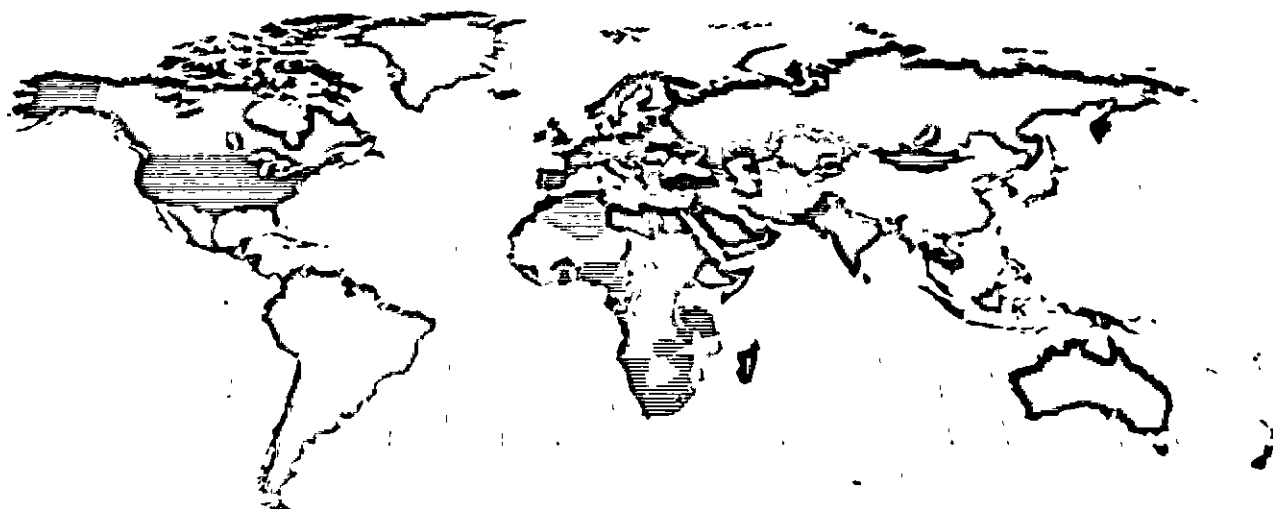

g. Daniel Schmerler (Daniel Šmerler), predsjednik ICER-a:
“U ovom ključnom vremenu za reguliranje energije, ICER nam osigurava važan forum za okupljanje, dijeljenje najboljih praksi i pronalaženje rješenja za najvažnije regulatorne izazove našeg vremena.”

Iz pozdravnog govora, Kankun, 26. mart 2018.

Slika 22. Članice ICER-a

■ AEMC

Australijska komisija za tržište energije

■ CAMPUT

Kanadski regulatori energije i javnih usluga

□ EICom

Švajcarska federalna komisija za električnu energiju

■ NARUC

Nacionalna asocijacija regulatora SAD

■ SAFIR

Forum južne Azije za reguliranje infrastrukture

□ AFUR

Afrički forum regulatornih komisija

■ CEER

Vijeće evropskih energetskih regulatora

■ ERRA

Regionalna asocijacija energetskih regulatora

■ OOCUR

Organizacija karpakih regulatornih komisija

■ ARIAE

Latinoamerička asocijacija energetskih regulatora

■ EAPIRF

Istočnoazijski i pacifički forum infrastrukturnih regulatora

■ MEDREG

Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora

■ RERA

Regionalna asocijacija regulatora za električnu energiju Južne Afrike

VIII WFER
PERU 2021

je nastavak aktivnosti započelih oktobra 2013. godine u okviru inicijative ICER-a pod nazivom *Žene u oblasti energije*. Naredni, Osmi Svjetski regulatorni forum bit će održan u Limi, Peru, tokom marta 2021. godine.

ICER je 2013. godine pokrenuo izdavanje svoje Hronike, kao sredstva za daljnju promociju jačanja razmjene regulatornih znanja i istraživanja. Od tada kao član Uredničkog odbora ovog stručnog časopisa djeluje i zaposlenik DERK-a. ICER-ova Hronika je publikacija koja se objavljuje dva puta godišnje u elektronskom obliku i sadrži stručne članke iz regulatorne tematike.

DERK aktivno učestvuje u radu ICER-a i pruža podršku na razne načine, uključujući dostavu odgovora po različitim aktivnostima i upitnicima, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u područjima od interesa za rad regulatora.

4.6 Međuregionalna saradnja

Različiti oblici saradnje između regionalnih asocijacija energetske regulatora postoje već izvjesno vrijeme kroz organizovanje zajedničkih obuka, radionica i sastanaka relevantnih radnih grupa. Iako su neka regulatorna tijela istovremeno članovi nekoliko asocijacija energetskih regulatora, te asocijacije pokrivaju regione koji se značajno razlikuju u postignutom stepenom integracije što znači da se zajednički izazovi moraju rješavati na različite načine. Istovremeno članstvo pojedinih regulatornih tijela u više energetskih asocijacija promovira približavanje ciljeva i principa. Iz tog razloga saradnja ovih asocijacija u smislu razmjene iskustava i regulatornih praksi dobija sve veći značaj.

Prepoznajući važnost ovakvih oblika saradnje i predanost unapređivanju uklađenosti i transparentnosti u reguliranju energije kroz promoviranje najboljih praksi i razmjenu iskustava, Vijeće evropskih energetskih regulatora (CEER), Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB) i Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) su 12. decembra 2018. godine u Beču potpisali *Dogovor o saradnji*. Ovaj dokument jača saradnju između energetskih regulatora iz Evropske unije, jugoistočne Evrope, Mediterana i Crnomorske regije, posebno identificirajući sljedeće oblasti:

- razmjena najboljih praksi u oblasti reguliranja energetskih tržišta,
- jačanje kapaciteta i promoviranje zajedničkih događaja i obuka o regulatornim temama,
- razvoj postojećih bilateralnih i trilateralnih mehanizama saradnje, i
- izradu zajedničkih izvještaja od interesa za tri organizacije.

g. Garrett Blaney (Geret Bleini), predsjednik CEER-a: "Sporazum je logičan sljedeći korak naprijed naših organizacija za veću panevropsku integraciju."

g. Giorgi Pangani (Đorđi Pangani), predsjednik ECRB-a: "On dodatno potvrđuje vrijednosti koje svi dijelimo i postavlja našu saradnju na čvršću osnovu."

gđa Güleşan Demirbaş (Gileşan Demirbaş), predsjednica MEDREG-a: "Krećemo se od pojedinačnih inicijativa za saradnju ka integriranom pristupu."

Iz obraćanja povodom potpisivanja Dogovora o saradnji, Beč, 12. decembar 2018.

Državna regulatorna komisija je član i ECRB-a i MEDREG-a, dok u CEER-u ima status posmatrača. Ovakva pozicija DERK-a omogućava daljnje jačanje DERK-ovih stručnih kapaciteta kroz sticanje novih znanja i razmjenu iskustava i regulatornih praksi. Osim toga, to će istovremeno pružiti više mogućnosti za nastavak uspješnog angažiranja eksperata DERK-a u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela kroz organiziranje zajedničkih obuka, u čemu su predstavnici DERK-a imali zapaženu ulogu.

5. REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ

Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH utvrđeno je da se DERK finansira iz vlastitih prihoda. Osnovni prihod DERK-a u 2018. godini je bila regulatorna naknada koju su plaćali vlasnici licenci za prijenos električne energije, aktivnosti nezavisnog operatora sistema, međunarodnu trgovinu, snabdijevanja kupaca, te distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za procijenjeni višak prihoda nad rashodima se umanjuju obaveze za plaćanje regulatorne naknade u narednom periodu.

Osim brige za realizacijom pomenutih vlastitih prihoda finansijsko poslovanje DERK-a pokriva i sljedeće aktivnosti:

- nastanak i podmirenje finansijskih obaveza za potrebe definirane u odobrenom finansijskom planu,
- kratkoročno planiranje i upravljanje novčanim tokovima,
- redovno praćenje realizacije finansijskog plana za tekuću godinu,
- analiza i procjena budućih novčanih tokova u svrhu pripreme novog finansijskog plana,
- priprema finansijskog plana za narednu godinu,
- unutrašnje finansijsko izvještavanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka, i
- finansijsko izvještavanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

Konačan rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka su finansijski izvještaji u kojima su iskazani rezultati poslovanja na kraju poslovne godine. Svake godine se vrši revizija finansijskih izvještaja DERK-a s ciljem nezavisne i nepristrasne provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka sa važećim propisima.

U prvom kvartalu 2018. godine reviziju finansijskih izvještaja DERK-a za prethodnu godinu vršilo je društvo za reviziju, računovodstvo i konsalting REVIK d.o.o. Sarajevo, sa kojim je zaključen ugovor u postupku konkurentskog zahtjeva za dostavu ponuda.

Obavljajući reviziju u skladu sa Međunarodnim revizijskim standardima revizori su prikupili dokaze o iznosima i drugim podacima objavljenim u finansijskim izvještajima kako bi se u razumnoj mjeri uvjerali da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne pogreške. Osim utvrđivanja realnosti finansijskih izvještaja u cjelini, revizija je podrazumijevala i odgovarajuću ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva DERK-a.

"Po našem mišljenju, godišnji finansijski izvještaji istinito i fer prikazuju finansijski položaj DERK-a na dan 31. decembra 2017. godine, njegovu finansijsku uspješnost i novčane tokove za tada navršenu godinu u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Federacije BiH i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI)."

*REVIK,
Sarajevo, 6. april 2018.*

Na osnovu pribavljenih dokaza nezavisni revizor je pozitivno ocijenio finansijske izvještaje DERK-a za 2017. godinu. Mišljenje nezavisnog revizora je da prezentacija finansijskih izvještaja, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja, objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obaveza, kapitala i finansijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem je zadržana najviša revizijska ocjena usklađenosti finansijskih izvještaja sa međunarodno važećim standardima i zakonskim propisima, koju je DERK u ranijim periodima dobijao od eksternih revizora, među kojima su i ocjene Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Provedenim *ex-post* kontrolama finansijskih transakcija nisu pronađene nepravilnosti. Time je potvrđena efikasnost postavljenog sistema finansijskog upravljanja i unutrašnje kontrole kojima se osigurava prevencija ili identifikacija mogućih grešaka u cilju zaštite imovine od gubitaka uzrokovanih nepažnjom ili lošim upravljanjem.

U pravcu razvoja sistema finansijskog upravljanja i kontrole DERK je u ranijem periodu potpisao *Sporazum o vršenju interne revizije* sa Jedinicom za internu reviziju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH. Kroz konsultantske aktivnosti interne revizije u skladu sa principima i standardima koje provode institucije Bosne i Hercegovine, DERK očekuje objektivnu i stručnu pomoć na unapređenju organizacije poslovanja zasnovane na upravljanju rizicima. Korištenjem usluga interne revizije želi se obezbijediti razvoj i dodatna *ex-ante* kontrola definiranih procesa, te osnažiti proces integralnog upravljanja svim rizicima (tzv. risk menadžment). U izvještajnom periodu nije bilo realizovanih procesa interne revizije, ali je u toku 2018. godine potpisan novi *Sporazum o vršenju interne revizije*.

Provođenjem eksterne revizije DERK osigurava i nezavisan i pouzdan izvještaj o korištenju imovine te upravljanju prihodima i rashodima. Radi pružanja informacija o svom finansijskom položaju i rezultatima poslovanja zainteresiranim licima i široj javnosti, Državna regulatorna komisija svake godine objavljuje revizijski izvještaj. Revidirani finansijski izvještaji za 2017. godinu su objavljeni u "Službenom glasniku BiH", broj 26/18 i u okviru internet prezentacije DERK-a.

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2019. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastaviti će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuirano snabdijevanje električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvaliteta za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih evropskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutrašnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2019. godini zadržati kontinuitet saradnje sa Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno sa Komisijom za saobraćaj i komunikacije Predstavničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*.

Svi dosada primjenjivani modaliteti međusobnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2019. godini u odnosima sa Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i sa drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnom nivou, prije svega sa Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih nivoa odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije DERK će ostati referentan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju DERK će slijediti razvoj EU pravila i poštovati agendu Energetske zajednice, uz nastavak saradnje sa Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletnom energetske sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije donesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- praćenje nabavke pomoćnih usluga i pružanja systemske usluge i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH, i po potrebi nastavak razvoja modela ovih usluga,

- stvaranje većeg stepena integracije domaćeg tržišta električne energije,
- doprinos uređenju i funkcioniranju veleprodajnog tržišta, uključujući uspostavljanje institucionalnog okvira za organizirano tržište za dan unaprijed,
- doprinos uređenju i funkcioniranju potpuno otvorenog maloprodajnog tržišta u BiH,
- razvoj pravila kojima se regulira priključenje korisnika na prijenosni sistem,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obaveza u vezi sa regulatornim izvještavanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razviju Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2020. – 2029. godina, Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za naredni desetogodišnji period, kao i Plana investicija Elektroprijenosna BiH,*
- praćenje primjene Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO),
- regulatorno djelovanje u vezi Evropskih pravila i smjernica za rad mreža,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provođenju svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlaštenja koja su mu zakonom povjerena, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj puni doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obavezna u svoje zakonodavstvo transponirati i u praksi implementirati propise Evropske unije o internom energetsom tržištu ('Treći energetska paket'), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom sa drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

U interesu svih ključnih subjekata je provedba reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i efikasna koordinacija među tijelima koja učestvuju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na evropskim direktivama i pravilima o unutrašnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira nastavak aktivnog učešća u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu sa pravnom tečevinom EU, te u otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u izvještajima Evropske komisije o BiH.

Državna regulatorna komisija će u skladu sa svojim nadležnostima dati doprinos realizaciji preporuka sa sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. Kao jedna od institucija koje su nadležne za preuzimanje i provođenje *acquis-a*, DERK će dati daljnji doprinos u narednim fazama koje slijede izradu odgovora na Upitnik i dodatna pitanja Evropske komisije za pripremu mišljenja o Zahtjevu za članstvo BiH u EU, naročito u vezi poglavlja 15: Energija, poglavlja 21: Transevropske mreže, poglavlja 28: Zaštita potrošača i zdravlja, te određene problematike iz Ekonomskih kriterija.

DERK će participirati u podršci i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor BiH, i navode se u Zaključcima Ministarskog vijeća i *Izvještaju o implementaciji acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*. DERK će dati svoj puni doprinos u realizaciji mjera u sektoru energije koje su dogovorene u okviru 'Berlinskog procesa'. U skladu sa pozicijom Bosne i Hercegovine i svojim nadležnostima DERK će učestovati u CESEC inicijativi (Inicijativa Evropske komisije za gasno i elektroenergetsko povezivanje u centralnoj i jugoistočnoj Evropi).

DERK planira dati svoj doprinos i u nastavku realizacije više regionalnih projekata Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora SAD (NARUC).

U 2019. godini planiran je završetak višegodišnjeg projekta USAID-a *Investiranje u sektor energije*, te će DERK nastaviti pratiti njegove aktivnosti i učestvovati u realizaciji pojedinih komponenti koje su u funkciji rada regulatora. Nastavit će se učešće i u projektu GIZ-a *Poticanje obnovljivih izvora energije u Bosni i Hercegovini*. Svoje aktivno učešće DERK planira i na Petom Energetskom samitu u BiH, koji je u okviru ova dva projekta planiran za proljeće 2019. godine.

U centru zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam učestvuje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice,
- ERRA – Regionalna asocijacija energetskih regulatora,
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora,
- CEER – Vijeće evropskih energetskih regulatora, i
- ICER – Međunarodna konfederacija energetskih regulatora.

Državna regulatorna komisija će nastaviti praćenje rada Agencije za saradnju energetske regulatora (ACER), i zavisno od razvoja pravnog okvira u Bosni i Hercegovini razmotriti mogućnosti za direktno učešće u radu ovog tijela.

DERK će u narednom periodu vršiti analizu sadržaja i aktivnosti koje proizilaze iz novog paketa energetske propisa Evropske unije za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji (*Čista energija za sve Evropljane*). Ovakav pristup uvažava činjenicu da sve nove uredbe i direktive EU iz sektora energije postaju obavezujuće i za Bosnu i Hercegovinu putem mehanizama koji su razvijeni prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice. Pri tome treba naglasiti da su u Evropskoj uniji već stupila na snagu četiri akta iz ovog novog paketa:

- Direktiva (EU) 2018/844 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 30. maja 2018. o izmjeni Direktive 2010/31/EU o energetskej efikasnosti zgrada i Direktive 2012/27/EU o energetskej efikasnosti,
- Uredba (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o upravljanju energetskej unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju van snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća (ova tzv. Uredba o upravljanju uključuje zahtjev da države članice pripreme integrirane Nacionalne planove za energetiku i klimu u periodu od 2021. do 2030. godine),
- Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora (ovom, revidiranom Direktivom o obnovljivim izvorima se uspostavlja obavezujući cilj EU od najmanje 32 % za 2030. godinu), i
- Direktiva (EU) 2018/2002 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskej efikasnosti,

Dodatno, već početkom 2019. godine očekuje se donošenje preostalih akata iz novog paketa propisa EU *Čista energija za sve Evropljane*, odnosno Uredbe o unutrašnjem tržištu električne energije, Direktive o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije, Uredbe o osnivanju Agencije za saradnju energetske regulatora i Uredbe o pripremljenosti za rizike u sektoru električne energije.

PRILOG A: Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine
(korišteni podaci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH)

Osnovni podaci o instaliranoj snazi proizvodnih objekata

Ukupna instalirana snaga proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 4.462,23 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.076,60 MW, a u termoelektranama 2.065 MW. Instalirana snaga malih hidroelektrana je 159,00 MW, vjetroelektrana 51,00 MW, solarnih elektrana 18,15 MW i elektrana na biogas i biomasu 1,24 MW, dok je 91,23 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	2×54+63	171
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	126+108	234
Čapljina	2×210	420
Rama	80+90	170
Jablanica	6×30	180
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Mostarsko blato	2×30	60
Peć-Mlini	2×15,3	30,6
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315

Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
<i>Tuzla G3</i>	100	85
<i>Tuzla G4</i>	200	182
<i>Tuzla G5</i>	200	180
<i>Tuzla G6</i>	215	188
KAKANJ	450	398
<i>Kakanj G5</i>	110	100
<i>Kakanj G6</i>	110	90
<i>Kakanj G7</i>	230	208
GACKO	300	276
UGLJEVIK	300	279
STANARI	300	283

Vjetroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Mesihovina	22×2,3	50,6

Osnovni podaci o prijenosnom sistemu

Nazivni napon dalekovoda	<i>dalekovodi</i>	
	Dužina (km)	
400 kV	865,93	
220 kV	1.520,09	
110 kV	3.982,92	
110 kV – kablovski vod	33,15	

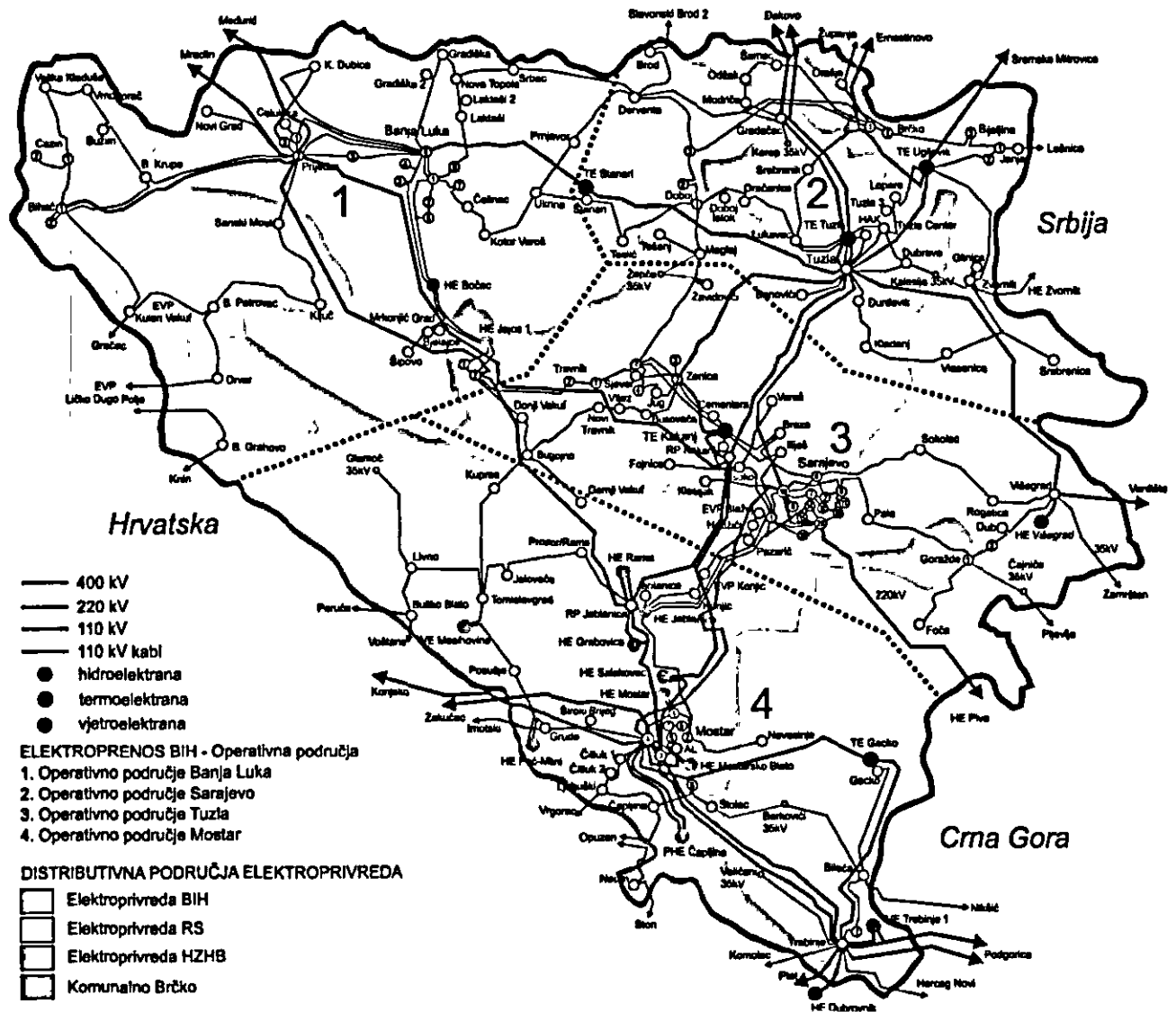
Nazivni napon dalekovoda	<i>interkonekcije</i>	
	Broj interkonektora	
400 kV	4	
220 kV	10	
110 kV	23	
<i>Ukupno</i>	37	

Vrsta trafostanice	<i>trafostanice</i>	
	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	10	5.980,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	135	5.499,5

Prijenosni odnos transformatora	<i>transformatori</i>	
	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	13	1.950,0
TR 110/x kV	248	6.053,0

**PRILOG B: Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine
sa operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i
distributivnim područjima elektroprivreda
(31. decembar 2018. godine)**

PRILOG C: Bilansne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine

(GWh)

2018. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.533,61	2.729,05	1.984,86		52,56	6.300,08
Proizvodnja termoelektrana	5.648,34	3.249,42			2.056,00	10.953,76
Proizvodnja većih vjetroelektrana			103,50			103,50
Proizvodnja malih i industrijskih el.	63,46	50,58			401,61	515,65
Proizvodnja	7.245,41	6.029,05	2.088,35		2.510,18	17.872,99
Distributivna potrošnja	4.705,96	3.770,48	1.392,22	270,02		10.138,68
Gubici prijenosa						398,77
Veliki kupci	464,34	361,65	131,09		1.646,73	2.603,81
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		11,77	137,43		3,49	152,69
Potrošnja	5.089,64	4.143,91	1.650,44	270,02	1.650,22	13.293,95

2017. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	941,41	1.575,30	1.287,41		27,27	3.831,39
Proizvodnja termoelektrana	6.007,23	2.870,62			2.040,59	10.918,44
Proizvodnja malih i industrijskih el.	60,38	42,21			298,98	401,57
Proizvodnja	7.009,02	4.488,13	1.287,41	0	2.366,84	15.151,40
Distributivna potrošnja	4.730,02	3.772,64	1.399,58	276,86		10.179,10
Gubici prijenosa						341,52
Veliki kupci	1.225,42	339,99	3,40		993,01	2.561,82
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		14,03	266,11		3,82	283,96
Potrošnja	5.955,44	4.126,66	1.669,09	276,86	996,82	13.366,40

2016. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.395,40	2.498,19	1.540,38		35,41	5.469,39
Proizvodnja termoelektrana	5.780,27	3.261,70			1.565,94	10.607,91
Proizvodnja malih i industrijskih el.	68,99	55,02			307,63	431,64
Proizvodnja	7.244,66	5.814,91	1.540,38		1.908,99	16.508,94
Distributivna potrošnja	4.548,29	3.721,07	1.364,62	270,08	83,65	9.987,72
Gubici prijenosa						333,30
Veliki kupci	458,05	281,29	1.503,02		226,59	2.468,94
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		11,87	51,73		11,53	75,13
Potrošnja	5.006,34	4.014,23	2.919,37	270,08	321,77	12.865,10

2015. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.436,28	2.166,12	1.823,14			5.425,54
Proizvodnja termoelektrana	5.413,40	3.298,66				8.712,06
Proizvodnja malih i industrijskih el.	160,68	93,55	16,03			270,26
Proizvodnja	7.010,36	5.558,33	1.839,17			14.407,86
Distributivna potrošnja	4.542,81	3.661,53	1.376,42	265,38		9.846,14
Gubici prijenosa						359,37
Veliki kupci	449,56	159,31	1.763,43*			2.372,30
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		13,96	13,90			27,86
Potrošnja	4.992,37	3.834,79	3.153,75	265,38		12.605,66

* Uključujući i 861,86 GWh koje su Aluminij i B.S.I. nabavili kao kvalificirani kupci

2014. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.542,61	2.522,09	1.755,81			5.820,52
Proizvodnja termoelektrana	5.786,99	3.133,66				8.920,65
Proizvodnja malih i industrijskih el.	188,97	82,39	17,31			288,67
Proizvodnja	7.518,57	5.738,14	1.773,12			15.029,84
Distributivna potrošnja	4.392,55	3.526,02	1.310,79	251,65		9.481,01
Gubici prijenosa						304,46
Veliki kupci	442,76	155,87	1.811,57*			2.410,20
Vlastita potrošnja elektrana		14,12				14,12
Potrošnja	4.835,31	3.696,01	3.122,37	251,65		12.209,79

* Uključujući i 755,93 GWh koje su Aluminij i B.S.I. nabavili kao kvalificirani kupci

PRILOG D: Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

		2014	2015	2016	2017	2018
Proizvodnja električne energije	(GWh)	15.029,84	14.407,86	16.508,94	15.151,40	17.872,99
Neto uvoz	(GWh)	3.177,66	3.965,37	3.144,55	3.428,16	3.118,73
Neto izvoz	(GWh)	5.997,70	5.767,57	6.788,40	5.213,15	7.697,77
Ukupna isporučena električna energija	(GWh)	12.209,80	12.605,66	12.865,10	13.366,40	13.293,95
Ukupna potrošnja električne energije	(GWh)	12.209,80	12.605,66	12.865,10	13.366,40	13.293,95
Gubici prijenosa	(GWh)	304,46	359,37	333,30	341,52	398,77
Gubici prijenosa	(%)	1,72 %	2,01 %	1,75 %	1,90 %	1,96 %
Gubici distribucije	(GWh)	1.017,84	1.035,10	1.024,76	1.005,92	950,00
Gubici distribucije	(%)	10,74 %	10,51 %	10,26 %	9,88 %	9,37 %
Potrošnja elektrana i pumpanje	(GWh)	14,12	27,86	75,13	283,96	152,69
Ukupna potrošnja krajnjih kupaca	(GWh)	10.873,37	11.183,34	11.431,90	11.735,00	11.792,50
<i>Nerezidencijalni kupci</i>		6.267,91	6.456,85	6.698,88	6.978,87	7.107,16
<i>Domaćinstva</i>		4.605,46	4.726,49	4.733,02	4.756,13	4.685,33
Maksimalno opterećenje sistema	(MW)	2.207,00	2.105,00	2.098,00	2.189,00	1.994,00
Ukupna instalirana snaga elektrana	(MW)	3.988,58	4.009,14	4.351,88	4.384,77	4.462,23
Termoelektrane na uglj		1.856,23	1.856,23	2.156,23	2.156,23	2.156,23
Ukupno hidroelektrane		2.127,56	2.150,44	2.180,24	2.207,47	2.235,60
<i>male hidroelektrane</i>		78,96	95,54	96,74	124,00	159,00
<i>pumpne hidroelektrane</i>		420,00	420,00	420,00	420,00	420,00
Ostali obnovljivi izvori ukupno		4,79	9,46	15,41	18,06	71,39
<i>vjetroelektrane</i>		0,30	0,30	0,30	0,30	51,00
<i>solarne elektrane</i>		3,16	8,17	14,12	16,52	18,15
<i>elektrane na biomasu</i>		0,00	0,00	0,00	0,25	0,25
<i>elektrane na biogas</i>		0,00	0,99	0,99	0,99	0,99
Prijenosna mreža	(km)	6.309,94	6.332,66	6.320,94	6.371,11	6.402,10
380 kV		864,73	864,73	864,73	864,73	865,93
220 kV		1.524,80	1.524,80	1.520,38	1.520,38	1.520,09
110 kV		3.920,41	3.943,13	3.935,83	3.986,00	4.016,07
Broj interkonektora		36	37	37	37	37
Instalirana snaga trafostanica	(MVA)	12.368,50	12.856,50	12.758,50	13.022,00	12.903,00
Kupci električne energije		1.505.015	1.517.161	1.531.501	1.541.968	1.553.439
<i>Nerezidencijalni kupci</i>		122.641	124.327	126.303	127.553	126.508
<i>Domaćinstva</i>		1.382.374	1.392.834	1.405.198	1.414.415	1.426.931
Kvalificirani kupci		122.641	1.517.161	1.531.501	1.541.968	1.553.439
Kupci koji su promijenili snabdjevača		2	2	58	56	31
Isporučena energija	(GWh)	755,93	861,86	321,77	1.859,97	1.737,69
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	6,95 %	7,71 %	2,81 %	15,85 %	14,74 %
Kupci za koje cijene nisu regulirane		16	9.139	10.133	10.521	9.784
Isporučena energija	(GWh)	2.410,20	4.705,94	4.908,68	5.148,53	5.265,27
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	22,17 %	42,08 %	42,94 %	43,87 %	44,65 %

PRILOG E: *Acquis* Energetske zajednice

Acquis, odnosno pravni okvir Energetske zajednice u svom središtu ima direktive i uredbе iz Trećeg energetskeg paketa EU koje predviđaju zajedničke propise za interna tržišta električne energije i prirodnog gasa i reguliraju prekograničnu trgovinu. Početni set propisa Energetske zajednice iz 2005. godine u više navrata inoviran je novim direktivama i uredbama i dopunjavан propisima u oblastima sigurnosti snabdijevanja, zaštite okoliša, konkurencije, obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti, infrastrukture, obaveznih naftnih rezervi i statistike, te transparentnosti, odnosno obaveza objave podataka na tržištima energije.

Acquis Energetske zajednice prati razvoj pravnog okvira Evropske unije i danas obuhvata njenu ključnu energetska legislativu u područjima električne energije, gasa, sigurnosti snabdijevanja, obnovljivih izvora, zaštite okoliša, energetske efikasnosti, nafte, infrastrukture, konkurencije i statistike. Generalni rokovi za transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju uredbi i direktiva EU navode se u zagradama.

Acquis o električnoj energiji

- Uredba Komisije (EU) br. 2016/1447 od 26. augusta 2016. godine o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sistema za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka (rok: 12. juli 2021., osim za čl. 4(2) tačka (a) i (b), 5(4), 75., 76. i 78(1) gdje je rok 12. juli 2018.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/1388 od 17. augusta 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca (rok: 12. juli 2021., osim za čl. 4(2) tačka (a) i (b), 6(4), 51(1), 56. i 57. gdje je rok: 12. juli 2018.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/631 od 14. aprila 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu (rok: 12. juli 2021., osim za čl. 4(2) tačka (a) i (b), 7(4), 58., 59., 61(1), 68(1) i 69(1) gdje je rok 12. juli 2018.),
- Uredba Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. juna 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća (rok: 24. decembar 2015.),
- Uredba (EU) br. 1227/2011 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (rok: 29. maj 2020.),
- Uredba Komisije (EU) br. 838/2010 od 23. septembra 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sistema i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa (rok: 1. januar 2014.),
- Direktiva 2009/72/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i stavljanju van snage Direktive 2003/54/EZ (rok: 1. januar 2015., osim za član 9(1) gdje je rok: 1. juni 2016., član 9(4): 1. juni 2017. i član 11: 1. januar 2017.),
- Uredba (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003 (rok: 1. januar 2015.).

Acquis o gasu

- Uredba Komisije (EU) br. 2017/460 od 16. marta 2017. o uspostavi mrežnih pravila o usklađenim strukturama transportnih tarifa za gas (rok: 28. februar 2020., osim za poglavlja II, III i IV gdje je rok 31. maj 2021.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2017/459 od 16. marta 2017. o uspostavi mrežnih pravila za mehanizme raspodjele kapaciteta u transportnim sistemima za gas (rok: 28. februar 2020., osim za poglavlja II, III i IV gdje je rok 31. maj 2021.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2015/703 od 30. aprila 2015. o uspostavi mrežnih pravila interoperabilnosti i razmjene podataka (rok: 1. oktobar 2018. godine),
- Uredba (EU) br. 1227/2011 (vidjeti *Acquis o električnoj energiji*),
- Direktiva 2009/73/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa i stavljanju van snage Direktive 2003/55/EZ (rok: 1. januar 2015., osim član 9(1): 1. juni 2016., član 9(4): 1. juni 2017. i član 11: 1. januar 2017.),
- Uredba (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005 (rok: 1. januar 2015., osim za Aneks I gdje je rok 1. oktobar 2018. godine).

Acquis o sigurnosti snabdijevanja

- Direktiva 2005/89/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. januara 2006. o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja električnom energijom i ulaganja u infrastrukturu (rok: 31. decembar 2009.),
- Direktiva Vijeća 2004/67/EZ od 26. aprila 2004. o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja prirodnim gasom (rok: 31. decembar 2009.).

Acquis o obnovljivim izvorima

- Direktiva 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. aprila 2009. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju van snage direktivâ 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (rok: 1. januar 2014.).

Nacionalni ciljevi za udio energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji 2020. za Ugovorne strane Energetske zajednice određeni su odlukom Ministarskog vijeća 18. oktobra 2012. godine (2012/04/MC-EnC).

Nastavak na sljedećoj stranici ⇨

⇒ *Nastavak sa prethodne stranice*

Acquis o zaštiti okoliša

- Direktiva (EU) 2016/802 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. maja 2016. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima (rok: 30. juni 2018.),
- Provedbena odluka Komisije (EU) 2015/253 od 16. februara 2015. o utvrđivanju pravila uzorkovanja i izvještavanja u skladu s Direktivom Vijeća 1999/32/EZ za sadržaj sumpora u brodskim gorivima (rok: 30. juni 2018.),
- Direktiva 2011/92/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. decembra 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, izmijenjena Direktivom 2014/52/EU (rok: 1. januar 2019.),
- Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. novembra 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola zagađenja) – samo Poglavlje III, Aneks V i član 72(3)-(4) (rok: 1. januar 2018.),
- Direktiva 2004/35/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. aprila 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu, izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ, Direktivom 2009/31/EZ i Direktivom 2013/30/EU (rok: 1. januar 2021.),
- Direktiva 2001/80/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. oktobra 2001. o ograničenju emisija određenih zagađivača vazduha iz velikih uređaja za loženje (rok: 31. decembar 2017.),
- Direktiva 2001/42/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. juna 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš (rok: 31. mart 2018.),
- Član 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. aprila 1979. o zaštiti ptica (rok: 1. juli 2006.).

Acquis o zaštiti okoliša se primjenjuje u onoj mjeri u kojoj ima utjecaja na mrežnu energiju. U skladu sa članom 13. Ugovora, Ugovorne strane potvrđuju važnost Protokola iz Kyota i nastojat će da mu pristupe.

Acquis o energetske efikasnosti

- Uredba (EU) br. 2017/1369 Evropskog parlamenta i Vijeća od 4. jula 2017. o utvrđivanju okvira za označavanje energetske efikasnosti i stavljanju van snage Direktive 2010/30/EU (rok: 1. januar 2020.),
- Direktiva 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2012. o energetske efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju van snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (rok: 15. oktobar 2017.),
- Direktiva 2010/31/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o energetske efikasnosti zgrada (rok: 30. septembar 2012.).

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. septembra 2009. o obavezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata (rok: 1. januar 2023.).

Acquis o infrastrukturi

- Uredba (EU) br. 347/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. aprila 2013. o smjernicama za transevropsku energetske infrastrukturu te stavljanju van snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredbi (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009 (rok: 31. decembar 2016.).

Acquis o konkurenciji

U skladu sa Aneksom III Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, nisu dozvoljene i bit će procjenjivane u skladu sa čl. 81., 82. i 87. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice sljedeće aktivnosti:

- Sprečavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zloupotreba dominantne pozicije,
- Pružanje državne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

Poštovat će se odredbe Ugovora o osnivanju Evropske zajednice, posebno člana 86. koje se odnose na javna preduzeća i preduzeća kojima su data posebna prava.

* Navedene odredbe sadržane su u čl. 101., 102., 106., i 107. Ugovora o funkcioniranju Evropske unije.

Acquis o statistici

- Uredba (EU) 2016/1952 Evropskog parlamenta i Vijeća od 26. oktobra 2016. o evropske statistici cijena prirodnog gasa i električne energije te stavljanju van snage Direktive 2008/92/EZ,
- Uredba (EZ) br. 1099/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća od 22. oktobra 2008. o energetske statistici (rok: 31. decembar 2013.).

Prilikom definiranja *acquis*-a, Ministarsko vijeće i Stalna grupa na visokom nivou vrše određena prilagođavanja propisa Evropske unije institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Ministarsko vijeće je usvojilo i nekoliko nezavisnih mjera koje se odnose na rješavanje sporova, uspostavu tzv. 'Osme regije' u cilju olakšavanja prekogranične trgovine električnom energijom, te mjere za koordinaciju sigurnosti snabdijevanja.

Napomena: Tekstovi propisa EU koji se navode u ovom prilogu su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 035 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica Đorđa Mihajlovića 4/II.
